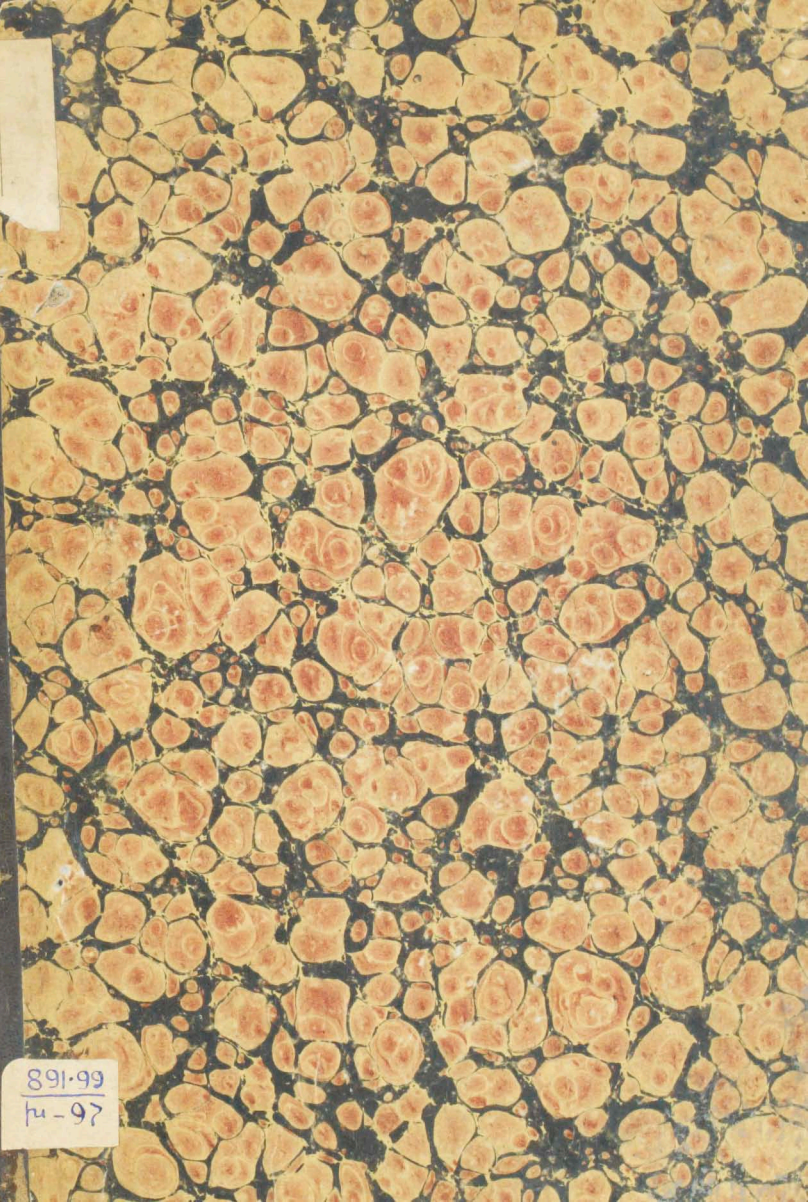

U. S. GEOLOGICAL SURVEY
WATER RESOURCES DIVISION
1884

891-99
mu-97

ՀՐԵԻԻՐԸԿ

ԵՐԸՐԸՏԵԸՆ

891-94
m-97

Հ Բ Ե Ի Բ Ը Կ Ա Բ Ա Բ Ա Տ Ե Ա Ն

Յ Օ Ր Ի Ն Ե Ա Լ Ի Զ Ա Փ Ս Կ Ա Յ Կ Ա Կ Ա Ն Ս

Ի Ս Կ Ի Տ Չ Ի Ի Բ Բ Ս Ե Ա Ն Վ Լ Ե Ե Յ Ի Ո Յ

Ի Խ Ն Դ Ի Ո Յ Ե Ի Յ Ա Բ Դ Ե Ա Ն Յ

Ս Ե Ծ Ա Բ ՈՒ Յ Ո Վ Հ Ա Ն Ե Ի Ս Ա Բ Յ Ի Կ Բ Ա Պ Ե Տ Ե Ա Ն
Ա Յ Վ Ա Տ Ե Ա Ն Յ

Ի Հ Ա Յ Բ Ա Պ Ե Տ ՈՒ Թ Ե Ա Ն Տ . Տ . Ն Ե Բ Ս Ս Ի Ա Ս Տ ՈՒ Ա Տ Ը Ն Տ Ի Բ Ե Ս Բ Բ Ա Չ Ա Ն
Կ Ա Թ ՈՒ Ղ Ի Կ Ո Ս Ի Ա Մ Ե Ն Ա Յ Ն Հ Ա Յ Ո Յ

Ե Ի Ի Պ Ա Տ Ի Ա Բ Գ ՈՒ Թ Ե Ա Ն Ս Բ Բ Ո Յ Ե Բ ՈՒ Ս Ա Ղ Ե Մ Ի Տ . Յ Ո Վ Հ Ա Ն Ն ՈՒ
Ա Ռ Ա Բ Ե Լ Ա Ը Ն Ո Ր Հ Ա Բ Բ Ե Պ Ի Ս Կ Ո Պ Ո Ս Ի

Հ Բ Ա Մ Ա Ն Ա Ի Տ . Յ Ա Կ Ո Բ Ա Յ Ա Բ Թ Ա Ն Ը Ն Տ Ի Բ Բ Ե Բ Ի Ս Կ Ո Պ Ո Ս Ի Ե Ի Ա Չ Կ Ա Ս Ի Բ
Պ Ա Տ Ի Ա Բ Բ Ի Կ Ո Ս Ա Ն Դ Ն ՈՒ Պ Օ Լ Ս Ո Յ

Ի Կ Ո Ս Ա Ն Դ Ն ՈՒ Պ Օ Լ Ի Ս

Ի Տ Պ Ա Բ Ա Ն Ի Յ Ո Վ Հ Ա Ն Ն ՈՒ Ս Ի Ի Հ Ի Ն Տ Ի Ս Ե Ա Ն

1850 — Ռ Մ Ղ Թ

5905

906

42

Ի ՅԵՒԵՐԺԵԿԸՆ ՅԻՇԼԵՍԿ

ՍԻՐԵՑԵԼՈՅ ՈՐԴՒՈՅՆ ՎԱՂԱՄԵՌԻԿ

ԳԼՐԵԳՐԻՆ ՄԸՆԿԸՆ

ԿԱՆԳՆԵ

ԶԱՅՍ ՄԱՀԱՐՁԱՆ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԵՂԸ ԿԵՍԵՐԸՅԻ

ԸՅՎԼԵՏԵԸՅ

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

PHYSICS 309

1950

AND

PHYSICS 310

PHYSICS 311

Լ.Ռ.

ՄԵԾԵՐԳՈՅ ԵՒ ԸՕՆՈՒԼԿԱՆ

Հ Ա Յ Ր Ե Ն Ա Ս Ե Ր Բ Ա Ր Ե Ր Ա Ր Ն

ՅՈՒՐ ԺԵՏ Լ՝ ապրատունւոյն վառեալ այդպէս, ո՞վ Սէկենաս,
Նա զգիւցազանցըն Հայոց պատմել հայցեաց ՚ի Սոլսիսէն .
Պաւ ՚ի տրուպ աշակերտէս երգել զվայրացըն հայրենի :
Սիրատուն զորդւոցըդ քո եւ զԹորգոմեան հանուր մանկուոյն
Կալար ըզձեռանէ միայ՝ նոցին սիրողապէս
Օմիւսն ետուր ինձ եւ այնպէս ելեր ընդիս ՚ի Այրարատ .
Ի Սասեաց եւ ՚ի դրախտին վայրս ըզնոսին ճեմեցուցեալ
Ետուր քաղել իմ ձեռօք անդ ըզձաղիւունս հայրենասէտ
Նազելի զորդւոյդ շիրմաւ զայս անթառամ հիւսել պըսակ .
Որ անշուշտ քան զմահարձանս եւ զհոյակապ կըճեայ տաճարս
Կանգնեցեր զգրլիսով նորին անմահական յիշատակ :
Ինձ այսպէս բախտ մեծ եհաս քեւ անդրանիկ զերկոյս պրտուղ
Ի ծառոյս աճեալ ՚ի ջուր եւ հող երկրին Սասուլբական
Նըւիրել մանկուոյն Հայոց առ այս ճաշակ արտոժողացն :
Ըստպէս եւ դու երջանիկ եղեր անանց յիշատակաւս
Կենդանի եւ ՚ի մահուն մընալ ոգւով երգոյս անմահ :

Հ Ե Ղ Ի Ն Ա Կ Ն

THE HISTORY OF THE
CITY OF BOSTON

FROM THE FIRST SETTLEMENT
TO THE PRESENT TIME

BY
NATHANIEL BENTLEY

IN TWO VOLUMES.

VOLUME I.

BOSTON: PUBLISHED BY
J. B. ALLEN, 1856.

Յ Լ Ռ Ը Պ Ա Բ Ը Ն

Ի դժուարին գործս՝ որ միայն հանճարաւորացն եւ ճարտաւորագունիցն պահի, արդարեւ յանդգնութիւն է յոյժ տկարագունին ՚ի բանս եւ անվարժելոյն յարուեստս, որ չճանաչելով զոյժ եւ զկար իւրում մտաց եւ առ ոսն զարուեստին օրէնս տա պալեալ՝ ձեռնամուխ լինի :

Ի այց սակայն զօրութիւն սիրոյ առաւելագունի՝ բազում անգամ գեղեցիկ յանդգնութիւն ուսուցանէ այնպիսի տկարեցելոյն, որ չէ անձանօթ զանձնէն, եւ քաջալերս տայ նմա լինել անվեհեր միջամուխ ՚ի յայնս : Եւ եթէ ընդ այս յորդոր սիրոյն եւ ձեռն վերին սատարեոցէ՝ առաւել եւս զօրութիւն զգենու յայնժամ տկարացելոյն ոյժ եւ հաստատի յուսով : Եւ յ՛վկայեն առ այս, որ ըստ հոգւոյն խօսին, զի տկար եւ անիմաստ ոգւոյն հնար է առնել գործ ինչ փոքր համեմատ ինքեան, եթէ չլինիցի յանձնապատան ՚ի զօրութիւն մտաց իւրոց յուսացեալ . եւ թէ առնիցէ ինչ, որչափ օժանդակեաց նմա վերին զօրութիւն՝ չարածիցի նա յայնժամ իբրեւ անձին զօրութեամբ արարօղ նմին, այս է զառեալն յայլմէ զօրութենէ զլանալով՝ իւրում հանճարոյ գիւտ համարիցի զոչ գործեցեալն յիւրմէ . հապա պրտիւ եւ բերանով խոստովան լինիցի ըստ առաքելոյն զգնալն կաղին վերնային զօրութեան տալ եւ ոչ իւրում անձին : Եւ այս խոստովանութիւն ոչ նմա եւ եթ պարտ է . այլ եւ ամենայն մարդոյ, եւս եւ զօրաւորագունին ՚ի բանս : Եւ վասն : Օ՛ր մարդկային զօրութիւն մուրացիկ է եւ ապիկար եւ կարօտ յա մենայնի արարողին զօրութեան, եւ ըստ իմաստնոյն ՚ի ձեռին

նորա եմք եւ մէք եւ բանք մեր եւ ամենայն հանճար եւ գործոց խելամուտ թիւն :

Ընդ այս ձեռնառութիւն՝ երեք ինչ շարժառ ի թք եղեն մեզ առ այս . Սէր հայրենեաց, յորդոր եւ երախտիք Վարերարին, եւ օրինակ Սեծահանճար Վերթողին Վագրատունի :

Օջուր թիւն սիրոյ հայրենեաց այնչափ բռնացաւ յիմ վերայ, մինչեւ հան եւ յախշտակեաց յինէն ՚ի պանդխտելոյս զոգիս իմ եւ սիրտ եւ տարաւ այսպիսեօք ՚ի հայրենին, եւ անդ ՚ի ցանկալի վայրս նորին ճեմեցուցեալ՝ զիս շատ լացոյց . եւ ՚ի տեղին, յորում արտասուեցին իմ աչք եւ քոյգ արտասուելոց են, ով ընթերցող, եթէ եւ դու իբրեւ զիս ըմբռնիցիս նոյն կապանօք սիրոյ հայրենեացն եւ քո սիրտ եւ ոգին ՚ի քէն ելցեն եւ ընդ իմոյն գնացեն անդր : Վայց ես աղաչեցի զտէրն այն զիս միսնակ չխրել . այլ եւ ընդիս զհամօրէն մանկուես Վարարտեան աշխարհին, որ զատեալք ՚ի մայրենի ծոցոյն՝ ցան եւ ցիր կան ընդ քառանկիւն կողմունս տիեղերաց եւ կարօտ են իբրեւ զիս եւ նորին դիմաց հայրենոյն : Վա որս . ինձ այնպէս թուի թէ անդուստ զիս հրաւիրակ առաքեաց հայրենեացն անուշակ սէր ձայն տալ եւ ժողովել այսպէս եւ լինել նոցա Սուրէն՝ իմն, ոչ հանբոյն նմին զորդւոց զձեռանէ եւ եթ, այլ եւ զհամօրէն հայկեան մանկուոյն զմտաց եւ սրտին զձեռանէ կալեալ շրջեցուցանել ընդ բնակութիւնս նախնեաց մերոց եւ ցուցանել զաւերակս մեծամեծ քաղաքացն, որ շէնք էին երբեմն եւ մարդաշատք . զտեղիսն ասպարիսաց, յորում անկան վեհ քաջաց զուեքն մեր վասն մախանաց եւ ոմանց անմիտ շահախնդրութե . եւ արտասուախառն հեծեծանօք պատմել նոցա զվրիպանսն, ուրոց վասն անկաւ ազգն մեր յայնժամ ՚ի ծառայութեանն թշուառութիւն : Իցէ՛, զի եւ նորին առջեն այսու զանձկութիւն սրբատից իւրեանց եւ կամ իբրեւ աչօք ՚ի մօտոյ գիտեալ զորորմելի

Նրբ սա ոմն հայազգի իշխան առ ժամանակօք մարդկանցն Պարսից բնակեալ ՚ի Հայաստան . առ օր քրեաց զայսպիսի թուղթ իմն նորին բարեկամ Վագրատտ անուն յԱթենայ կաթուղ զձեռանէ օրդւոց եւ շրջեցուցանել ընդ բնակութիւնս նախնեացն . զի այնու ՚ի հայրենասիրութիւն եւ յարիւրութիւն կրթեացն :

պատկեր հայրենեաց՝ ճմլեացին սրտիւք եւ լայցեն ընդիս եւ գութ շարժիցի նոցին ՚ի սիրտ այցել այնպիսում տառապելոյ : Չկամիմ շատաբանել զուժգին սիրոյն , որով վարեցաք մեք ՚ի սմին եւ զի զգաս դու զայն յանձինդ , եթէ սիրով եւ ոգւով իմ ընթեռնուցուս զայս :

Իսկ երախտիք եւ յորդոր Վարերարին իմոյ՝ այն եղեւ մեզ . զի ժողովեաց զօտարս առ շքով իւրում թեւոց եւ այնչափ սիրեաց եւ դիւրութիւն ետ , մինչեւ մոռանալ պանդխտելոյս ըզնժդեհուածեանն թշուառութիւն եւ բանալ զիւր վշտօք լռեցեալ լեզուն ՚ի յերգ եւ երգել զայս զօրէն թռչնոյ նստեալ ՚ի վերայ հանգուցիչ նորին ոստոց : Այսպիսում բարերարի եւ պաշտպանողի , զինչ փոխարէն վայել էր հատուցանել , ասացէք , որ ճանաչել փութայք զերախտագիտութիւն , եթէ ոչ զայս միայն , ՚ի պատկել եւ հիւսել զնորին անուն ընդ այլ Սեկենա սացն դաս եւ ցուցանել զնորա ոգւոյն հայրենասիրութեան չափ , որ ինեւ ոչ միայն զօրդեական դաստիարակել կամեցաւ . այլ եւ այսու զգործ մանկտիս թորգամեան ՚ի հայրենասիրութիւն վառել : Այն կայ արդ առաջի մեր եւ զօրինակէն Վագրատունւոյ քերթողաբան շօրն :

Արդէս ցուցաք վերագոյն թէ հայրենեացն սէր վարեաց ըզմեզ ընդ մանկուոյն յինքն . սակայն պիտոյ եղեւ մեզ անդանօր այնպիսի քնար իմն առ ՚ի հարկանել զայն ընդ ճեմնն մեր ՚ի հայրենեացն վայրս , որոյ ձայն քաղցր եւ անոյշ լսէր անդ հանգուցեալ ականջաց քերթողահարցն մերոց Սահակայ , Ստորովպայ եւ Սովսիսի :

Եւ առ այս , նախաշաւիղ ընթացող եղեւ առաջի մեր նոյն շայկական տաղաչափութեան հմուտ եւ սիրող ոգին , եւ ուսոյց զայս քնար ընտրել եւ առնուլ ընդ մեզ , զոր արդարեւ ընդ հնչեցուցանելն անդ՝ անոյշ թուեցաւ նոցին ականջաց՝ ճանաչել լով զքնտանի եւ զհամբոյր ձայն լռեցեալ երգոյն իւրեանց եւ ցնծացին իսկ ոգւով ՚ի յերկինս եւ պսակս հիւսեալ առաքեն անդուստ նոր պնդողին զաղիս թուլացելոյ նոցին նուազարաւ նացն : Եւ մեք , որ ոգւով չափ սիրող գտաք աննախանձաբար

նորին իրաւացի ընտրողութեան՝ կամեցաք ընդ նմին օժանդակել առ ՚ի պնդել զայն հաստատուն եւ ակար մատամբ մերով ընդ զօրաւորագունին . զի մի այլ եւս թուլացի մինչեւ ՚ի յաւիտեան . եւ ոչ միայն բանիւ վիպ լինել առ այս , այլ եւ դուք նաքեայ այսու արդեամբք ծանուցանել ամենայն Հայասեռ բաւնասիրաց զյարգ եւ զազնուականութիւն հնագունի տաղաչափութեանն եւ մանկուոյն քմաց մատուցանել փոքրիկ ճաշակաւոր քթաղցրութիւն եւ զանուշութիւն նորա ընդ առաջնայ մատուցանողին մեծագոյն եւ լի ճաշակաւն :

Սնայ մեզ արդ պատասխանել այնոցիկ , որ գուցէ յանկատարէս զկատարելագոյնն պահանջել կամիցին եւ բերանով խի խոտտովանել զթերութիւն անարուեստ յորինուածոյս . զի թեւրեւս ազատ կացուցեն զմեզ ներսղամուտութեամբ կաճառք հըմապոյն քննաբանից : Անշուշտ խորագոյն փափագ հայրենասիրին ստիպեն զնա ասել յմեզ , թէ բարեւոք եւ լաւագոյն եւս լինէր , եթէ ընդ ամենայն աշխարհ Հայաստանեայց յայն բոլոր տեղին չըլիլ այսպիսեօք . որ արժանի էին երկոց եւ մանաւանդ զտիրտ եւ զյօժարութիւն մանկուոյն ՚ի հայրենասիրութիւն զարթուցանելու :

Առ այդ , զինչ քեզ պատասխան տացից սիրաբար , սիլ հարենափափագ ոգի , եւ միթէ դու զգործ Սովորին յինէն ՚ի ակարէս պահանջել կամիս . քանզի նորա օրաթուիչ մտաց էր միայն եւ թեւեոց այդպիսեաւ ըստ հայրուածոց քու՛մ հատանել անցանել ընդ մեր լայնածաւալ աշխարհն , որ քերթողն էր եւ ամենիմաստ արուեստիւն եւ կատարելագոյն յարմարութեամբ պերճացեալ , որ հայրենի տեղեացն եւ վայրեացն դիտող էր ճշգրիտ եւ քաջ տեղեկագոյն . եւ յընդարձակ միտս իւր մի՞տեւալ ունէր զայն ամենայն նիւթս , որ միանգամ պիտոց լինէր ՚ի յօրինել զայդ . զոր հացցես դու յինէն :

Առտօի եւ քաջ ճանաչելով զչափ հարստութեան մեր աղքատիկ մտաց՝ յայսչափ տեղին միայն կարողացաք ձեռնել , որ մեզ եւ մանկուոյն ընտանի եւ ծանօթագոյն էին . եւ այն՝ ոչ այնչափ , որչափ արժան էր եւ օրէն , այլ հարեւանցիկ տեսութիւն

միայն : Ի՞նչ թէ կամ իցէ ուշմագունիդ՝ կարէ եւ սահաւուքս
 'ի մնացեալսն ճեմել : այսինքն աւերակօք Անի քաղաքին եւ զայլ
 աւերակեալ քաղաքս դիտել . քանզի նոյն ողբ քնորին յարմարի
 եւ 'ի դիմաց ամենայն աւերակելոյն :

Այլ երանի էր մեզ, եթէ այսու անկատարութեան յանցաւ
 նօք պրծեալ լինէաք յատենէ քննողաց եւ չլաւելուլ ընդ այս
 զայլ իմն եւս, որ է անցանել թէ ոչ բազմօք՝ գուցէ իւրք իւրք
 զճանր օրինօք արուեստին քերթողական :

Ի՞նչ միթէ անարուեստիս բանից թերութիւն իբրեւ քեր
 թողն՝ դատիցի . եւ կամ ընդ յօրինելն զայստիկ հանճար մտաց
 եղեւ ինձ առաջնորդ, եթէ սիրտն եւ սէր : զայս դու ինքնին
 կարես որոշել 'ի վերձանելք քո : Այլ ընդ էր այս : Քանզի յիս
 ցամաք եւ անջուր գորով ակն աղբեր մտաց բանածնունդ : եւ
 յորդագոյն յոյժ սիրոյն եւ սրտին : վասն այնորիկ եւ 'ի նոցունց
 ականէ կամեցայ յաւէտ բղխեցուցանել զայս : Աստի եւ ուժգը
 նութիւն բռնագունիցս այսոցիկ 'ի բաց վտարեաց յինէն զմտաց
 առաջնորդութիւն եւ վարեալ զիս թափով յընթացս սորին՝ ետ
 հարկաւ անցանել զարուեստին օրինօք . եւ զի բուռն է սիրոյ
 եւ սրտին զօրութիւն եւ չկամի բազում անգամ հպատակել ա
 բինաց մտաց :

Այլ թէպէտ յայտոցիկ կատարելութեանց թերացեալ գտա
 նիմք յերկասիրութեանս այսմիկ, սակայն ոչ 'ի լի հայրենասիրու
 թենէ . զոր գրեթէ իրր զկենդանի պատկեր տպաւորեալ եմք 'ի
 սմին ընդ որ հայել ուրուք եւ յանձին չզգալ ինչ, յիրաւի չէ
 նա 'ի կարգի հայրենասիրացն :

Ի՞նչ այս եւ զհայկական ոգւոյն համեստութիւն եւ զգեղե
 ցիկ դպրութեան շնորհ ոչ երբէք մոռացեալ եմք . զոր թողուլ
 եւ մոռանալ՝ արդարեւ արտաքոյ մնամք յաշակերտութենէ նախ
 նեացն եւ դատապարտիմք իրաւամբք յայնցանէ, որ նախանձա
 ւորքն են :

Այլ առաւել քան զսոսին գուն գործեցաք, ոչ այնչափ 'ի հայ
 բենեացն ոէր, որչափ 'ի կրօնասիրութիւն եւ յառաքինի վարս
 վառել զմանկտիս . զի առանց այսոցիկ չկարէ ոք լինել ճշմարիտ

հայրենասէր : Այսն որոյ առ ՚ի ոչ ստուերօք , այլ ճշգրիտ կերպարանօք բանից զնոսին ՚ի հայրենասիրութիւն յորդորելոյ՝ մըտադիւր յօժարութեամբ խառնել ջանացի միշտ յանհամութիւն սորին զանուշաբեր եւ զհամեմիչ աղն . զի մի խոտան ճաշակելեաց կրօնասէր ոգւոցն թուիցի եւ զզուիցին յայսմանէ եւ մեք երեւեսցուք յայնժամ շաղիաղփի եւ շաղակրատ :

Այլ թէպէտ ՚ի բազում ուրեք դեղերեալ եմք զնիւթովք զուարճալի , զայն ՚ի սիրոյ մանկուոյն ստիպեցաք առնել խաղալով ընդ նոսին եւ կամ իբրեւ զփափկիկ կերակուր ջամբեալ . զի ըստ մանկական բնքուշ բարուց ասորժիցին տակաւ տակաւ եւ զմերձ եղեալ հաստատուն կերակուր խրատու եւ համեստութեան ճաշակել : Այլ այնպիսի սեղան իմն յամենայն սրտէ վաստակեցայ կազմել զայս , յորում երկու հասակացն եւս , այսինքն զուարճասիրացն եւ համեստ բանից փափագողացն՝ խորտիկ աւնուշահամ ըստ քմաց գտանիցի . առ որս ասորժանօք բերիցին եւ վայելեսցեն սրտիւ շնորհակալու եւ գոհ լիցին ոչ յինէն ՚ի յանարժան սպասաւորէս այսմ սեղանոյ , այլ ՚ի պարգեւողէն կերակրոցն , որոյ է ամենայն ինչ՝ կերակուրն եւ սպասաւորն :

Տ Ե Ղ Ե Կ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ի ՎԵՐԱՅ ՆՈՐՈԳԵԱԼ ՏԱՂԱԶԱՓՈՒԹԵԱՆ

Ն Ա Խ Ն Ե Ա Ց Ն

Որ հանդիպեալ իցեն Վ իրգիլեայ Ս ճակականաց թարգմա-
նութեանն՝ բարւոք եւ լիովին հմտացեալ են իսկ 'ի յառաջա-
բանի նորուն այսմ հնագունի տաղաչափութեան նախնեացն,
յորում հանճարեղ թարգմանիչն զօրաւոր եւ արդարացի բա-
նիւք ընդ երկար ցուցանէ զհնոյն վայելչութեան շնորհ
նորոյն համեմատեալ: Ոչ միայն բանիւք, այլ եւ արդեամբք
իսկ յիւրում ճշգրիտ եւ ճարտարահիւս թարգմանութեան. առ
որս չկարէ սք յիմաստախոհ եւ յուզողատ քննողաց երկբայիլ
եւ կամ գիմագրութիւն ինչ նոցին ընդդէմ բերել:

Այլ երանի թէ ամենայն բանասերք մերազնեից պատահեալ
լինելին այնմ եւ չտային մեզ կրկին աստանօր 'ի զուր աշխատիլ:
Ուստի եւ մեք թէպէտ յօժարեցաք աստ հակիրճ եւ պարզ կեր-
պիւ գրել ինչ զհին չափական տաղիցն. սակայն ոչ իբրեւ 'ի
մենջ աւելի այլ ինչ խօսելով զնմանէ, որ 'ի վեր է քան զմեր
կար ե նմա միայնոյ անկ, որ բազմահմուտն է եւ լեզուագէտ
եւ քաջ գիտէ կռուել զտաղս անձնիւր ազգաց ընդ միմեանս բազ-
դատեալ եւ ճանաչել զնոցին շնորհս եւ ընտրողութիւնս առնել
ճշգրիտ հասողութեամբ մտաց. այլ իբրեւ 'ի յառաջաբանէ նո-
րին քաղեալ եւ հանեալ, զի թերեւս փութածան բանասերն,
որ չեւ գիպեալ իցէ աղբեր ականն՝ գիպեցի այսմ փոակիս եւ
բղձակերտ լեալ յօժարեացի յաղբիւրն զիմել, որ յորդագոյն է
եւ յստակ:

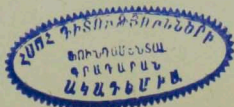
Արեք ինչ ունիմք միայն ծանուցանել զհնագոյն տաղիցն. նախ
զսկզբնաւորութեանն եւ զգաղարմաննն, երկրորդ՝ զկաղմութե-

նէն, եւ երբորդ՝ զանհամեմատ սքանչելի գեղեցկութենէն առ նորոյն

Օսկզբնաւորութիւն սորին քաջ ճանուցանէ մեզ Շարական, ըստ որում ինքն է միայն բովանդակիչ հնազոյն տաղիցն եւ ՚ի նմա տեսանեմք իսկ ակներեւ զայս հրաշահիւս չափաբանութիւն անդուստ ՚ի Սահակայ Պարթեւէն մերոյ սկսեալ եւ իջեալ մին չեւ ՚ի Շնորհալին: Իսկ թէ սրպէս դադարեցաւ առ յետման եւ տիրեաց ՚ի տեղի նորա վանկաչափ ոտանաւորն. հաւանական կարծիք է ոմանց թէ յարչաւելն հազարացոցն ՚ի Հայաստան՝ եմուտ յայնժամ տակաւ տակաւ եւ նոյնի դպրութիւն ՚ի Հայս. եւ ըստ որում հայր ճանաչին տաճիկք կամ արաբացիք ձայնա յանգ ոտանաւորաց, թերեւս իբրեւ նոր ինչ զուարճալի եւ հեշտալուր ականջաց նմանաձայնութեամբն ընկալան ՚ի նոյնոնց եւ երգարանքն մեր եղեալ յայնժամ ժամանակի: Օկնի ապա Շնորհալին չափ եւ կշիւք եղեալ՝ ծաղկեցուցիչ գտաւ այնմ եւ պահմանեաց զուրաքանչիւր ատոջ նոյնաթիւ վանօք եւ ձայնա կան յանգիւ աւարտել, որպէս երեւի այս ՚ի Յիսուս որդի կո չեցեալ մատեանն եւ յայլ բազում նորին եկեղեցական երգս: Եւ ապա յայնմհետէ տիրեաց առ հասարակ ՚ի քերթողս մեր այն ազգ ոտանաւորաց եւ անհետացան հետզհետէ բնաւին հրաշալի եւ չքնաղ կերպարանք առաջնոյն եւ հանել զնա յերեւան ոչ գտաւ որ մինչեւ յայսմ դարու: Ըստացուք արդ եւ զկազմութենէ հնագունին: Ընկնայն ուշիմ ընթերցող կարէ ինքնին հասկանալ եւ որոշել եթէ այս ազգ մեծաչափ ոտանաւորաց, որ գիւցազնական եւս կոչի, իւրաքանչիւր ատոքն՝ ոչ ճիշդ նոյնաթիւ վանօք եւ նմանաձայն վերջաւորութեամբ յորինեալ են. այլ յարդարուն եւ համեմատ անդամովք եւ մէն մի ատոքն՝ քառեակ անդամովք եղերին: Ըայց զարմանալին այս է, զի անդամքն անցնիւր տողիցն չունին յինքեանս զմիաչափ վանգոս նոյն թղուով. սակայն այնչափ զուգայարմար վայելուչ շարակցութեամբ դան ՚ի մի միտաբանութիւն դաշնակութեան ընդ միմեանս, մինչեւ պակասութիւն ինչ վանգից չերեւի բնաւ ՚ի նոսին եւ կամ արգելիչ լինի ուղիղ ընթերցանութեան: Ըայսմ փորձ կարէ առնել, որ զառողանութեան օրէնս քաջ գիտէ ամենայն չափական բանից. իսկ օրէնք քառեակ անդամոցն ՚ի տողս, որ երեւին ՚ի մեծաչափ տաղս նախնեացն այսորքիկ են: Ըաւթին անդամ տողին ազատ է դնիլ ՚ի միոյ մինչեւ ՚ի չորս վանկս. երկրորդ անդամն քառաւանկ, բայց եռավանկ եւս դնի

եթէ առաջին անգամ չիցէ միավանկ, վասն զի մին ընդ յաջորդ եռավանկ անդամոյն իբրեւ քառավանկ կարծեցեալ ընթերցողին եւ ՚ի մի խառնեալ՝ կորնչի քառանդամութիւն տողին, զոր միշտ պահելի է. ապա թէ ոչ՝ խանգարին պայմանք չափոց այս ազդ գիւցադնական տողից, Արրորդ եւ չորրորդ անդամքն յաճախ եւ սովորաբար քառավանկ դնին, առ ՚ի լինել ծանր եւ մեծախայեւուչ յանդումն տողից, եւ մանաւանդ իբրեւ կէտ եւ սահման կատարեալ չափոցն եւ բնական առողջանութեան ձայնի եւ ոտիցն՝ անարգել դադարումն: Սակայն ազատ է տաղաչափն երբեմն ՚ի սակաւ տեղին զչորրորդ անդամն եռավանկ դնել, միայն թէ երկբորդն եւս չիցէ եռավանկ կամ առաջինն միավանկ. զի այնպիսի տողք՝ կամ ոչ գաշնակաւոր ձայնակցին ընդ այլ տողն եւ կամ յերկուս հաւասարս հատեալ՝ մի տողն իբրեւ երկու իմանի յընթեռնուին. ըստ որում նախնիքն եւս ՚ի դուն ուրեք երեալ են զչորրորդն եռավանկ: Վասն որոյ զթիւ վանդիցն ՚ի տողս իւրաքանչիւր չէ պարտ պակաս դնել քան զերեքսասան եւ ոչ աւելի քան զվեցասան:

Ահա ընդ այդ պարզ օրինօք նկատին տասն կերպ յերանակք կամ փոփոխութիւնք այս ազդ տաղից՝ յաճախ վարեալք խառն ընդ միմեանս ՚ի նախնեացն, այսինքն յառաջին հոգեհոռապ երգահանացն մերոց Սահակայ եւ Խորենացոյն եւ յայլ աշակերտաց նոցին. ոյք ծնող եւ հիմունք համարին բարբառոյ մերում եւ քաջ հմուտ գաշնակութեան չափական բանից ազդային, մանաւանդ բարւոք ձանաչողք եւ գիւրազպայք ՚ի յոգիս՝ բնաւորութեան եւ արտօժակաց բնիկ հայկական ոգւոյն: Վասն այս իսկ յընտրելագոյն երգս իւրեանց եկեղեցական՝ այսու եղանակօք յաւէտ վարեալ են: Այլ Շնորհալին եւս, որ կրտսերն է ժամանակաւ ՚ի քանի մի շարականս եւ տաղս իւր հրաշալիս՝ նախնեացն օրինօք վարեալ է. զոր թէ ընդ այլ բազում ձայնաչանգ ոտանաւորս նորին համեմատեսցես՝ կարես դու ինքնին միտօքք չափել եւ կշռել զծանրութիւն առաւելութեան հնովն յօրինեալ տողիցն. որք իբրու զակն ինչ պատուական երեւին ՚ի մէջ ոսկոցն, եւ արձակեն յինքեանց ցորմունս նշուից պայծառ վեճմաբանութեան. զոր ՚ի ստորեւ ունիս տեսանել ՚ի Վորահրան օրհնութիւն Վարդանանց եւ յայլ տաղս երգեալք ՚ի նորին շնորհալից ոգւոյ: Սակի ասացի զայլ վանկաչափ ոտանաւորայն Շնորհալոյն սակս մարուք պարզութեան եւ քաղցրութեան եւ բուն հայկական ոճով յիբրնուածոյն: Վանաւանդ եկեղեցաւ

կան երգք նորուն , յորս ընդ քաղցրու թիւն բանիցն՝ եւ վսեմու-
 թեան փայլի շնորհ . որով համարին նորին գերազանց յոյժ քան
 զարդի տաղաչափիցն յորինուածս եւ ոչ այնչափ ստորին քան
 զանդամաչափան :

Վնեմք աստանօր զայդ տանն փոփոխութեանց կանոնս օրինա-
 կօք հանգերձ . յորում երեւին յայտնի թիւք վանգից ՚ի քառեակ
 անդամնն ՚ի մէջ տողին :

1 4 4 4
 Վլուխ սուրբ հաւատոյ եւ փայտ կենաց մարդկան յայտնեալ :

2 4 4 4
 Վարդան քաջ նահատակ որ վանեցեր ըզթշնամին :

5 4 4 4
 Ահաւոր ես թագաւոր քրովլէական ձայնիւ օրհնեալ :

4 4 4 4
 Ար յանէից գոյացուցեր զքո զարարածս իսկըզբանէ :

4 5 4 4
 Ար արարեր զօրութեամբ զիմանալեաց աշխարհ վերին :

5 4 4 4
 Անծահրաշ այս խորհուրդ աւանդութեամբ առ մեզ հասեալ :

2 5 4 4
 Ի գիւտ մոլորեալ եւ կորուսեալ անառակին :

4 4 4 5
 Ար զտիրականըդ կերպարան ըզգեցուցեր ծառային :

5 4 4 5
 Առաքի հրեշտակապետն առ սերովլէն հողերէն :

2 4 4 5
 Ի գեղ ըսքանչելի աստուածատուր կուսանացն :

Արտաբոյ յայդ տանն յեղանակաց , թէպէտ գոն եւ այլ աղտ
 տու թիւնք գործածութեանց ՚ի նախնեացն տաղս . սակայն ՚ի

նոյրունց զդոսին միայն ընկալեալ է ընտրողութիւն նախանձաւոր նորոգչին . ոչք յաւէտ վայելուչք են եւ դաշնակաւոր եւ անթերի լինուոն զչափս երկայն դիւցազնական քառանդամ տաղից , եւ այդոքիւք վարեալ է իսկ 'ի թարգմանութեանն իւրում . ուստի եւ մեք հաւանող եւ հետեւող լեալ նմին՝ դովին կանուսօր վարեցաք 'ի գիրս այս : Այց չէ հարկ , զի յամենայն քերթութուածս , մանաւանդ 'ի մանունս հարկաւ գտանիցին 'ի միասին այդ տան զանազանութիւնք փոփոխութեանց . քանզի տեսանեմք իսկ 'ի Շարականին , որ չերեւին դոքս բողոք 'ի մի յերգ . թէպէտ յերկայն քերթուածի մարթ է գտանիլ եւ թէ պակասիցին եւս ոմանք 'ի դոցանէ 'ի նմին՝ չէ քերթուածին ինչ թերութիւն : Այլ քանզի այդոքիկ թէպէտ բողոքն եւս միապէս բարեյարմար դաշնակութեամբ նուազաւոր են . սակայն են 'ի դոցունց , որ յաճախ սովորական են , եւ են՝ որ թէպէտ չեն սովորական եւ 'ի դուն ուրեք վարելի , բայց թէ ըստ տեղւոյն 'ի կիր արկցին՝ յոյժ վսեմ եւ ազդողագոյն կազմեն զոտոն : Աժուալութիւնն տաղաչափութեանս այսմիկ յայդոսիկ է միայն եւ այդոքիւք երեւի հանձար եւ ճարտարութիւն տաղաչափին . զի գիտիցէ քաջ ըստ իմաստիցն պահանջման եւ յարմարութեան վայելչօրէն պատշաճեցուցանել զայդոսիկ : Այլ առ այս ինձ այնպէս թուի թէ ոչ այնքան միտք պիտին , որքան եռանդուն աշխուժութիւնք սրտի . եւ մանաւանդ եթէ եղանակաւոր առաջանութեամբ ստեղ կարգացէ յօրինողն 'ի յօրինելն՝ զօրաւոր քան զհանձար խանգավառ առողանութիւն քաջ ուսուցանէ նմա տալ իւրաքանչիւր իմաստից եւ կրից բանին զտաննեսին զայդ զանազանութիւնսդ : Անայ արդ ցուցանել սակաւութեան զառաւելութիւն գերազանցութեան այս հնագոյն տաղից 'ի վերայ նորոյն :

Այլ միայն տաղաչափն , այլ եւ արձակաբան մատենագիրն առ մենայն զօրութեամբ ճիգն թափէ խորշիլ ըստ կարի յամենայն ձանձրութեանց , եւ զինչ են ձանձրութիւնք 'ի գիրս , եթէ ոչ կրկնութիւնք իմաստից եւ նմանաձայն բառից առաւել քան զչափն , որ տաղտուկ բերեն արտփակաց եւ բախեն միշտ նոյն հնչմամբ զականջս ընթերցողին : Այլ այս յաւէտ 'ի չափեալ բանս պատահին քան յարձակ . որոց խնամոտ փութով դարման տարեալ նախնի քաջ երգահանացն մերոց՝ ազատ կացուցեալ են յայսմանէ եւ յանտանելի ձանձրութենէ սորին զտաղս իւրեանց : Այլ այսու ազատութեամբ թէ քանի՞ դիւրութիւն տուեալ են

տաղաչափիցն մերոց . որ միանգամ քաջ հասու լինել այսմ կամի պարտի ընդ փորձ մատչիլ յերկասին եւս , յօրինելով ինչ հնովս եւ նորոյն . կարէ բարւոք ճանաչել յայնժամ զանվաստակ աշխատութիւն միոյն՝ ազատութեամբն եւ զանտանեի տագնաւ պէցուցիչ կապ միւսոյն՝ ծառայութեամբն : Տեսանէ , զի հին առանց ստիպելոյ ազատութիւն տայ ինքեան փոփոխել զկերպարանս տողին որպէս եւ կամիցի եւ ընտրել զբառն , որ գրկէ եւ համբուրէ զիմաստ բանիցն եւ ճշգրիտ կերպարանօք երեւեցուցանէ զբնականոր պատկեր առաջի եղեալ նիւթոյն եւ զգրեալն ՚ի տողին՝ ոչ այնչափ հարկ առնէ ջնջել վերստին զննութեամբն : Իսկ նորն անհնարին տագնապաւ խուճապէ զմիտս իւր . որով շուարեալ բազում անգամ թողու զգրիչն ՚ի ձեռաց եւ սկանի յաճեցուցանել զմիտս իւր ՚ի մէջ անթիւ բառից եւ թէ դէպ լինիցի ըմբռնել զմին , որ սիրելին է նմանաձայնութեամբն՝ վաշ կարդալով կապէ զնա ՚ի վերջ տողին . չճայի զառաջինն ընդ ճիշդ գրիտ նշանակութիւն եւ յարմարութիւն նորին առ իմաստն , շատ է նմա , զի միայն զուգաժանկ եւ ձայնայանգ լինիցի . եւ յորժամ միւսանգամ վերազննէ զեղեալ բառն՝ տրամու թեամբ անդրէն լուծանէ զկապեալն ՚ի տեղւոջն եւ այլում լինի խընդիր : Եւ թէպէտ ըստ Արատեայ խրատուն բառքն ինքնակամ քան զհետ իրին նիւթելոյ , սակայն ցաւալին այս է , զի զինքնա կամ եկեալն՝ հինն սիրով ընդունի . իսկ նորն ընդ անմանութի ձայնին նայեցեալ մերժէ : Այլ միայն ընդունի . այլ եւ ՚ի շարս տողին յայն տեղ ուսուցանէ դնել զբառն , զոր սիրէ ինքն վասն սեպհական գոյնն , ուր նորն ընդ հակառակն ՚ի բուն տեղւոջն հանեալ կարօտելով ձայնին նմանութեանն՝ յանվայելուչ տեղին կացուցանէ . որով խանգարի ոճ լեզուին մերում եւ տգեղանայ պարզ եւ գեղեցիկ կերպարան նորին : Եւ այսու իսկ առաւել եւս գովելի է հնագունին ազնուականութիւն , զի զվայելուչ յօրինուած շարահիւսութեան անդամոց կամ բառից ընդ մի մեանս եւ զեղանակ ասացուածոց , որ սեպհական է բարբառոյ մերում՝ անարատ եւ ամբողջ պահէ : Ի՞նչոյ այսմ , ոչ այնքան ինքն կայ պատկառ , որքան ազատ կամք յօրինողին . որ եթէ կամիցի կարէ եւ հնովս աղաւաղել զոճն , եւ ոչ միայն ՚ի չափեալ բանս , այլ առտուել եւս յարձակ :

Վովելի է նա եւ հնագունին ըսիշտ ինայութիւն , որ շք թողու զանգիւռ ժամանակն տարապարտ աշխատութեամբ վատ նել . քանզի զբազմամեայ գործ նորոյն՝ ինքն ՚ի սուղ ժամանակի

կարէ լրացուցանել : Ի՛նչ եւ սրպէս : Այնպէս կարծեմ եթէ հինս այս հարազատ զուակ է եւ ճնունդ հայկական ոգւոյն եւ նախճին անգրանիկ նախամեծար քան զմիւսն . վասն այն յոյժ սիրեալ զսա զճոխագոյն հարստութեան գանձարան դպրութեան իւրում՝ բանայ աննախանձաբար ընդ առաջ անգրանիկն . որով հարստացեալ եւ առատապարգեւ լեալ՝ ՚ի նմանէ՝ ՚ի փոքու ժաւ մանակի գլխաւորէ գգործն : Իսկ առ նորն իբրեւ առ խորթ եւ եկամտա՝ ա իշտ է յոյժ եւ փակէ ընդ դէմ նորա զգուռն գանձարանին . վասն զի ընդունայն վասնէ զնոսին եւ ոչ այն պէս ՚ի գործ արկանէ սրպէս ինքն կամի : Աստի աղքատօրէն վաստակեալ նորոյն ՚ի յօրինելն ինչ՝ հեռանայ յիւրմէն եւ երկայնաձգի լրումն գործոյն :

Այն եւ այլ բազում կատարելութիւնք բուն վարեմի տաղս . չափութեանս այսովիկ , որ յանդիմանեն բազմօք զնորոյն թերութիւնս . այլ ես երկնչեմ անաշտութեամբ խօսել ՚ի մէջ երկուցն . քանզի զօր բանիւ գովեցի զհնոյս պատուականութիւն աստանօր , զնոյն չկարացի արդեամբք ցուցանել անդ ՚ի տեղւոյն . որով ճշմարիտ եւ հաստատուն եւս լինէր սասցելոցս ջատագովութիւն :

Արձակ էի ՚ի ծառայութեան կապանաց նորոյն փոփոխել ըջկերպարան բանիցն եւ զանցձառնել զկրկնութեամբքն . բայց յաւելի զայն բազմօք ՚ի բազում տեղիս եւ առաւել քան զպայմանն , եւ թէ ճշմարտութեամբ խոստովանեցայ՝ անցի այսու մասամբ քան զնոսին . որ ծառայեցուցիչ կապանօք օրինացն՝ ազատ կացեալ են յայմանէ : Ի՛նչ այս յանցանք , եթէ որոյ իցէ առաւել , նիւթոյն եւ հարկին , եթէ տկարութեանն եւ կամ վառեալ որոին , որ զյաւէտ սիրեալ բան իւր յեղեղել կամի , ոչ գիտեմ ես եւ ներողամիտ քննողաց թողում զայն : Այլ զոր գիտեմ ասացից անաշտ , այս է զի յամենայնի յանդիմանի տըկարութիւնն : Այն որոյ մի սք կարծիս ՚ի ներքս արկանիցէ , եթէ մէք այսորիւք կամեցաք ստգիւտ ինչ ածել նորովն վարեցեալ քերթողաց մերոց , յոյք քերթութեամբք ամենայն հանձարով եւ ճարտարութեամբ չափեալ են եւ կայն ծառայութեան ոչ կարացեալ է այնչափ կաշկանդել զնոսին . եւ զի յաղթող է յամենայնի գրիչն ճարտար : Ասկայն խոստովանելն է եթէ ճարտարքն այնորիկ հնով վարէին՝ չվաստակէին այնչափ երկայնաւորքք եւ անշուշտ առաւել եւս վայելանային նոցին մատենք :

Չկամիմք նա եւ խոսքաւ զճայնական յանգս մերժել ՚ի հայ

կական դպրութենէս մերմէ . քանզի ոչ սակաւ տեսանեմք զնոսին եւ ՚ի նախնեացն տաղս՝ խառն վարեալք յաւարտ տողին եւ ՚ի մէջն : Այս աստի կարծեն ոմանք լինել սկիզբն վանկաչափ ձայնա-
յանդից , որ հաւանական եւս թուի քան զկարծիսն , զոր վերա-
գոյն ցուցար . վասն այն եւ մեք ՚ի բազում տեղիս ըստ պատաս-
ման այնպէս յորինեցար :

Ի վերայ այսր ամենայնի եթէ հինն եւ եթէ նորն՝ անարուեստ երեւին եւ ոչ բնաւ քաղցրանան ըտեաց եթէ չիցէ մերձ աչ խոյժ եւ ուղիղ առողջանութեան լեզուն . զի ըստ որում անդամք եւ տողք չափոց նման են նուագարանաց պնդեալ եւ յարմար եալ լարից , զոր թէ անարուեստ որ ՚ի ձեռս առնուցու , զնուագաւոր ձայնակցութիւն նոցին որ ընդ միմեանս՝ խառնէ եւ խանգարէ . որով իսպառ կորուսանին դաշնակութիւնք չափոցն եւ փոխին յարձակ բան : Աստի չէ ինչ ամօթ այնոցիկ , որ ոչ գիտեն զձարտար ընթերցումն չափական բանից՝ ուսանիլ ՚ի քաջ ընթերցողացն եւ այնպէս ընթեռնուլ . ապա թէ ոչ՝ չգգան ինչ զգորութիւն եւ զանուշութիւն տաղիցն եւ ոչ հեշտանան ա կանջաց իւրեանց նոցին քաղցրալուր նուագք :

Արեւոր համարիմք հատակոտոր կարգել աստանօր զտոզս ինչ կամ զամբողջ տունս յամենայն օրինակաց Շարականին եւ ՚ի տաղից՝ Արեւիացւոյն եւ Շնորհալոյն ՚ի դիւրութիւն ընթեր-
ցասիրացն , կամ իբր ճաշակ ինչ առհաւատչեայ այնոցիկ . ոյք թերեւս չունին պատրաստի ՚ի ձեռս իւրեանց զՇարական . եւ կամ թէ ունիցին՝ ոչ այնպէս ընթեռնուն , որպէս կարգեմք աստ . ըստ որում ՚ի Շարականին ոչ ՚ի մի տող շարեալ են քառեակ անդամքն կարգաւ . այլ իբրեւ զարձակ բան միահետ գրեալ :

Շ Ա Ր Ա Կ Ա Ն Ք

Որ յանէից Գոյացուցեր զքո զարարածս խկրղբանէ .
Ի պատկեր աստուածութեանըդ քո ստեղծեր մարդ 'ի հօլջ . . .
Իսկ պատրանօք բանասարկուին 'ի դրախտէն արտաքս անկեալ .
Ի յաւեժ կենդանութեանն մահառիթ պրտողով մեռեալ : —
Ահաւոր ես թագաւոր քրովըէական ձայնիւ օրհնեալ
Ի յերկինս 'ի յերկրի եւ յամենայն ժամանակի : —
Ի գիշերին յորում մասնէր փրկկեղն մեր 'ի մահ խաչի :
Իսկ անօրէն աշակերտին թողեալ ըզգութ սիրոյ նորա :
Ժողովեալ հրբէիցն կըշուեցին արծաթ բազում
Առեալ տարան առ Պիղատոս ասեն 'ի խաչ հան 'ի խաչ :
Սորք Սահալ Պարկե :

Որ զօրինակ Սարիամու , հոգիդ , ցուցեր մարգարէին .
Այսօր զաւակ Յովակիմայ ետուր ըզլեառն վիմաճին : —
Այսօր ցընծան երկնայինքն եւ պար առեալ 'ի բարձունս
Երգեն զերգըս հոգեւորս յաւուր ծնընդեան Սրբբուհւոյն : —
Ահապետայն Աբրահամու , իսահակայ եւ Յակովբայ
Պարգեւեցար 'ի Աստուծոյ , կոյս Սարիամ , դուստրը նոցին : —
Ուրախացիր Աստուածածին վերօրհնեալդ 'ի սրովըէից :
Օրագերով 'ի քէն մեղ լոյս՝ մայր եղեր վերածգողին : —
Որ անտես եւ անբընին քառակերպիցըն վեհագոյն : —
Ի փրկեւ ըզմեզ եկեալ անմահից թագաւորն : —
Խորհուրդ մեծ եւ սքանչելի , որ յայսմ աւուր յայտնեցաւ .
Հովիւքն երգեն ընդ հրեշտակս , տան աւետիս աշխարհի :
Խորհնոյն :

Անձինք նըւիրեալք սիրոյն Վրիստոսի ,
Երկնաւոր նահատակք եւ կուսանք իմաստունք .
Ի պարծաննրս ձեր բարձրացեալ տօնէ
Սայր սիոն դըստերօքն իւրովք :
Բարբառք երկնաւորքք լըցին զերկիր ,
Վանդի հոտ անուշից բուրբեցայք 'ի Վրիստոս .
Ողջակէզք բանաւորք եւ զոհք փրկութեան ,

Եւ որոջք անարատք ընծայեալք Աստուծոյ :
 Վեղեցիութիւնըք մարմնաւոր պայծառութեան ձերոյ
 Յիմարեցոյց ըզթագաւորն եւ պակեան հեթանոսք .
 Ի գեղ ըսքանչելի աստուածատուր կուսանացն
 Տարփացեալ զըւարթունք ընդ մարդկան տօնեցին :
 Հարիսիմէ մեծ խորհուրդ եւ անուն ցանկալի ,
 Բնորեալ 'ի յերկրի եւ գասեալ ընդ հրեշտակս .
 Եղեր օրինակ սրբբութեան կուսանաց ,
 Վարդապետութիւն արանց արդարոց :

Տէր Կո՛ղտո՛՛ :

Անրակիցքն բանն Աստուած որ վասն մեր համբեր մահու ,
 Բառնալով ըզգատակնիք անիծիցն առ 'ի մէնջ .
 Վերապանծ մարբութեամբ ըզմարդիկ վերագրեաց ,
 Խաչակից իւր եւ վըկայք կամաւոր մահուամբ իւրեանց :
 Վիմամարտ գորով սրբբոյն ընդ կուսպարիշա պաշտամունան ,
 Եղջանիկ ճակատամարտ յայտնեցան անպարտելք .
 Օ՛ի զԱստուած բողբոյց տիրաբար տիրեցին ,
 Լակցին հօր հետեւեալ ստացան ըզթագըն պարծանաց :
 Լըկանօք եւ քերանօք զարեան վրտակրս հոսեցին ,
 Խորհրդոցն ոչ խոտորումն եւ ոչ փոխադրութիւն բարուց .
 Ծաղիկքն նիւթեղէնք յաննիւթ ծաղիկըն յօղեցան ,
 Կատարեալքք քաջութեամբ զչարին մուրհակըս կապտեցին :
 Հրով հոգւոյն զինու վառեալ ըզհալածիչըս վանեցին ,
 Չօնեցան զենմամբ սրոյ 'ի բանաւոր ողջակիրումն .
 Վամբարմամբ լուսոյ կենաց զխաւար մեղաց հալածեցին ,
 Ճոխաբար հետեւեցան լուսաշաւիղ ընդ պողոտայն :

Յօհան Մանդուկի . իմ Օլիեշի :

Ի ստուենգանենն Ագամայ 'ի կենագարծ 'ի դրախտին
 Խաբմամբ պատրանօք փայտին ծառոյն գիտութեան .
 Օձաղամբ պատրանօքըն ճաշակեալ 'ի պրողոյն ,
 Եւ եղեւ վայրաբնակիլ մայրաքաղաքն Արուսաղէմ :
 Ապաւինեցաք 'ի խաչ քո արարիչ յաւիտենից ,
 Որ ետուր մեզ պահապան յազթող ընդ դէմ թըշնամոյն .
 Աղաչեմք սովաւ փրկիչ պահպանեա զանձինըս մեր : —
 Յաղթող եւ զնոր օրհնութիւն միշտ 'ի բարձունս երգեսցուք
 Թագաւորին Վրիստոսի , հաւատացեալ ժողովուրդք :

Սորբ Խոհոյ Չորփոլեշի :

Լսո ասացի տէր ողորմեա հոգւոյ իմոյ բաղմամեղի ,
 Ար բնակեալդ ես 'ի յերկինս եւ յանմարմնոց փառաբանիս : —
 Հայեցայ 'ի բարձունս առ քեզ կարող յամենայնի .
 Բնկալ զիս 'յարկս արդարոց ամբածածուկ աջովդ քո : —
 Գայ զօրութեանց թաղաւորն 'ի նորոգել զարարածս
 Ի ձայն ահեղ բարբառոյ զարթուցանէ զնրնՅեցեալսն : —
 Ըրարիչ եւ մարդասէր անոխակալ եւ բարեգութ ,
 Ար գովեսց 'ի սրովքէից , տէր դատաւոր արդարութեան . . .
 Պէտքոս Գեօրգոր :

Սեծահրաշ այս խորհուրդ աւանդութեամբ առ մեզ հասեալ ,
 Օրր հոգւոց լուսատուն 'ի պաշտպանէն իւրմէ լուեալ ,
 Լիթէ տն մեծ է այսօր իմոյ դատուն որ 'ի յերկինս : —
 Ըյսօր ցընծայ եկեղեցի երկրաւորաց եւ երկնայնոց ,
 Բանզի մեկնեալն 'ի միմեանց ըստ նախահօրն յանցանաց
 Սիւաորի վերըստին արարչական խոնարհութեամբն :
 Ար 'ի լուսմըն բոլորի անօրինական մեծ խորհրդոյն
 Ընեցելովն առ 'ի մէնջ փառօք առ հայր վերհամբարձաւ :
 Օրր տեսեալ ամովածնին 'ի հիացման ըզվերինսն ,
 Ինարբառելով առ միմեանս , եթէ այս ով եկեալ յերկրէ ,
 Կարմրացեալ հանդերձիւ 'ի տիգախոց բլղխեալ կողէն :
 Աւստի լուեալ 'ի նմանէ զարժանահաս պատասխանին ,
 Եթէ զբերեալ ազգ մարդկան 'ի գերողէն արեամբ գնեցի .
 Հորմէ օրհնութիւնք նրմա 'ի փրկելըցս արեամբ նորա :
 Գրգոր Վլայսեց :

Ար զտիրականըզ կերպարան ըզգեցուցեր ծառային ,
 Ար ճաշակմամբ սրտոյն մահու յանմահից կենաց մեռաք ,
 Իսկ գալըստեամբ քո վերըստին փակել դրախտին դուռն բացաւ :
 Ար արարեր զօրութեամբ զիմանալեաց աշխարհ վերին ,
 Եւ 'ի նմա հաստատեցեր արնտես ըզպետրս հրեղինաց : —
 Ըղբիւր կենաց բաշխող շնորհաց հոգիդ իջեալ 'ի բարձանց ,
 Օանսպական պարգեւըս քո բաժանեցեր յառաքեալսն : —
 Ըյսօր աղբիւր գիտութեան բլղխեալ 'ի սուրբ վերնատունն ,
 Հորմէ լըցան տիեզերք գնացիւք գետոց սուգմամբ :
 Ըյսօր իջեալ 'ի յերկիր շօր աւետիքն 'ի բարձանց ,
 Տալ աւետիս Ըգամայ դառնալ յեդեմ վերըստին : —
 Ըյսօր որ էն 'ի յերկինս բան եւ ծընունդ շօր միածին
 Դ

Ըրժածկէայն ՚ի յէից խորհուրդ յայսնեաց աշակերտաց ,
 Օրառայի զկերպարաննն ծածկելով աստուածու թեամբն : —
 Լյսոր յուցեր ՚ի թափօր զանտանելի լուսոյդ փայլումն .
 Օրագեցար աշխարհի արդարութեան արեգակն
 Հայսնելով աշակերտացն ըզպարտըրեալ աստուածութիւնդ : —
 Հաղթող եւ սուրբ Հայրապետ նրման մեծին Ստեփան .
 Իարձօղ իաչին պարծանաց ընդդիմամարա հանդիսիւ . . .
 Լյլ մեք ձայնիւ ցրնծութեամբ տօնեմք դքս սուրբ զիշատակս :
 Պատուեալ վրկայ Վրիստոսի սուրբ Հայրապետրդ Յակոբ :
 Իրաճրաչ պրտակաւոր եւ զօրագլուխ առաքինեաց ,
 Վաւեցար զինու հոգւոյն արիաբար ընդ դէմ մահու .
 Վարդան քաջ նահատակ , որ վանեցեր ըզթըշնամին ,
 Վարդապայն արեամբըդ քո պրտակեցեր զէկեղեցի :
 Երկնաւոր թագաւորին զինու յաղթեալ պատերազմին ,
 Խոհական իմաստութեամբ խոհեմացեալ անձառայես .
 Խորէն խորհրդական եւ ծանուցեալ անուն բարի ,
 Խաչեղոյն վրկայ եղեալ հեղմամբ արեան պրտակեցաւ :
 Ինեական լուսով լըցեալ արիացեալոյն քաջն Երտակ ,
 Թաթաւեալ ՚ի կարմրութիւն բոսորային բրդխեալ աղբերն .
 Օփրկականն ըմպեալ զբաժակ եւ մրկրբեալ արեամբն իւրով :
 Իասակցեալ ընդ անմարմնոցն Երրորդութեանն երգել ըզփառս :
 Սրբբափայլ զգետուրք պրճնեալ ՚ի յերկնաւոր հանդիսադրէն ,
 Երրորդութեամբն զօրացեալ վանեալ զամուրբս բանսարկուին .
 Հըմպեակ Հօր ընծայեալ որդւոյ դուրով չարչարակից ,
 Հոգւովն յաղթեալ պատերազմին եւ չարասէր թագաւորին :
 Իական բարւոյն դիտմամբ ընդ դէմ մեղացն վառեցաւ ,
 Հարազնաց ելիւք յերկինքս պարակցեալ ընդ անմարմնոցն .
 Տաճատ զարմանալի տաճար եղեալ Երրորդութեանն ,
 Տէրունեան սուրբ խորհրդոյն տուն եւ տեղի արժանացեալ :
 Ստացեալ ըզհաւատոյ վահան յուսոյն զրահիւք ծածկեալ ,
 Օփրկականնն սաղաւարտ ՚ի գլուխ եգեալ զնշան իաչին .
 Վահան վեհ երևեալն որ մանկութեամբ նահատակեալ ,
 Խաչեղոյն վրկայ եղեալ պրտակեցաւ արեամբն իւրով :
 Ի հոտ անոյշ ողջակիզեալ մատուցանէր զինքնն նրէր
 Իանաւոր պատարագաւ ընծայելով Հօր ՚ի յերկինս .
 Ըրտնորն ցանկալի արդարութեամբն ձօնացեալ ,
 Իմաստութիւ պայծառացեալ յեթիմարիեան շնորհաց հոգւոյն :
 Երկրորդմբք հարազատովք ընտրելագոյն նահատակօք

Յառաջեալ յամենեցունց դու իս եւ աւարա մարտիրոսաց .

Նախաշաւիղ գտով բարեաց յառաջագէմքն Վարեգին
Ընկալեալ ըզբարբիտն յաղթանակ նահատակացն :

Իամկական խումբ հազարաց եւ երեսնից թիւ ընդ վեցից ,
Որք ընդ նոսին նահատակեալ արիաբար սրտերազմաւ .

Եւ հեղին զարիւնս իւրեանց ՚ի նորագումն եկեղեցւոյ
Ընդ նոսին պըսակելով ՚ի յերկնաւոր հանդիսադրէն :

Պահուածեամբ փառաարու թիւն երրորդու թեանըդ նըւադեմբ
Բազմութեամբ պըսակելոցս ըզմեօք մածեալ առաքինեացս .

Եկեղեցիք Հայաստանեայց պայծառապէս զարդարեցան
Ունելով միշտ բարեխօս ըզճըգնութիւն մարտի սոցս :

Շնորհակէն :

Վարդագոյն վառեալ ծաղիկ ՚ի նորատունկ բուրաստանի
Լուսազարդեալ երեւեցար , ո՛վ երանեալ սուրբ Վիրակոս :

Ըղաւնի քաղցրաբարբառ հեղարանեալ ըզտեր Յիսուս .

Վըտակահաս արեամբ ներկեալ ոսկեքողջով դեռաբուսիկ :

Բաբունոյ վարդապետին համեղ ողկոյզ արեամբ ճըմլեալ
Պըսակեցար ՚ի Վրիտտոսէ ընդ երջանիկ մարտիրոսացն :

Պու պարծանք սուրբ հաւատոյ լուսոյ պըսակ եկեղեցւոյ .
Սայր որդւով բերկրեալ այսօր , ո՛վ երանեալ սուրբ Յուղեղա .

Ի գլխատակ վըկայիցն սըրբոյն մեծին Սինասայ

Երմոգինեայ , Վրաբոսի յուսով եկայք տնեցուք :

Ո՛վ սուրբ վըկայ Վրիտտոսի քաղցրաբարբաւըդ Սինաս .

Ըրագահաս օգնական յուսով ըզբեզ խընդրողացս :

Տ Ը Ղ Ք

Մեաւ եմ գեղեցիկ դուստր Եւայի Երուսաղէմ .

Ըհա նա հարսն իմ ցանկալի սիրով կապեալ ընդ փեսային :

Եման է եղբօրորդին իմ այծեմանց որթուց եղանց .

Ըհա նա ձայն եղբօրորդւոյն խանդաղատեալ սիրով լըցեալ :

Ըճբ իւր աղաւնւոյ , թեւ լայն կարմիր մանեակ ոսկւոյ .

Ըհա նա լեառըն կընդբրկի , հոս նարգոսի եւ զմըռոսի :

Վեղ էր գովելի մանուկ անհաս անժամանակ .

Ըհա նա լեառըն դիտարան շուշան հովտաց ծաղիկ դաշտաց :

Աւետիս մեծ խորհրդոյ, խորհուրդ ծածկել մեզ յայանեցաւ .
 Աւետիս, լոյս հօր ծագեալ 'ի ծոցածին յեւթեանէ .
 Աւետիս, յայանեալ Աստուած 'ի հողեղէն գոյացու թիւնս :
 Աւետիս առաքեցաւ հրեշտակապետն Վարբիէլ ,
 Աւետիս տայր սրբուհւոյն դրստեր Վաւթի թագաւորին :
 Աւետիս քեզ տիրամայր բերիբեալդ ուրախ լեր, սէր ընդ քեզ :
Նորհիւր

'Ար թագաւորին անժամանակ Հօր Միսնին
 Լիայք երկիրպագցուք, եւ ընդ մագուցն ընծայեցուք :
 Բամեալ գհսգի զմարմին զմիտրս տացուք երբեակ անձին :
 Սիրով խոնարհելոյն մարուք հոգւով տաճարացուք ,
 Ի սիրտս գրգուհոցուք սրպէս 'ի գիրկըս Միսնին
 Ստացուք արգ օրինակ զանարատ կոյնն ըզՄարիամ :

Հնորհօք սրբոյ հոգւոյն լըցեալ եղեն սուրբ մարգարէքն ,
 Հարժեալ 'ի նմին ժամու մեծ գոհութիւն մատուցանեն .
 Ար ընդ հօր ես յեւթեան եւ 'ի յաթոռ փառաց նրստիս ,
 Ար իջեր զմեզ փրկեցեր արարչական քո գրթութեամբդ .
 Չիշխէին հայել 'ի քեզ հոյք երամիցըն սրովեկոյ ,
 Չարաչար նախատանօք լըցեալ եղեր 'ի յատենի :

'Ար ծաղիկ պայծառ ցուցաւ այսօր 'ի նոր գերեզմանէն .
 Լրինադարգ հոգւոցըն տուեկք կանաչացան կենդանութեամբ .
 Բենական լուսոյ սազարթք 'ի հոգեւոր գարնան փրթթեալք :
 Սիրով մեռեալըն վասըն մեր յարոյց ընդ իւր զանկեալ բնուիս
 Լրեւեալ լոյս յարութեան 'ի խաւարի ստուերաց մահու :

Բանիւ աւետաւոր բարանաբար բարբառեսցուք
 Ընդ քեզ կեկեղեցի գուսարք վերինըն սինի :
 Ետեզս անթիւ ծրնար գերապայծառ եւ երկնաձմա ,
 Չադս ազանակերպս բերեալ թաթաւելով արեամբն իւրեանց :
 Սիրով անձառ կապիս 'ի սէր անմահ քո փեսային ,
 Եւ զորդիս քո ընդգրկեալ խանդակարօտ սուրբ համբուրիւք :
 'Արոգ նորափետուր լուսապայծառ յորժամ ծաղիս ,
 Ընդգական նրման յարքայութեան ըստ հրամանին ,
 Ի մի յարմարութիւն զորդիս ընտրեալ քոց անդրանկայ
 Ժողովեալ բարեխօսեալ ընդ կենդանեացըս փրկութեան :
 Նոյնաբար սրպէս ծրնար լուսազարդեալ աւազանուսն ,
 Վերբառին զմեզ նորոգել 'ի հնութեանէ մեզաց մերոց :
 Առաքեալք Աստուածորդւոյն 'ի ծոցոյ Հօր առաքելոյն ,

Բանաւոր հօտից հովիւք բանաւորաց պայծառ քարոզք :
 Վեղէցիկ ոտք ընթացեալ աւետաւորք խաղաղութեան ,
 Վատաւորք Խորայելի աթոռակիցք Հօր անդրանկին :

Խորհրդոցն աստուածայնոց առատաբաշխ հազարապետք
 Օրնոդք սրբոց աւազանաւն զորդիս մարդկան յորդիս լուսոց :
 Կրկնաստեամբ կաթն արբուցէք տղայացելոցն առ ՚ի Վրիստոս .

Հացիւ կենաց յերկնից իջեալ կերակրեցէք ըզկարօտեալս :
 Հայնեցէք առ յիմարեալսն բարձրագոչ ձայնիւ մեծաւ ,
 Վամբարմամբ լուսոց բանին գալ ՚ի յարբումն իմաստութեան :

Ճրճմարիտ որթոյն ստեղունք եւ բարունակք ողկուղաբերք ,
 Սրբակին երկնաւորի յօտամբ ինամոց պըտղաբերեալք :

Յորդահոս գետոց գնացիւք քառավտակ ՚ի ՍՊՊինայ

Երբակերտ քաղաքն սուրբ առողելով ուրախանայ :

Լստուածային խորոցն անձառ խորհրդակից սուրբ մարդաբէք .

Բանին պատմողք յառաջագոյն ապագայիցն եղելութեան .

Վաղանի գործոց Լստուածորդւոյն սնորինական նբ խորհրդոցն

Վաւանողք ամենեքեան բազմապատիկ օրինակօք : —

Երեւեալ ՚ի ջրոյն Սովնէս , գաւազանաւ զնուրսն հերձօղ

Բզճնունդ ետես ըզկուսական ՚ի մորենին անկիզական :

Լստեածին արբայ Վաւիթ հայր ըստ մարմնոց Հօր միածնին ,

Բզջօղ հոսեալ վերայ գեղման տըպաւորեալ որդւոց իջման :

Յանկալին Վաբրիէլի հրաշից տեսողն Վանիէլ .

Իրսեալ նորին վարուց մանկուէք , յորոց եւ հուրն պատկառեաց .

Լնմարմնոցն հրեղինաց մարմնով հաղորդ սուրբ Յովհաննէս .

Բանին Հօր բանիւ քարոզ մեծի լուսոյն նախատեսող .

Վարնան գուշակ երկրի մերում քաղցրախօսիկ ձայն տատրակի :

Վրախտին հոգւոց աստուածատունկ առողանող ջուր մաքրուէ .

Երկնաւորին ձանտպարհի յառաջնթաց աւետաւոր

Օջրական Թագաւորին նախամարտիկ յասպարիսին :

Երեւմամբ Վաբրիէլի Օաբարիաս ՚ի տաճարին

Բնկալաւ ճնունդ աւետեաց անուանագրեալ ՚ի տախտակի :

Թափեցելոյն յանձառ փառաց պարագրելոյն յարգանդ Կուսին

Սամանեցեր յոջոյն կենաց յամուլ ճերոյն յորովայնէ :

Երջանիկ հոգիահրաշ կոյսն մաքուր սուրբ Հռիփսիմէ

Լոյս ծագեցաւ ՚ի Լատինէ Հայոց մեծաց յարեւմրտէ :

Կրսական փողն գոչէր , տայր աւետիս սուրբ Վրիգորի .

Փութթա ել ՚ի վրասպեդ լուսաւորիչ Հայաստանի :

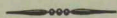
Օտովային շուշան ծաղիկ բուսեալ ՚ի տանըս Թորգոմի ,

Առողջեալ արեամբ սրբբոցրն Պետրոսի եւ Պօղոսի :
 Արիք ելէք ՚ի Հռոմ քաղաք տուք աւետիս առաքելոցն .
 Հարսանիք են ինձ այսօր եկայք տեսէք զիս հարսնացեալ :
 Փող հարէք , յօրինեցէք , կարմիր արեամբ պլսակեցէք .
 Ի յառագաստ սուրբ հարսանեացն զիս տօնելով յուղարկեցէք :
 Հնարակն :

Այդչափ եւ այդպիսի են , ո՞վ ուշիմ ընթերցող , հնագունիդ
 աղնուականութեան շնորհ , զոր ընթերցեալ ծանեար իսկ թէ
 իբրեւ զի չքնաղ եւ բոլոր մասամբ վայելացեալ գտանին .
 զհարդ գեղայարմար եւ զուգախառն համբուրիւ անգամքն ըզ-
 միմեանս գրկեալ են . եւ քանի գաշնակաւոր եւ քաղցրանուագ
 լին նոցին ձայնակցութիւնքն . եւ որքան պայծառ փայլի յայդու
 սիկ հայկական ոճոյն վեմախօսութեան լայն . զոր որչափ իցե-
 որ ճարտարագոյն չկարէ այդչափ փայլեցուցանել նորովն : Ա՛ղէ
 բեր դու այժմ մերձ առ դոսին եւ զվանկաչափ յօրինուածս՝
 համեմատեա գիտողութեամբ քոյին եւ թէ չգտանիցես զմեծ
 զանազանութիւնս ՚ի մէջ երկուցն՝ չունիս ուրեմն ճաշակառու
 քիմս այդպիսի ակտրժակաց եւ ոչ նա եւ քաջ առողանութիւն ,
 զոր ՚ի քէն պահանջեն այդ մեծալայելուչ եւ ծանրաքայլ ձեմք
 չափոցն ոտից : Ա՛յր ուրեմն ոչ միայն սիրող եւ հաւանող , այլ
 մանաւանդ հետեւող եւս զոյնպիսի պերճ եւ սքանչելի չափոց
 նախնական տաղից . եւ եթէ ըզձայլ են քեզ վաղեմի իմաստուն
 հարցն ոսկեղէն դարուն արձակ շարագիրք՝ առաւել եւս այդու
 քիկ լիցին . որ իբրու զայնս հարազատ եւ անդրանիկ ծնունդք
 են նոցին աղնուական ոգւոց եւ գիւտք ամենարուեստ եւ հան-
 ճարաւոր մտաց :

ՀՐԱՒՈՐԱԿ
ԵՐԵՐԱՏԵԼՆ

Ն Ո Ւ Լ Պ

ԱՌԱՋԻՆ

ՆԱԽԼԵԳԻՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱՋԻՆ ՆՈՒԱԳԻՆ

ՅԱՌԱՋԻՆ մասին այսմիկ՝ հրաւիրէ զմանկտիսն նախ 'ի դըրախտն եւ անդուստ հանեալ շրջեցուցանէ զվայրօք պանդխտութեան նախաստեղծիցն եւ որդւոց նոցին Վայենի եւ Աբէլի . ածէ ապա Այրարատ եւ առ եզեր Արասխայ գետոյն ճեմեցուցեալ սակաւ ինչ՝ դարձուցանէ 'ի դաշտս եւ յանմշակ արտորայս եւ 'ի դաշտախիլ այգիս եւ բուրաստանս ծաղկոցաց . հանէ ապա 'ի լերինս Այրարատու . եւ տանի յետոյ 'ի Մասեացոտս . յորում եւ նկարագրութիւն շարժմամբ կործանելոյ Ահուռոյ գեղն եւ դրուատ ոսկեղէն դարուն Աոյի :

Ն Ո Ւ Ը Պ

ԱՌԱՋԻՆ

Առ քեզ արեւելեան առ պերճ աշխարհըդ Հայաստան
Հրաւիրեմ ըզքոյդ մանկտիս որ արդ ՚ի քէն կան հեռացեալ .
Այց , գիտեմ , յոյժ կարօտիս որպէս ըզմայր որդեկորոյս
Նազելի դիմաց նոցին մնացեալ կարօտ քո ընդ երկար :
Առաւել եւ քան ըզմայրդ քեզ կարօտին եւ քո մանկունք .
Այք ահա թէ ոչ ոսիւք գէթ անձկայրեաց սրբտին սիրով
Գալ ճեմել ՚ի հայրենւոյդ վայր տարփատենչ եւ վայելուչ
Իբր ՚ի վարձու զիս գրաւեցին լինել նոցա ինձ առաջնորդ :
Այլ զիւրդ ՚ի հեռուստ ես կարացից գիտել ըզքեզ ,
Ար յիմոյս աւասիկ ծածկիս աչացս անտեսութեամբ .
Կամ զի հնար է ճեմել ինձ ՚ի ցանկալի վայրըդ համայն
Սինչ եւ ես իբրու զնոսին ՚ի քո ծոցոյդ զատեալ կամ այժմ :
Հընչեցէք ապա հողմունք որպէս Նոյեան անդ ՚ի դարուն ,
Օ՛իս ՚ի թեւս առեալ տարայք ՚ի Այրարատ իմ հայրենին .
Եւ ընդիս թեւօք սրբտից թուուցեալ եկայք , հայկեան մանկունք ,
Եկայք դուք տան Թորգոմայ , ո՛վ տարագոյն զարմք եւ զաւակք ,
Ար ընդ ոլորտս աշխարհի կայք տարածեալ դրժբախտաբար :
Ահա զձեզ հրաւիրեալ տանիմ այսու ՚ի հայրենին .
Աւր ըզձեր ըզձեռանէ կալեալ սիրով ճեմեցուցից
Ի հեռուստ իբր ՚ի մօտոյ գիտել զաշխարհըն հայրենի ,
1 Աւմ սրբտիւ կարօտագոյն տարփայք յաւէտ դուք ՚ի բացուստ :

Կամիմ ըզձեզ , նախ , մանկունք , ածել ՚ի վայրըն հրաշաբեր
Ի դրախտն ադենական զոր տընկեցին արարչին ձեռք

Սարգոյն առաջնատեղծ շնորհեալ վիճակ ամենազուարճ :
 Վուբարդ մըտէք համարձակ դրախտիս ընդ դուռն անպահապան
 Ղեմեցէք նախաբքային 'ի յարբունիս արարչակերտ ,
 Աւր 'ի գահ գերամբարձ բաղմէր Վդամ շքեղակերպ ,
 Աւր ճեմէր ճոխ փառաւոր ընդ գըշնոյին ամենագեղ :
 Օխնչ հըրճուանս կրէին , 'ի սիրտ մինչ նոր չքքնալ էր վայր սորին
 Երկրքին սիրահարուստ աստուածազայք պըսակաւորք .
 Բնդ ծառովք տիրատունկ եւ աղբերօք հեղահոսան .
 Նաղելի կերպիւ ճեմեալ զուարճանային փափոխ սիրով ,
 Վարձընթաց առ նորօք հոյք անաննոց միշտ անփախուստ .
 Եւ գազանք ամէնիք համբուրասէր էին բնութեամբ
 Եւ հուսոյ եկեալ քրճնէին ընտանեբար նոցին զոսիւք :
 Աչ եղջերուն սըրընթաց խընդբէր ատղի զբարձունս լեբանց .
 Աչ երկչտըն նապաստակ գընայր թաքէր 'ի սորս վիմաց .
 Աչ 'ի թռիչս խուճապէին եւ օգապար երամք հաւուց :
 Ենթ էր այս , յայնժամ , մանկունք , մինչ ըզվէհին պատուիրանօք
 Չեւ էին անցեալ նոքին մերձեալ 'ի ծառն մահածու .
 Իսկ յորժամ անցին օձիւն , անցին անդէն եւ անասունն ,
 Ար իբրեւ զգառն էին հեզ , եզէն անասաւ եւ անողք :
 Եւ ընդ նոցին մերկանան 'ի լուսանիւթ պատմուճանէն
 Սերկացաւ ընդ նոսին շոյտ եւ գրախտ նոցուն այս հրաշատունկ .
 Օխոյց վասն էր զարդարեալ նոքին յիւրմէն վըտարեցան :
 Սակայն ո՛չ կորոյս իսպառ զիւր առաջին վայելչութիւնն .
 Ըստր են այժմ քառավըտակ մըշտահոսան գեաք յորդաբուխ
 Եփրատ , Տիգրիս , Փիսոն , Վեհոն , որ գնան 'ի մէջ հայաստանեայց .
 Ըստ բըխին բիւրակնեան այն բարեհամ եւ ոսուն աղբիւրք ,
 Բնդ մարմանդ մարգագետինս խաղան գընան մանուածաւալ .
 Ըստ եւ ծաղկունք բիւրազան բանին գեղով գունակ գունակ ,
 Օհոտ բուրեալ անմահութեան տան ըզմայլիլ ճեմողին այսր :
 Օմայլեցարուք եւ դուք եւս սր աստ ճեմիք սըրաին ոտիւք ,
 Եւ քաղեալ փունջ կապեցէք 'ի զուարթ ծաղկանցս անուշահոս .
 Երբ գառնայք 'ի ձեր աշխարհ ընծայ տարջիք գըրախտիս պարգեւ :
 Նա ցըրտին եւ քաղցրահոս յաղբերակացդ առեալ ըզջուր

Բնակեցէք փափագանօք ձեր զովասցի սրբոց պատուք .
 Օրծեցէք սիբ անուշակ զոր ձեզ շնչեն հայոց լերինք .
 Յերակուննրս խողայցեն թեթեւ օդոցն քաղցրութիւնք .
 2 Արով գէթ 'ի սիրտըս ձեր գիւր ըզդայցէք զհայրենւոյն սէր :

Յադենեան դարաստանէս ելէք , մանկունք , եւ արտարայ
 Առ դրախտաւ ըս ձեմեցուք 'ի վայր պանդուխտ նախաստեղծիցն .
 Ուր յանմահ կենաց վարեալ վրտարեցան սրով բոցեղէն ,
 Ընդ տեղւոյն Արանայի զլիճակ կալան թըշուառութեան :
 Արպիտի ողորմ կերպիւ այսր նորեկ պրսակաւորքն
 Չեռնն միոյն 'ի ճնօտին միւսոյն 'ի ճոց ողորմագին
 Առ ընթերնրստեալք միմեանց հանդէպ դրախտիս փակեալ գրան
 Ային հառաչելով զտեղւոյն կորուստ երջանկաւէտ :
 Ի յաչաց , որ ոչ երբէք լացեալ էին յանտրտում վայրն ,
 Հոսանք աղի արտասուաց իմանէին հողոյս վերայ .
 Ա՛հ , անդրանիկ արտասուք առհաւատչեայ արտասուելոցս
 Ակիզն առին յաչաց նոցուն ցօղել յերկիր անիծաբեր :
 Եւ երկիր , որ ի յամպոց ըմպէր անձրե զուարթացուցիչ
 Եւ չգիտէր յինքն ընդունել զբառն վիճանս աչաց աղբեր
 Ասանէր այնուհետեւ եւ զայն ըմպել իբրեւ ըզճուր :
 Օրր ըզկնի ե տրտամածին զաւակք նոցունց թըշուառական
 Թափելոց էին աստէն պէս պէս վըշտօք տածանացեալ :
 Այս երկիր է , ո՞վ մանկունք , զոր մըշակեալ պանդրխտելոցն
 Բզպարէն հայթայթէին վաստակաբեկ աշխատանօք :
 Ոչ գոյր աստ արօր եւ խոփ երկրագործին դիւրութեան պէս .
 Վասն այն լալով ձեռօք , ս՛հ , բրէին զերկիր տատանակաբեր
 Խառնելով ըզբրտունս ընդ արտասուս որ առ յանցմանն :
 Այսրը երկունքն անիծից ըմբռնեցին ըզնախամայրն ,
 Եւ ճընաւ նա զանդրանիկն 'ի մահ կրքսեր հարազատին
 Նախանձաբեկն ըզՎայէն նախկին լացողն 'ի խանձարուրս :
 Այտ են նորին արիւնտտ այն անդաստանք յորս վաստակէր .
 Եւ լերինք , ուր ըզխաշինս իւր արածէր հովիւն Աբէլ :
 Աին յերկրին իւրոց պըտղոց հանէր նըւէր տեառն Աստուծոյ ,

Այլ անհաճոյ գրտանէր զի ոչ ուղիղ բաժանէր մասն .
 Սիւն արդար պատարագիչն անարատ զոհ նըւիրելով
 Հաճոյանայր ընդունողին եւ ատելի լինէր եղբօրն ,
 Եւ այնու ՚ի մախանաց նենգախոջը Հարազատին
 Բազանեալ ՚ի գաշտի աստ անպարտ արիւն հեղոյր յերկիր .
 Ըրիւն՝ որ զգեանոյն հող քրտորմնեցոյց անդ զառաջինն :
 Քանի յայնժամ կոծ եւ կըսկիծ նոր յաւելոյր ծնողացն ՚ի սիրտ
 Ընդ լինել զիահան սիրեցելոյ որդւոյն անմեղ .
 Ար անկեալ կայր անշըշունջ արիւնըսուշտ մըշակին յանդ ,
 Եւ խաշինքըն հովուատէր , անհ , անտերունջ մնացեալ այնպէս
 Սայլէին բառաչելով ըզբոյրբուք հովուին իւրեանց
 Ողբակից լեալ Ադամայ եւ Աւային եղերամայր .
 Այ անիրաւ երկրագործ , զպատուք երկրիդ ծարաւելոյ
 Յանմեղուկ եղբօրդ արիւն դու շիջուցեր ուողելով .
 Վեղ միթէ ո՞չ էր շատ այս յորդագոյն դրախտիս վըտակք ,
 Շատ էր երկրիդ , այլ ոչ քո զնախանձ սրբտիդ շիջուցանել ,
 Ի միտ առէք աստ , մանկունք , թէ զի՞բուռն է նախանձուն կիբք .
 Կայեանին ՚ի սիրտ մըտեալ չետ խընայել ՚ի համարիւնն .
 Երկերուք երկերուք դուք ՚ի նմանէ իբրեւ յօձէ .
 Եւ զգուշացէք փոկել միշտ ընդգէմ նորին զդուռն սրբտից .
 Եւ պահպան դիք դուք նըմին զակըն սիրոյն աննիրհելի
 Չբտալ մուտ ընդ այն ծածուկ դըժնի օձին սողսկելոյ
 Ընդ եղբօրն եւ ըզհոգին ՚ի ներքս անդէն ըսպանանել :

Պատրաստեալ ելէք յուղի արդ ելանեմք ՚ի Այրարատ
 Եւ ՚ի վիճակ սեպհական Ըրչակունեան վեհ արքայից ,
 Վետ ակն ՚ի վեր ամբարձէք հաս երեւի Սասեայ գագաթ ,
 Եւ գըմբէթ Կաթուղիկէ եկեղեցւոյն երկնահանգէտ :
 Սիւն ՚ի գլուխ հանգչի տապանն ապրեցուցիչ արդար զարմին ,
 Իսկ միւսոյն տէրունեան խաչն եւ ՚ի վերայ խաչեալն Աստուած .
 Սին եհան ՚ի գլուխ լերին անդրէն էած յաշխարհ թըշուառ ,
 Սիւն ՚ի սուրբ լեառն երկնից յարքայութիւն երանաւետ .
 Բ զմիտ շընչեն օգոց փըշմունք սաստիկ սառեցուցիչք ,

Բըմուսովն հրացուցիչ հոգմունք հոգւոյն քաղցրահոսան :
Ինձ աստանօր չէ 'ի դէպ զտապանն եւ զլեհ՝ Արթուրիկէն
Ըյսպիսեալ համեմատեալ գերագունին յաւելուլ փառս :

Յայրարատ հասիք ահա մի մնայք մանկունք հրաւիրողիս ,
Դուք ձեզէն ճեմեցարուք 'ի վայր սորին չնաշխարհիկ ,
Ար պարծիքան զայլ գաւառս դոլ գեղեցիկ 'ի Հայաստան ,
'Իւր դաշտօք լայնատարած լերամբք պատեալ գեղեցիկանիստ
Որպէս այգի վայելուչ ցանկափակեալ շուրջանակի :
Ի լերանց աղբիւրաբուն յորդ վըտակունք յումէն կողմանց
Խնանեն յիւր դաշտօրսյս արբուցանեն ըզդալարիս .

Թողում ըզգետուն Երասխ որ գնայ ընդ մէջ ծովածաւալ
Սեծամեծ բաշխեալ զառուս ջրասուն առնէ մըշակեալ վայրս
Օյպգիս եւ զբուրաստանս անդս եւ ածուս բըրբնձաբեր ,
Ար սիրէ զաճումն 'ի ջուրս իբրու գեղեգըն ճահճասէր :

'Կա եւ շատ բամբակենիս որ գովելին է յերկրին բերս .
Ոչ միայն հայոց մանկուոյն բաւեալ 'ի զգեստսրս փափկանիւթ ,

Ըյլ եւ այլում աշխարհաց զոր բաւնալով ուղտերամօք
Ի վաճառ տանէին զճոխ բեր երկրիս Ըրարատեան :

Օյսպիսի բաջաբերուն եւ արգաւանդ գերկիր Թողուլ
Հառաչէր ցաւապին եւ լայր Արշակն յորժամ մեկնէր ,
Եւ Թողար այլում եւ գնայր ըզբնիկ ժառանգ իւրում նախնեացն :

Ա եգերօք Երասխայ ճեմեալ մանկունք յուշիկ յուշիկ
Տեսէք պէսպէս ձրկունս համեղութեամբք զանազանեալ :

Ար կայտիւ ածեալ խաղան ոչ ըմբըռնէ զնոսին ուռկան .

Օ ի ցանցարդք ուռկանաւորք , ո՛հ , սուգ առին եւ Մըրարատ

Որպիսեօք 'ի Հրէաստան ըստ նախաձայն գուշակողին :

Տեսէք եւ ջրասուզակ մամուախընդիւր ըզմեծ Թըռչունս

Բզկարասն անուշաձայն , սագ եւ ըզթանձըրն պարարուն

Եւ պէս պէս եւ զայլ հաւուց հայրս շնորհեալ մարդկան 'ի կեր ,

Ար 'ի լուզ խաղան 'ի ջուրս , ա՛հ , որսականք պահասեցան :

Ո՛վ դուք Թըռչունք , որ 'ի խաղ գետոյս 'ի մէջ խուռն եղեգանց

Ըճէիք ըզձուս բաղում հանել ըզձագս եւ բաղմանալ .

Գեղընուկ մայրըն մանկասէր գայր ժողովէր տանէր ըզձուս ,
 Լըւ ձըւաղեղ դիւրեփիկ շոյտ պատրաստէր մանրիկ մանկտեաց :
 Լըւ այժմիկ անէք անէք եւ համարձակ հանէք ըզձագս .
 Լըւանիկ ոչ գեղանք ոչ շինականք են շուրջ ըզձեւք
 Լըւ ոչ մայր մանկան 'ի տած արդ ելանէ խնդրել ըզձուս :
 Օ ի նոքին առ հասարակ սրով թըշնամոյն ըսպառեցան ,
 Փոխանակ զի ոչ գնային ըստ հրամանի տեառն Կտուածոյ ,
 Որով արդ իբրեւ ըզձեղ որ բաղմանայք ձագբս հանեալ
 Լըւ նոքա մանկուէն ծընեալ բաղմանային տեառն օրհնու թեամբ :

Յտիանց գետոյս , սլ մանկունք , դարձէք այժմիկ 'ի դաշտորայս ,
 Ի մէջ խոտոց ուռձաղարդ ճէմ առէք գուք զուարճանալով .
 Տեսէք զի՞ գեղ դալարօք եւ այլ բուսովք ամենաղան
 Օտրգարեալ են գեղեցիկ երեսք դաշտոց Լըւրարտայ :
 Կտանօր բուսանին արմատք բուսոց եղեգնասէր ,
 Յոյց ազնիւ կարմիր Որդան ծնանին որդունք մանրատեսակ ,
 Սիւնում գաւառիս այս ձեր սեպհական արարչատուր՝
 Պարգեւեալ մանկուոյն հայոց զարդ ըզգեստուց կարմրատեսիկ :
 Տեսանէք և ըզբանջարս մատաղագոյն եւ մեղրահամ ,
 Օ որ եկեալ երամ երամ գեղընուկ կուսանքըն դաշտասէր
 ժողովեալ կեր կազմէին շուտամարսիկ ուսուողջարար .
 Սերելն հիւանդին եւ ժուժկալող ուլոյն 'ի պահս :
 Ընդէորդ երամակօք ցընծայր 'ի մարգս այս խոտարուղն .
 Խուռնախիտ ըզդալարիս ճեղքեալ ճեմէր պաճարաց խումբ ,
 Լըւանէր լիաբերան պրտկուէն կախեալ առատ կաթամբ
 Յերեկուն ծանրաքայիկ բառաչելով դառնայր 'ի տուն ,
 Լըւ զեղար փրփրադէզ ըզտանտիկնոջ ագահ կրթոց .
 Սեր մածուն թող ուտէր յայնժամ որչափ կամէր մանկին :
 Լըւորիկ , աւանդ , մանկունք , զարդիս եւ ոչ մի տեսանին ,
 Աչ աղջկունք բանջարաքաղ ոչ անդէորդք և երամակք .
 Լըւ բոլր դաշտք 'ի սոցունց կան աւասիկ թտիուրացեալ .
 Կարօտին ժողովողն այդ քաղցրահամ դալար բանջարք ,
 Լըւ պաճարաց բերանոց պարարտարօտ մարգագետինք :

Վարձարուք ՚ի դաշտաց եւ յարտորայս Այրարատու
 Յորս յաւեառ բերկրէր ՚ի սիրտ յարդիւնն արդար հողավաստակն ,
 Յայդ անդեայս բեզմարեք մինչ արկանէր մըշակն ըզերմն
 Յուսալից էր ընդ միոյն զհարիւրաւորն ժողովել .
 Լփսնս , այդպէս այժմիկ խոպանացեալ կան բընաւին ,
 Հասկաթուռ ընդ ցորենոյն փուշք մուխտոք են արդ բուսեալ
 Յայս երկիր պարարտահող ոչ եղնամոլք ձբգեն զարօր .
 Ոչ ՚ի հերկ սերմանահան զբուռնն լընու յուսով ՚ի ցան .
 Ոչ հընձողն ըզգերանդին առեալ ուրախ գայ յանդաստան ,
 Եւ ոչ սայլքն որայիւք բարձեալ գընան ճըռընչելով .
 Կամ օրանք ՚ի կալատեղս դեղ հարկանին բըլրատեսակ .
 Կամ ատոք ցորենոյն թեղ շեղջակուտի լեռնահանգէտ .
 Եւ լըցեալ ՚ի շտեմարան ցընծայ մըշակն ՚ի ձմերայնի :
 Եւ զի հունձք եւ հողագործք յերկրէս յուռթի պակասեցան ,
 Որ չուներ թիզ մի տեղի բընաւ երբեմն անմըշակեալ ,
 Ըյսօք համայն իւր գետին կայ կորդացեալ եւ անարօր .
 Օի կորոյս հայոց աշխարհ զմեծ Արտաշէսն մըշակող :
 Օայս թողեալ լացից եւ արդ ըզպարտիզաց պրտղապարգեւ
 Եւ զայգեացըն գինեբուխ , զբուրաստանացն եւ ծաղկաբեր ,
 Որ հուպ շինիցըս մնացելոց եւ ընդ հողով ծածկելոց այժմ
 Վաղաքաց եւ աւանաց եւ շէն գիւղից , գերդաստանաց
 Խիտ ընդ խիտ առ միմեանս տընկեալ էին դրախտանըման ,
 Եւ սօսիք հասակաբարձ ըզբողբիւք նոցին ՚ի պար :
 Ընկարօտ էին բընաւք ջուրց ոռոգման զուարթացուցիչ
 Օի շատ ընդ մէջ գալարուն վըտականիք գետոյն Արասի
 Ընթացեալ յամարայնի ջուր բաշխէին նոցին առատ .
 Որով բազմաբեղուն պրտուղ տային ճոխ դարաստանքն
 Եւ այգիքն անոյչ գինեօքըն լընուին ըզկարասունս ,
 Օոր յաւեժ ՚ի խրախձանի արբեալ հըրձուէր մանկտին հայոց .
 Ուր սօքին , աւերեցան , արդ ոչ պարտեղք ոչ ծաղկանոցք :
 Չորացեալ ազաղեցան , սհ , ըստ երգոյն Աղիշէի .
 Վաշտախիլ եղեն խոպառ եւ որթք այգեացըն գինեբեր ,
 Եւ տեղիքն աղարտեալ այնչափ ժինչ ոչ երեւին հետք :

Ան հովուիւք ծաղկաբոյս եւ ընդ մարմանդ ըս հովաշունչ
Ղեմ առեալ ելէք մանկունք արդ ՚ի լերինս Այրարատոյ .
Յորս հովուացն երջանիկ քաղցր էր ճեմել երբեմն հօտիւք

Ի վերայ նորաբացիկ պէսպէս ծաղկանցդ անուշաբոյր ,

Որ ՚ի վերուստ գիշերի ցօղ ընդունին ՚ի գլուխս իւրեանց .

Եւ ընդ այդ մինչ արեւուն ցայտի զգործք շառագոյն շող

Ի թերթիցըն շաղանիստ փայլք հարկանին ոսկեճաճանչ :

Վճչ , յայնժամ քանի ախորժ արօտ հօտին դալարասէր ,

Օր ճարակէր շաղախառն եւ որոճայր կակուղ կակուղ .

Եւ հովուին խաշնասէր որչափ հեշտանք կրէին ՚ի սիրա ,

Սինչ ըզհօտին տեսանէր խայտալ խաղալ ՚ի դալարիս .

Ինքն անդէն առնոյր յայնժամ ըզհովուական փողն ՚ի ձեռին

Եւ նրստեալ առ աղբերօք ընդ թաւաթուփս ինչ հովանեաւ

Սեղմաճայն հրնչէր անոյշ եւ սայր հրաման հօտին իւրոյ

Արածել ուր եւ կամին ՚ի մէջ հովտաց դալարաբոյս :

5 Եւ պահ կրթոյն երբ լինէր առեալ բերէր ՚ի պէրատեղն .

Կուժ ՚ի յուս գնային յայնժամ գեղաստանեաց կանայքըն ժիր

Եւ կրթէր մէն մի զիւր հօտ լըցեալ զամանս մաքեաց կաթամբ ,

Տարեալ ՚ի տուն խնդարից եւ ՚ի պանիր մակարդելով

Տային առն ածել վաճառ ՚ի ճոխ քաղաքս հայկազանց .

Եւ այնու զինչ պէտ լինէր անդուստ գընել բերել ՚ի գեղ :

Տեսէք եւ այժմ, ո՞վ մանկունք, զի՞ կան դատարի լերինք եւ բլուրք ,

Օրս խաշանց հօտք բիւրաւոր իբրու զմարախ ծածկէին ,

Եւ նոցին անոյշ բըշիւն ըղխորածօրս լընոյր լերանց .

Ո՛հ , աւատիկ լըռեցին ընդ հօտին ձայն եւ փողք հովուացն :

Այս դալարիք ծաղկախառն քընբուճ գառանց փափկիկ արօտ

Այսպէս ոչ ճարակեալ՝ վայր թօթափին թառամելով .

Այս աղբիւրք ականակիտ արդ ոչ ըմպին ՚ի խաշանց .

Այս լերանց մարմանդավայրք ու ամարային մակաղատեղք

Ի հօտից դատարկացեալ լեալ են սեղիք հրէվայրից :

Ոչ եւս հովիւն՝ կենսաւետ յայդ վրտակունս յրստակաջուր

Ի լըանայ զհօտն ասրաբեր փայլել գեղման ձինսակերպիկ .

Կամ խաշին տէրն ՚ի կրտուրս գայ ՚ի խուզել ըզգեղմաբարձս ,

Լու կանանց ուսայնագործ նիւթ ընծայել ասրեղինաց .
 Ոյց մատանց ճարտարութիւնք ցարդ տեսանին 'ի Հայաստան
 Ղարօն նարօտ հիւսուածք'ի գորդս եւ 'ի պէս պէս գորրծս մատանց :

Այլ զի՞ քեզ , այ ողբերգու , զդոցունց ողբալ թողեալ ըզմեծն :
 Բ զլերինս հայոց թափուր յորսականաց տեսանես դու ,
 Այն չէ քեզ ցաւ եւ կրակիծ ըզմէ՞ ոչ լաս զայն առաւել :
 Ուր են արդ մանր այն մանկունք նախարարացն եւ ազատացն
 Բաղէիւ ելեալք 'ի յորս որսալ այնու զմանրիկ թըռչունս :
 Ո՛վ սիրողք 'ի ձմերանի առապարացն արեգջեր
 կարկչաձայն կարմրակըտուց մանրաբայլիկ , այ կաբաւունք .
 Լու դուք եւս մացառազող եւ թըփամուտ պարարտ քարք ,
 Լէ՛քք 'ի դուրս աներկիւղ եւ ճեմեցէք կարկաչելով .
 Այլ ոչ եւս պընդին զհետ ձեր այն սրատենչ նոր պատանիք :
 Իջէք եւ դուք 'ի բարձանց , ո՛վ լեռնասուն երէվայրիք ,
 Ի մէջ լեռանցս անմարդի արձակ արձակ շրջեցարուք .
 Արդ ոչ այն կորովաձիկ սուսերաւոր երիտասարդք
 Չիախորիտ յարձակմամբ հարեալ գլորեն ըզձեզ 'ի վայր ,
 Արի՛ օն , որպէս յայնժամ 'ի մէջ քարուտ լեռանց Սոկայ
 Շրջէիր , եւ անդ առայս ճառագրէիր արտասուալից :
 Լիկ եւ շրջեաց այսր ընդիս ես ողբակից լինիմ քեզ արդ ,
 Լու նրստեալ առցուք 'ի յողջ զողջ ըզլերինս Այրարատոյ .
 Օ՛ի սպառեցան որսականքն արբուներամ եւ ամձասէր ,
 Լու խրցեալ կուրացան եւ արշաւանքըն որսորդաց :

Դամ է արդէն անցանել զփոքրիկ լեռամբք երիտասարդ .
 Լըսանել 'ի մեծապարծ հըռչակելին աւագ Մասիս .
 Ոյր 'ի գլուխ վեհաւետ նըստի նոյեան մեծ լասափայտն
 Լինարկութեամբըն վեհին , որ զկրկնակի մարդկան աճումն
 կամեցաւ եւ յերկրորդումս լինել 'ի մէջ Հայաստանեայց :
 Օ՛րնչ այսու , յայտնել մարդկան զտեղի դրախտին կորուսելոյ ,
 Լեթէ չէ յաշխարհի աստ յանկիւն ուրեք վայր անձանթթ ,
 Այլ 'ի բարձր եւ լայնածիր վայելափայր Հայոց աշխարհ .

Օրը իբրեւ գեղեցիկ մասն 'ի մէջ հանուր տիեզերաց
 Ի նորեաց եւ ետ ժառանգ զոյգ նազելեացըն նորաստեղծ :
 Կադարեցէք աստ , մանկունք , հասաք ահա յորն Մասեաց ,
 Յորում 'այ գերդատանօքն 'ի տապանէն մինչ ել 'ի դուրս
 Լջ այսր ողջոն երկրիս ետ զառաջինն ուրախութեամբ :
 Եւ սեղան շինեալ աստ հան պատարագ հաճոյական
 Երկնաւոր նաւապետին տեառն Կտուծոյ ամենահինամ ,
 Ար ըզնա դոյզըն լաստիւ 'ի ցասմանէ ջուրցն ազատեաց :
 Յողջակիզէ արդարոյն հօտ անուշից բուրեալ 'ի վեր
 Հոտոտէր Տէրն 'ի բարձանց եւ խոնարհէր 'ի գլուխ լերինս
 Բ զնոր պատգամ սիրաբուն խօսէր անգուստ առ սիրելին ,
 Եւ արփին ընդ երեկուն մինչ յարեւմուտս մօտէր 'ի մայրն
 Եւ նըշոյս 'ի յարեւելս շողէր 'ի յամպս անձրեւածին ,
 Երեւէր նորասբանչ եօթնագունեան աղեղն 'ի յօդս
 Ի վերայ Լարարատու կամար ածեալ կարակնածեւ
 Կըշան ուխտին հաշտութեան տեառըն ցուցեալ ցանկալի հօրն :
 Լստանօր նոր անդրանիկ հողոյն տըւեալ զանձն 'ի վստակ
 Լըդարաշահ այգեպանն յերկիր արկեալ որթոյն զուռիկ ,
 Աջ յամով յեօթներորդումն , այլ շոյտ ածեալ բերէր զխաղող .
 Էւ 'ի յուժեղ նոր գինւոյն արբեալ նընջէր մերկ 'ի մարմին :
 Լստ Քանան , որ զմերկութեամբ հօրըն իւրոյ քրքրիջ էած ,
 Յօրհնութենէն մերկացեալ զգեցաւ զանձամբ իւրով անէծս :
 Իսկ եղբայրքըն երկորին Սէմ եւ Հաբեթ առաքինիք
 Օմերկութիւն մարմնոյն պարկեշտ , որ միշտ պահէր ըզկուսութիւն ,
 Կածկեցին շուժափելով տըւեալ պատիւ պատկառելոյն .
 Լստ նոքին զօրհնութիւն հօրն ըզգեցան իբրու զհանդերձ
 Ժառանգեալ գերկիր բարի բնակեալ սիրով ընդ առ միմեանս :
 Լսլ անպատկառ ազատ Քամ ծառայ եկաց հարազատիցն ,
 Եւ յաւիտեան անիծից կրեաց զանուն յիւր նախաթինս :
 Ասարուբ աստի , մանկտիք , ձեզ օրինակ լիցին սոքա .
 Տեառն ըզպատուէր յուշ բերեալ միշտ պատուեցէք ըզհարբս ձեր :
 Ս'ի գուցէ ըստ Քանանուն լիջիք անմասն յօրհնութենէն ,
 Լսլ ըստ որդւոցն օրհնելոց դուք զօրհնութիւն ժառանգիցէք :

Սակայն յինէն աստանօր հարցէք, մանկունք, եթէ ուր է
 Կոռի հին գերդաստանն որ կայր շինեալ յտարն լերինս,
 Յոր կային վանք եւ տաճար հայրապետին սքանչելագործ
 Լու առ ընթեր բարեհամ աղբիւր բրդխեալ շնորհիւ նորին,
 Վանդի որ իսկ աջօք 'ի տեսանել զփայտ փրկութեանն
 Ի Սքծբին մեծ քաղաքէն դիմեաց եւ ել 'ի յՆորարատ.
 Լու խոնջեալ Լորանելայն ընդ զառ 'ի վեր դժուարին ելս
 Վայրիկ մի առ այս գիւղիւ նըստաւ դիւրել զվաստակ ոսիցն.
 Լու բզգլուխն առ շքրով եդեալ վիմի զերդ ուղեւոր.
 Լու այն ինչ անոյշ թըմբիր առնայր ծըծեալ զպարզ օք Սասեաց
 Օջաջօք պատէր քուն քաղցրիկ կազդուրէին խոնջեալ անդամքն,
 Լու տեսեալ տէրքն սիրով զփափագ սըրտի վաստակելոյն
 Ի ձեռնն հրեշտակին շնորհէր բզմանն 'ի տապանէն.
 Օոր առեալ խընդալից դառնայր անդէն 'ի միջագետտ
 Լնհաւատիցըն ցուցեալ յանդիմանէր զնոցին կարծիս :

6

Եւ զաչքս ձեր դարձուցեալ շուրջ բզձեւք այժմ նայեցարուք
 Չեզ ցուցից զԿոռի թէ եւ չժուժայք 'ի տեսանել,
 Լհա մերձ, որ երեւի ահագին վիհ եւ փրատակեալ
 Եյն է իսկ, սհ, ես ցաւիմ պատմել բզգէպ նորին անցից :
 Օքի զբաժակ սրտոմըստութեան տեսողն՝ լըցեալ լի ծըծըմբով,
 Օոր նախ երբեմն արբ Սողոմ տանջեալ բոցովն երկնատեղաց,
 Օնոյն եւ Կոռի յաւուրըս մեր լի դառնութեամբ :
 Ոչ յերկնուստ այլ 'ի յերկրէ անօրինակ պատուհասիւք :
 Լու զի մինչ ինքն 'ի յորդիս իւր բնակաւոր խընդայր յաւէտ
 Լհային որոտագոչ ձայնիւ գուռաց ներքուստ Սասիս,
 Թընդացին բոլոր լերինք դըղըրդեցան վէմքն 'ի տեղեացն :
 Լու զինչ անդէն լայնավիհ բաց բզբերան իբրու զվիշապ,
 Ուստ 'ի վեր 'ի յանդընդոց ժայթքեաց անբաւ նիւթ հրաբորբօք :
 Ուխօրէն եւ մըրրախառն վերուստ 'ի վայր շառաչելով
 Օանարդիլ վէմըս լերին թաւալգըրր վայրաբերեալ
 Լու բախեալ սաստիկ թափով զԿոռի գիւղըդ տապալեաց :
 Լու հրային ջրով ներսուղեալ անյայտացոյց համայն շինուածս :

Ար ՚ի բարձր այդ հովասուն մարմանդ տեղւոյ բնակէր՝ երբեմն,
 Լ՛յսպիսեալ դառն աղիտիւք եղեւ յանկարծ անգընդաբնակ,
 Չեղէն իւր զաւակաց մարմինք շիրմաց արժանաւոր,
 Աչ անուանքն ՚ի մահարձանս անմահացան յիշատակօք .
 Լ՛յլ մէն մի ընդ իւր յարկաւ հեղձամիղձուկ տրդմաթաւալ
 7 Աղբմ կերպիւ վախճանեալ եւ թաղեցան անարգաբար :
 Օգայս ՚ի իրատ մեզ, մանկունք, տէրունեան բան յուշ առնէ իսկ
 Լ՛ս կրելոյ նոցին զայս դառն անցս անպայման եւ դրժընդակ
 Լ՛յսրմ պատժոյ պարտաւոր ոչ համարել զնոսին միայն :
 Տէրն այսու իրատէ եւ զմեզ փութալ սրբաիւ յապաշաւանս .
 Լ՛թէ ոչ, ասէ, դուք եւս անշուշտ ըզնոյն կորընչիցիք :

Ի սեղւոյս փոխեսցուք, եւ ըզրոյր ոտիւք Սասեաց
 Շըրջեսցուք պարառաբար հօրնն՝ Այի ըզվիճակօք,
 Յայց ոչ երբէք զատեալ նա մնացեալ զարձօք իւր նազելի :
 Աչ սիրեաց յարեւելից քնալ յարեւմուտս ընդ խաղացեալսն,
 Եւ կամ հաղորդ եւ հաւան գլտաւ շինման ամբարտակին :
 Սիրեաց ըզՍասիս եւ ՚ի սմանէ եկաց անբաժ,
 Բ՛զիողիւք սորին մարմանդ հար ըզվերան եւ բնակեցաւ
 Եւ եղեւ սքմա յաւէժ բուն բնակաւոր ժողովուրդ :
 Սիրեաց ողիւզաւէտ զորթ նորատունկ այգւոյն իւրոյ,
 Ի սեղան քաղցր ըզգինին անոյշ անոյշ արբեալ զլւարթ
 շին աւուրց մարմին զառամ նոր մանկութեամբ մատաղանայր :
 Սիրեաց զամոս եզանց եւ մաճակալ եղեւ յօժար,
 Արշակեաց զայս երկիր արգիւնարար ու արգատաւոր,
 Ի սմանէ կերակրեցաւ մինչեւ ՚ի կէտ կենաց իւրոյ :
 Աչ թաքեաւ յաչացն երբէք այլեւորեալ գլուխ Սասիսին
 Մինչեւ տիք իւր ծերութեան հանգոյն նըմին սպիտակափառ
 Չիւնայցաւ, եւ ծաղկեցաւ ինքն գործովք արդարութեան :
 Սիրեցին որպէս ըզնա եւ իւր թուռներն հաւասեր
 Լ՛յնոքիկ, որ ՚ի նմանէ եւ ՚ի ծոցոյ հայրենական
 Աչ կամեցան բաժանիլ զմայրենի գիրկ մուսանալով .
 Յոր սրնան ամենեքին եւ աճեցան կաթնապտարար :

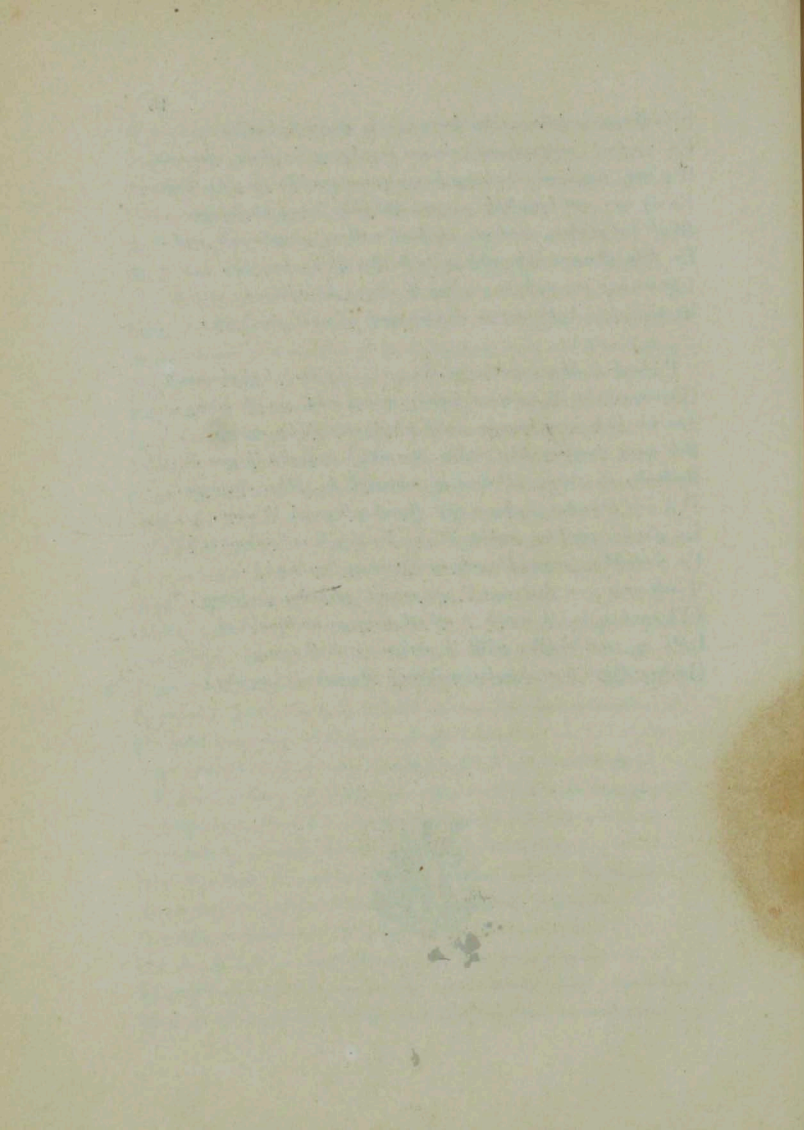
Ինձ առ այս, աղնիւ մանկուհիք, յոյժ սիրելի է նրւագել
 Լստանօր խաղաղիկ եւ զոսկեղէն դարըն՝ Արշեան,
 Օր վարէր յայնժամ աստէն՝ Արշ ընդ Թոռին իւր Թորգոմայ :
 Վա՛շ, քանի՛ քաղցր էր նոցին կենցաղ երկրիս Լսրարասու :
 Յորժամ ոչ էր բրունաւօր եւ հարկահան անագորոյն,
 Ոչ կրուփումն անաւագին եւ աղաղակ զըրկեցելոյն,
 Ոչ իշխան ոչ իշխեցեալ կամ թագաւօր եւ ժողովուրդ,
 Ոչ զօր ոչ պատերազմ եւ խաղմարար աշխարհաւեր :
 Ոչ ՚ի սուր ձուլէր երկաթ այլ ՚ի մանգաղ եւ գերանդի
 Լո՛կ ՚ի պէտս երկրագործին եւ ոչ մարդոյն մարդախոշոշ :
 Չէր սահման լարաբաժանին ոչ այգեստանք ցանկապատեալ :
 Ոչ պաճարաց կամ խաշանց վերայ դրոշմէր նըշան տաղին :
 Օ՛ր բարբառ դրժոխալուր չեւ էր լըսեալ ասա՛ իմ եւ քոյ :
 Ոչ ըզբրտանց վաստակ ուրումն յափըշտակէր ոմն անիրաւ,
 Կամ զըրկէր որ զիւր ընկեր եւ կամ խըւէր դրժնեայ բարուք,
 Կամ ՚ի գործ իւր առանձին վարէր բրունի տարապարհակ :
 Լ՛յլ համայնք համակարիք աշխատակից էին ՚ի գործս,
 Եւ մէն մի յիւր ճակատուն թափեալ քրրտանցն ուտէր ըզհաց :
 Ոչ ՚ի գահոյս բազմէր ոմն ՚ի յապարանս փաղիիւնափայլ,
 Ոմն ՚ի դաշտ արեւակէզ մինչ յերեկուն խարչէր քրրտամբք :
 Օյգիս եւ զարտօրայս ՚ի դէպ էր առնն մըշակել,
 Եւ նոցին տահմականօք լընուլ ըզտուն իւր լիուլի
 Օ՛յրով ամն գերգաստանին ՚ի վայելումն առատ առատ :
 Լ՛յլ կրնո՞ն ըզմերկութեանց լեալ հոգատար իւր զաւակաց
 Ճարտարէր ՚ի հիւս մատին զգեստ տօրեղէն մերկիկ մարմնոցն,
 Եւ առ տնին իւր վիճակեալ եւ զայլ պաշտօն տանէր ՚ի ժիր :
 Լ՛յսպէս սիրով լըծակցեալ զոյգ մըտերմնացնն ժըրագլուխ
 Հաւասար ընթանալով ըստ սարասու եզնամովց
 Հողային զմարմնոյն կարիս եւ անտըրտունջ էին զմիմեանց :
 Ի՛աց կային դրունք հանապաղ մուտ համարձակ անցաւօրաց,
 Սիրով զուարթառատ հրաւիրէին զամենեսին
 Ի՛ սեղան պարզ անպաճոյճ, այլ ըստ սիրոյն բազմախորտիկ :
 Ար փոխ տայր կարօտելոյն անդրէն շառնոյր նա ըզկըշխուն,

Օ՛ի միոյն պակասու թիւն լինոյր սիրով միւսըն փարթամ ,
 Ի միջի էր ամենայն իբր ըստացուած հասարակաց ,
 Աւմ պիտոյ լինէր առնոյր ոչ դրժուարէր որ վաստակեայն ,
 Լնինչ անփառասէր սակաւապէս միշտ 'ի վայելս ,
 Աչ լըւեալ զտէրունեան բան անհոգացող էին զկենաց .
 Աչ 'ի հոգ խուճապէին թէ իւ գրոցեն զվաղուեան պարէն ,
 Օ՛ի երկիր այս աննախանձ ազգի ազգի տոհմական բերս
 Յիւր ծոցոյն առատաբուղիւ շնորհէր պարէն գիւրպատրաստ :
 Աչ գոյր աստ յայնժամ ոսկի կամ ընդ երկրաւ գանձ թաղեցեալ .
 Օ՛ի դեռ մարդոյն 'ի սրբաի չեւ էր բունեալ ագահու թիւն ,
 Ինքնազիւտ էր գանձ նոցին եւ անըսպառ 'ի յաւիտեան
 Լյարատու աշխարհիս արդիւնաշատ հոգոյն պարգեւ ,
 Լկաղձուն կարմրահատ լեռնակուտակ ցորենոյն թեղ ,
 Լյգեաց եւ պարտիզաց համեղ գինիք եւ անյշ միրգք ,
 Գանձ էին նոցա դարձեալ ամոլք եզանց վաստակաւոր ,
 Հերկեալ զերկիր այնորիւք եւ ցորենոյն թաղեալ ըզգանձ
 Ինդ ոսկւոյն անբուսաբեր հրնձէին հասկ ոսկեբոցբոջ .
 Արոց ոչ բազմատար համբարանոց բաւէր տեղի ,
 Այիթէ գանձ չէի՞ն նոցա ու աճուն պարգեւք նախապատրաստ .
 Իազմահոյլ կովուց նախիբք եւ բիւրաւոր հօտք ոչխարաց
 8 Օ՛յս բարւոք դարմանելով՝ դաշտըս ինամեալ ըստ խրբատուն
 Իւղասուն կաթնապարար գիրանայր տունըն թորգոմայ ,
 Թողում աստանօր զերէվայրիսըն լեռնասուն ,
 Օ՛ր որսացեալ 'ի լեռանց փափկանային նոցուն ամձովք ,
 Լյայէսահա , սլ մանկունք , դիւր եւ թեթեւ կեանս վարէին .
 Օ՛ի վայելք զխուժեանց չեւ տակաւին տիրէին աստ ,
 Ի սեղան ոչ գիտէին հանել խորտիկըս համեմեալ
 Կամ մարմնոյն 'ի պատըսպար պաճուճալի զարդըս խընդրել ,
 Աչ ջըւայլեալ ցանկու թեամբ չէն հոյակապ յօրինէին
 Վայելէլ ուրախանալ 'ի փափկու թիւն անցաւորիս ,
 Թէ եւ լի էին յուսով կենաց իւրեանց երկարացոյն ,
 Կէսք թէպէտ չինէին տունս այլ յոյժ անշուք զերդք քարանձաւ ,
 Կէսք ընտրեալ կեանս հովասուն վրանարընակ աստանդէին

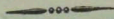
Ի հովիտորս հովանուտ եւ խոտաբուխ դաշտադետինս
 Ըն գլխով յորդավլտակ ցուրտ աղբերաց հարեալ զխորան
 Ուր առ ՚ի պէտս անդեայց խաչանց առատ էին ջուր եւ ճարակ :
 Ընսն որ , այս երջանիկ քաղցր կենցաղ նորոյ ծննդոյն
 Տեղի ետ տակաւ տակաւ յորժամ աճեալ բազմացան յոյժ .
 Եւ երբ մեռաւ կենդանի քարոյն միոյ վեհ արարչին ,
 Օր աւուր նորապիւտ չարեօք ՚ի մեղս յաճախելով
 Կրապարիչտ եղեն ողջոյն մնուանալով զ՚ստուած Վրդի :

Ընսն է ձեզ , մանկտիք , եւ յայլ լերինս գեղեցկանուն
 Յարաբաժ եւ ՚ի Վրպատ հանել այսպէս եւ շուրջ ածել .
 Նա եւ ինձ հրաւիրողիս քանի բերկրանք լինէր սրբտի
 Թէ զայդ փափաղ ձեր ազնիւ ես ածէի այդպէս ՚ի լըումն ,
 Սակայն , ո՛հ , սիրոյ թեւոյս ոչ սատարէ եւ թեւ մըտացս ,
 Օ՛ր քաջ թեւեալ երկզբումբք վերանայի սարէ ՚ի սար ,
 Եւ ընդիս տարեալ ըզձեզ ՚ի գլուխս նոցին ամպածածուկ
 Ըն հովանեօք ցօղապին ամպոց նրստեալ նըւագէի :
 Վասն որոյ շատ լիցի այս Վրարատու զլերանց դաշտաց ,
 Օ՛ն առեալ եւ ՚ի նորին ՚ի պերճ քաղաքս աւերակեալ
 Եթէ ոչ յամենեւին , գէթ ՚ի սակաւըս ճեմեսցուք
 Յայնրս միայն յորս փայլէր պանծալի թագըն վեհազանց :

ՀՐԱԲԻՐԱԿ
ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ

Ն Ո Ւ Ա Պ

ԵՐԿՐՈՐԴ

ՆԱԽԵԳԻՐՈՒԹԻՒՆ

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ՆՈՒԱԳԻՆ

ՅԵՐԿՐՈՐԴ մասինս այս՝ հրաւիրէ ՚ի քաղաքն Վաղարշապատ, ուր եւ բանք ինչ հրաւիրակին առ մանկտինն թէ վասն էր անչքացաւ այն մայրաքաղաքն Այրարատոյ, եւ հանեալ անտի ածէ յԱնի քաղաքն. Անդ ողբերգակն տայ քաղաքին պատմել ոճով զիւր առաջին բարեվայելութիւն եւ զվերջին անչքութիւն երկար ողբովք. յուսադրական քաջալերութիւնք մանկաւոյն առ քաղաքն, պատասխանիք քաղաքին առ նոցին բանս եւ վերջ.

Ն Ո Ւ Ա Պ

ԵՐԿՐՈՐԴ

ՍԻՆՉԵՒ ցարդ 'ի տեսարանս դաշտաց լեռանց եւ աղբերաց
Շուրջ եկեալ զուարճացայք թէպէտ եւ մերթ տրտմեցարուք,
Բայց արդ եւս ածեմ ըզձեզ 'ի տեսարանս ամենատխուր,
Ուր յաւէտ տրտմեսփիք եւ ճրմլեսցին սիրտք ձեր քրնքուչ,
Եւ զաչքս ձեր գրաւեսցեն դառն արտասուք աղիողորմ'.

Յայժմ ճեմեալ դուք այսչափ զվայրօք չեղէք շքրջահայեաց,
Ոչ հարցէք յինէն, մանկունք, թէ ուր են արդ մեր պերճ քաղաքք
Արտաշատ, Վաղարշապատ, Անի քաղաք բազմաժողով,
Եւ ուր, որ ըզնորօք ազատազգեսաց այն մեծ գաւառք
Վաբեղեանք եւ Աբեղեանք, Արշարունիք եւ Հաւնունիք,
Վառնի եւ Բագրեւանդ, Օտաղկոտն, Սասան, Շիրակ, Վանանդ.
Եւ 'ի մէջ նոցին անթիւ դեղանք աւանք եւ դաստակերտք
Հուպ առ միմեանքս շինեալք 'ի ծոց երկրիս մեծատարած.
Ոյք լըցեալ էին բոլոր ազատանեօք, սոսկականօք,
Պայազատօք եւ ըսպայիւք եւ քաջամարտ զօրականօք,
Վուշակն անդուստ տայր պատուէր Արարատեան արքայութեանց
Եւ գընդին Աբբանազեան 'ի խումբ կաղմիլ դրօշու դրօշու
Ելանել 'ի Բաբելոն եւ նետակալս կանգնել զնովաւ
Սքրտմրտելոյն եւ ըզվրէժ խընդրել նետիւք առ 'ի նմանէ,
Ուր, է հրաւիրակ, ուր են այս փառք Արարատեան:

Այդ գրիկ այո՛, մանկունք, երեւէին երբեմն 'ի սմա,
Այլ յայնժամ մինչ Պարթեւաց 'ի գլուխ փայլէր պանծալի թագն.

Որ իբրու զակն արեւու զոյս իւր սրփուէր զԱրարատաւ
 Առ այս լուսով երեւէր այդ ճոխութիւն շիջեալ փառաց ։
 Իսկ յորժամ 'ի մայրն մուտ ճառագայթեալ թագին արեւն
 Բնդ նըմին եւ այդորիկ նըսեմացան տակաւ տակաւ ։

Աւասիկ տանիմ ըզձեզ անդր ուր էր այն քաջարիի թագն
 Ի վեհ արքունաշէն 'ի պանծալին Վաղարշապատ
 Արքայից Արշակունեան 'ի գահն պերճ կայսերափառ ։
 Այլ, աւանդ, ոչ տեսանէք ըստ առաջնոյն նորին ըզկերպ
 Հոյակապ եւ փառաւոր կանգնեալ հանդէպ լերին Սասեաց .
 Հապա գեղջիկ իմն անշուք, յոր շերեւին ինչ նըմարանք,
 Թէ երբեմն իցէ լեալ այս մայրաքաղաք Հայաստանեայց .
 Ուր 'ի գահոյս Վերակայ փայլէր Տրորատ կայսերակերպն
 Օ իւրեւ շուրջ աւագանիս ըզնախարարս եւ զոտանիկս
 Օ չորեքհարիւր պետս աշխարհաց եւ կուսակալս պար ունելով
 Ինքն 'ի մէջ ըզվեհային գլուխն ամբարձեալ հանդոյն Սասեաց
 Առ ոտիւք հաղարաւոր լերինք եւ բլուրք խոնարհագոյն .
 Կամ զերդ լուսին լըրացեալ 'ի կամարին աստեղազարդ,
 Որ զիւրեւ բակ բողորէ զբոյս աստեղաց ճաճանչաւոր ։
 Յայնժամ էր տեսանել աստ մեծ աստան հիպպատուս .
 Կախարարքն արքայաշուք երբ զարդարեալ կարգ ըստ կարգի՝
 Կապելով ըզպատուաւուրսն եւ զոսկեղէն խոյրն 'ի վերայ
 Եւ ածեալ ընդ մէջ կամար ոսկիակուռ ականակապ
 Բզթիկամբք արկեալ սամոյրս եւ գումարտակս 'ի պարանոցս
 Այնպէս փառօք եւ շքով մըտանէին 'ի յայս քաղաք
 Ի սպասու կալ հրամանին պերճացելոյն իշխանասաստ ։
 Հարցանէք, որ 'ի զընին կայք աստանօր, ուշեղ մանկունք,
 Թէ առ քնչ երբեմն սա էր պանծալի բողոր մասամբք,
 Աւասիկ մերկացեալ կայ 'ի համայն վայելչութեանցն ։
 Սիրով տամ ձեզ պատասխան, որ զայդ յինէն հարցանէք այժմ,
 Անչառ եւ ճըշմարիտ եւ ոչ բանիւ սուտակասպաս ։
 Յորժամ Վէս վաղարշապատ զոճիր ասհեղ մըտաբերեաց,
 Տիրանենք եւ դաւաճան գրտաւ յարքայն իւր Տրորատէս,
 Օ ջահնն շիջոց գերալոյս մահուն ըզգեղ մատրուակեալ .

Յայնժամ եւ զիւրեւ այս օրինակ պատեաց խաւար :
 Ոչ գիտաց ուշակորոյն թէ իւր փառաց շուք համօրէն
 ինչ լուսով նորին փայլէր իբրու զաշխարհ առ արեւով .
 Եւ թեւոյն պարթեւական , որ պարփակեալ պաշտպանէր զինքն ,
 Լարեալ զաղեղ նենգութեան՝ նետ դիպեցոյց եւ խոցոտեաց .
 Օհովանին գլխոյն իւրում արհամարհեաց ողորմելին
 Լյսպէս խարշեալ 'ի տապոյ թօթափեցան փառաց ծաղիկք ,
 Լյւրնդ այս ես շատ լացից երբ ըզլերիմ սրբոյն գըրկեմ :
 Ոչ առ սա եւ եթ գլխուս ապախտաւոր Վարդաշապատ ,
 'Նա եւ 'ի սուրբն Եստուծոյ դոյն օրինակ յանդընեցաւ .
 Ըրդարոյն անիրաւեաց յոր օրհնութիւն բարձրանայր ինքն ,
 Ըրժանի օրհնից նորուն չեղեւ գործովք իւր անարժան .
 Ըյւ անիծից որ այսպէս խոնարհեցաւ 'ի բարձրութեանցն .
 Եւ զի տէրն առ այս ոճիր արագ զարթեաւ յերկնուստ 'ի վրէժ ,
 Օպրարատ իւր քաղաքօք մատնեաց 'ի ձեռնս թըշնամեաց .
 Որ բիւրովք հրոսակօք ելին դիմել 'ի Հայաստան .
 Չայն ետուն , այլ ոչ զարթեաւ քաջ մարտադիրն եւ անոյեանն ,
 Ոչ մըռնչեաց ասեղ ձայնիւ առիւծազօր Ըշակունին .
 Ըհ , 'ի թորդան ընդ շիրմաւ նա գըռն մահառ նընջէր յայնժամ ,
 Ոչ 'ի գլուխ Երպատ ըրին թեւատարած կայր եւ Եբրէսն ,
 Հայոց գընդին զօրավիգ կալ աղօթիւքն սրբտագոչ :
 Յոյժ տըրտում եւ տըխուր ոգիք սոցուն ելին յերկինս ,
 Ոչ եւ անդուստ կամեցան քաղցրը հայել 'նդ հայոց աշխարհ ,
 Կամ միջնորդ ու աղերսարկու եղեն անդէն առ վրէժխընդիրն
 Լինել վերակացու ըստ քաղաքին Երուսաղէմ ,
 Եւ այգւոյն Ըրարատայ չքանդել զցանկըն նորաչէն
 Ի կոխումն անցաւորաց ու անտառասուն խոզերամիցն ,
 Իբրեւ յերկնուստ եւ յերկրէ թողաւ լքաւ անօգնական
 Գունդագունդ գումարտակեալ զօրք թըշնամեաց զօրէն ամպոց
 Ելին յայնժամ եւ խաղացին ասաքնագոչ որոտալով
 Օպայծառ եւ պարզ օդ սորին լցին հողմով մըրըրկալեց .
 Եւ շանթիս թօթափելով 'ի ծառատունկըս թորգոմեան
 Լեխեցին վերուստ 'ի վայր ըզգեղուղէշ ոստըս նոցին .

ԼԷ զհարկուտ ազգի ազգի վրիժառու թեան թափեալ սաստիկ
 Տապալեալ աւերեցին զամուր աշխարհըս մեր համայն ,
 Ոչ միայն արտաքին սուր թրշնամեաց եւ արհաւիրք
 Լեկին յայնժամ եւ այսպէս հասին վերայ Հայոց երկրիս .
 ԼԷ եւ մարտք 'ի ներքուստ գրողուեցան 'ի նախարարսն ,
 Կատաղաբար մոլեգնեալ տոհմ ընդ տոհմի հարան 'ի մարտ ,
 ԼԷ իսպառ ջընջեալ զիրեարս թափուր կացին 'ի սերընդոց ,
 ԼԷ այպէս 'ի ներքուստ ընտանի սուր մըխեալ սխով
 Ընդարագոյն քան զարտաքինն գտաւ սատակիչ տանս Լ՛րամեան ,
 Ընդ ոչ էր 'ի միջի վեհ իմաստունըն Տըրգատէս ,
 Որ 'ի հրաման ահացուցիչ եւ կամ բանիւն ամենիմաստ
 'Իաշնագիր սիրոյն առնէր ըզգըժտութիւն նախարարեանն ,
 Չիմացան ոգիք պանդոյր ըզյարգ յօգին շաղկապողի
 Որ ըզնոսին զամս վաթսուն կապեաց 'ի սեր անխըղելի ,
 Ո՛հ , 'ի բաց ջանացին կըտրել զայն կապ միացուցիչ ,
 Որով անդէն 'ի միմեանց քակտեալ էինքեանք բաժանեցան ,
 ԼԷ փոխան սիրոյն քաղցրիկ սուր 'ի միմեանց կողմ մըխեցին .
 Օ այս ըզփոխարէնս առ ընկալան վաղվազակի
 Ի՛նդ մահարբոց բաժակացն որ արդարոցըն մատուցին ,
 Լ՛զղկելիք ոչ իմացան եթէ կենաց իւրեանց առ իժ
 Իբրեւ հոգիք էին նոքա բնակեալ սիրով յանձինս իւրեանց .
 Կարծեցին եթէ կարեն շարժիլ գընալ առանց հոգւոյ ,
 Ընտոսին 'ի յանձանց վասն այն 'ի բաց վըտարեցին ,
 Իսկ յորժամ ըզփորձ առին ծանեան անգէն նոցին ըզյարգ ,
 ԼԷ ընտրել յօժարեցան զպատիւ ոգւոցն անարատից .
 Բայց , աւանդ , այլ ոչ դարձան , որ 'ի նոցուեց ելին ցաւով .
 ԼԷ ոգիք կենդանատու Տըրգատ , Աերսէս էին նոցա ,
 Օ որս արտալաճ արարին դաղտնածածուկ խարդաւանօք .
 Թողում զԼ՛րիստակէս , Հուսիկ եւ զճերըն Դանիէլ ,
 Օ յոս յայտնի սրոյն սխուժեան զոհ արարին յանդիմանեալքն .
 Յուցի ահա ձեզ , մանկունք , եւ քաջ հասու եղէք ուշով ,
 Լ՛թէ յի՛նչ այս մեծ քաղաք փոքրկացեալ գեղջիկ դարձաւ :
 ԼԷ մի դուք այնպէս կարծէք թէ արդ իսպառ Ա՛զարշապատ

Թափեալ յիւր փառաց եւ է բնաւին անփառունակ .
 Ընդդէմ առ ինքն ունի զանկողոպուտ շուքն եւ սարժանք
 Օղեհագոյն երկնանման կաթուղիկէ կեղեցին ,
 Որ անխախտ եղին հիմունն ձեռք Տրորատայ եւ Վրիգորին
 Յաւիտեան անդրդուելի կալ 'ի հողմոցն սաստկաշունչ
 Յոր ըզկնի եկեսցուք ճեմել եւ անդր 'ի հոգեւորսն .

Ըրդ ըզլար իմ քնարիս եւ ըս պընդեալ 'ի ձայն ողբոց
 Վերառեալ ըզձեզ աստի տարեալ դընեմ յինի քաղաք .
 Ուր նրստիմ ես 'ի վերայ աւերակացն հողաբլուր ,
 Ընդէն զինեւ ողբանուէր ձեռն 'ի ծնօտի եղեալ եւ դուք .
 Ընձանձորոյթ իբր աղաւնի ըսկիզբն առնում հանել մըմունջ
 Օլալ հարկանիմ գառնապէս եւ դուք ընդիմ շարժեալ 'ի լաց
 Թափեսցուք արտասուս 'ի նըշխարեալ յինի քաղաքն .
 Ինձ սակայն դժուար է այս քոյդ առաջին ըզպերձ փառացդ
 Եւ զվերջին դժբաղդութեանցդ երգել յինէն ճահողապէս .
 'Իեզ , քաղաքդ անշուք , թողում պատմել ըզքէն կարգաւ ,
 'Իու՝ որ նախ արբեր դքաղցըր բաժակն բերկրալից ,
 Ի վերջնում այդպէս ապա զդառըն մըրուր այդ կործանման ,
 Վիտես ինքնըդ լաւագոյն դհամ կըրկնակի քոյդ բաժակաց .
 Ըսս մեզ արդ լալագին մեք լուռ կացեալ լուիցուք աստ ,
 Եւ լացցուք ըզքեզ յաւէտ դքեզ որ այդչափ անշքացար :

Ո՛վ յոգի հայրենասէր վառեաց ըզքեզ , այ՛ ողբերգու ,
 Օ՛ր այդպէս 'ի վաղուստ մեկնեալ զմանկտիսդ իմ սիրասուն
 Ըճեր այսրէն 'ի հեռուստ յայցելութիւն տառապեալ ժօրս ,
 Եւ լալ զիս 'ի մեծ լալուն զպացեալսս միշտ 'ի բիւր աչաց ,
 Ըհա քեզ եւ մանկուոյդ զիմ առաջին շնախարհիկ շուք
 Եւ զվերջին անշքութեանցս ողբով պատմեմ մեծահառաչ .

Ես քաղաք հրաշակերտ 'ի Շիրակայ ճոխ գաւառիս
 Ըս Միտրեան գետոյդ եզերք եւ հուպ ձորոյդ ծագկոցաց
 Յարգաւանդ եւ բարեբուղիս դաշտի շինեալ վայելապէս :

Լայնանիստ յարմարագիր զարմանալի յօրինուածովք ,
 Դրամբք աշխարհամուտ եւ մեծամեծ ապարանօք ,
 Պարբսպօք ընտիր ընտիր աշտարակօք բարձրադիտակ ,
 Լս ՚ի մէջ աներկեղուտ ոչ սարսէի յիմ թըշնամեաց .
 Եւ քանի բիւրաւոր եւ բնաշխարհիկ ժողովրդօք
 Լըցեալ հարբստացեալ քան զհամօրէն հայոց քաղաքս ,
 Լըբունիք արքայաճեմ շինեալ էին յիս փառաւոր ,
 Ի նոսին Բագրատունեան գահըն կազմեալ շքեղաձօն ,
 Յոր բազմէին ծիրանեօք Լշտտ , Սըմբատ եւ Շահընշահ ,
 Նախարարք , աւագանիք եւ իմ իշխանք ազատատոհմ
 Ի հրապարակս այդ խըցեալ նըստեալք ՚ի կառքս քառաձի
 Ելուժուտ առնէին միշտ յիմ արբունիս փառազարդեալ ,
 Պըսակաւորն իմ ընդ այգւոյն մինչ ելանէր դրանէս ՚ի դուրս
 Պաղպաջուն զգեստուք պճնեալ և թագ ՚ի գլուխ մարգարտախուռն
 Օջրէն նոր փեսայի որ ելանէ յառագաստէն .
 Լուաջի ընթանային կարգ ըստ կարգի ազատագունդք ,
 Եւ նըժոյգք ոսկեսարեան թեթեւ թաթուլ ճօխճեմեւրով .
 Խուռըն ժողով քաղաքիս խըռնէր յայնժամ ՚ի հրապարակս
 Տեսանել ըզհանդէս Բագրատունի թագաւորացն .
 Հանգոյն արեգական յառաւօտուն ճաճանչելոյ ,
 Որ ծիրանի լուսոյն ՚ի գեղ գրաւէ հանուր ըզտիեզերս ,
 Օչըս ողջոյն եւ նորին ՚ի տես պայծառ դիմաց իւրեանց ,
 Օինչ ասացից եւ զարի զօրականացըս բիւրախումք
 Օըսպայից ահեղազօր դքաջամարտիկ նահատակացս .
 Ոյք ՚ի զէն վառեալ ՚ի կուռ գունդ գունդ մէն մի ընդ իւր գրօշու
 Ի՞դրանէս ելանէին փողով մարտի խրախուսելով .
 Ոյք չեւ մըտեալ յասպարէզ հան ընթանայր ընդ առաջոյ .
 Օանարի գունդ թըշնամեաց ահաբեկեալ լըբուցանէր ,
 Եւ զահանդեալ զէնընկէց ըշտապէին առ ՚ի փախուստ
 Յերեսաց անդիմահար իմոյս քաջաց շահատակող ,
 Որ ՚ի հոգի միասիրտ յօժար ՚ի մարտ ընթանային ,
 Սիրելի գողով նոցա զմահ գեղեցիկ առ հայրենւոյս
 Սեռանել , զի գէթ յաւերժ ես մընայի փառօք անմահ .

Իսկ ըզբոլոր ժողովըրդոցս որով ողբով պատմեցից արդ,
 Ար կենօք երկրաւորին փարթամ էին եւ ընչաւէտ,
 Կարուածովք եւ անդովք, այգեստաննօք, բուրաստանօք,
 Յորենոյ եւ գինւոյ լըցեալ պըտղովք լիպատար,
 Եւ հօտիւք խաշանց անթիւ եւ պաճարաց երամակօք,
 Արովք ըզկեանս անկարօտ քան զամենայն հայաստանեայս
 Վարէին բնակիչք իմ գերաբաստիկ եւ երջանիկ
 Գըրգեալք ամենեքին ճոխ վայելիւք մարմնապարար:
 Եւ մանկունք իմ նորատիք եւ կուսագեղ գիրդ օրիորդք
 Օգեստուք պըճնեալ ըզհասակս նոճիանման գեղաշիտակ
 Եւ ՚ի զբօս երանէին առ Ախուրեան Գետոյդ ափամբք.
 Աւր շատ այգիք եւ պարտէգք տընկեալ էին դրախտանման,
 Արոց բեր բաւ էր բիւրուց մանրիկ մանկաւոյս մըրգասէր:
 Օրի եւ ընդէր մոռանամ ասել զանթիւ գեղօրէից,
 Ար զինեւ շուրջ մօտ ՚ի մօտ ՚ի ջրաւէտ վայրս շինեալ էին
 Շինականք շահաւոր զարդք վայելուչ դաշտաց լերանց,
 Այց վաստակ արդիւնաբեր լընոյր զամբարըս Շիրակայ
 Իաւ եւ առատ առ ՚ի պէտս իմ քաղաքիս բազմամարդիկ:
 Այսչափ եւ այսպիսի զեղուն բարեօք առաւելեալ
 Ատէին եւ ըմպէին յառատութեանցըն յափրացեալ:
 Յիս հընչէր անդողար ձայն գուսանաց եւ երգեցիկն,
 Չայն հարսին եւ փեսային եւ կաբաւող պարաւորաց,
 Եւ սեղանոյն խրախճանաց ՚ի զուարթ խընճոյս պարապելոց:

Թողեալ անցից զայսոքիւք որ ըստ մարմնոյն էին բարեք
 Յաննախանձ պարգեւատուէն շնորհեալ նոցին առատապէս.
 Ըրդ հեծելով յոգւոց հանից եւ ըզփառաց իմ հոգեւոր
 Հազար եւ մի զեկեղեցեաց, որ յիս երբեմըն վայելուչ
 Կառուցան կամարաշէն յիմ իշխանաց բարեբարիշտ
 Ի նոցունց, որ ըզփոյթ զաստուածայնոցըն տանէին:
 Այք լըցեալ էին բազում քահանայիւք վարդապետօք,
 Օարդարեալք վայելչօրէն իբրու զտաճարն այն որ ՚ի հնումն
 Ծահիւք, աշտանակօք եւ կանթեղօք արծաթակուռ,

Լը այլովք զարմանազան հանդերձանօք սրբբանըւէր :
 Սպասաւորք եւ պաշտօնեայք եկեղեցեացցս համօրէն
 Սինչ ըզգեստուք սրբբափայլ զարդարէին կարգ ըստ կարգի ,
 Լը մանկունք քաղցրանըւազ զերգս օրհնութեան եղանակեալ
 Օտէրունեան հանդէս տօնից պայծառապէս զարդարէին :
 Ար 'ի զընին՝ հիանայր հանդիսականնն տօնասէր :
 Օ իս այսպէս երբեմնն տէր որպէս ըզհարսն 'ի յառագաստ
 Օարդարեաց քողազարդ պրսակազգեաց վայելչութեամբ :
 Արով եղէ ցանկալի գեղով երկնից սուրբ փեսային ,
 Ար սիրով հաճեցաւ բնակիլ ընդ իս 'ի յաւիտեան :
 Լը ինձ վայ , զի վաղ յինէն զատեալ փեսայն սրբբասէր
 Յորժամ ոչ ըզպատմուճան ես կարացի պահել մարուր :
 Լը եցին ձայնք ցընծութեան յառագաստէ հարմարանիս
 Օ ինդ փեսային հեռանայն ու երգող մանկունքս ելեալ զնացին :
 Լս մենացեալ մնացի , ո՛հ , լը քեալ թողեալ զերդ զայրի կին ,
 Պառնացեալ անձամբ այսպէս լամ եւ ողբամ ըզմենացեալս :
 Լը թէ հի՛մ զատեալ փեսայն եւ էր դիպաւ ինձ այս աղէտ ,
 Լընիւ մանկաւոյդ իմոյ զայս արդ խօսեցայց իրաւապէս :

Քանզի ես ըստ Լսայեայ այգի եղէ սիրեցելոյն

Լը արարտու յերկրիս մեծ տընկեալ տեղւոյ պարարտութեան .
 Յանգով ամրափակեալ եւ զարդարեալ ձողաբարձ ,
 Լը տարակ , գուր եւ հընձան շինեալ փորեալ յիս գեղեցիկ ,
 Լը բոլոր պիտոյիւք առ 'ի տեառնէ ինամակալեալ :
 Իսկ յորժամ որթքըն սորեկ ընդ խաղողոյն բերին ըզփուշ
 Վրժուարացաւ տէրն ընդ այս , որ խաղողոյն մընայր յուսով ,
 Խրամատեաց ըզցանկ այգւոյս ես անխընամ եղէ իսպառ
 Լը յիս մըտեալ թըշնամեաց , ո՛հ , արարին զիս ճըռարաղ :
 Չեզ , ո՛վ իմ մանկունք , ասեմ բանիւ ըստուգութեան ,
 Թէ այգւոյս որթ ժողովուրդ խաղող բերէր մըշակողին ,
 Վարմանէր ապաքէն դեռ 'ի նմանէ ցանկապատեալ ,
 Ի հօրէն ուռքըն սրբեալ եւս անաւել տայր ըզպրտուղ :
 Լը ոչ այսպէս անխընայ կոխան եղեալ անցաւորաց

Վաշտանայր տեղի այգւոյս , յիս արածէր երէվայրի ,
 Ըրեկ աստ , Լըբեմիաս , եւ ողբակից լեր դու մանկուոյս ,
 Լաց եւ զիս որպէս յայնժամ զայրիացեալն Լըուսաղէմ ,
 Օ՛ի եւ ես արբի զբաժակըն դառնութեան եւ կործանման ,
 Լը այսպէս նրման նրմին զատեալ նրստայ միայնացեալ ,
 Լըս քաղաք բազմորդի այրիացայ լի տրտամութեամբ ,
 Չեզ ասեմ ձեզ ասեմ , ո՛վ անցաւորք ճանապարհաց ,
 Յիս դարձեալ նայեցարուք տեսէք զանբաւ ցաւս աղէտից
 Ո՛ք հասին խուճապաւ 'ի վերայ իմ պերճացելոյս ,
 Վասն այն եւ ես աւասիկ յողբ եւ 'ի լաց մատուցեալ եմ .
 Ոչ ըզտիւ եւ գիշեր դադար եւ դուլ տամ արտասուացս ,
 Լըս որ , ո՛հ , երբեմն էի մինչեւ յերկինքս բարձրացեալ
 Ըրդ խոնարհեալ մինչ յերկիր եղէ գետնայն հարթ հաւասար
 Լը ընդ հողով իմ ամենայն փառք թաղեցան որպէս մեռեալ
 Ըսս եղեւ , զի տէրն խեթիւ յիս հայեցաւ սիւօք աչաց ,
 Լը դարձոց յինէն զերեսս այլ ոչ հայել քաղցր իւր ակամբ ,
 Տեսին զայս թըշնամիք թեթեւացան իբրեւ զարծուիս ,
 Ի լերանց բարձանց ճախրեալ շոտ եկին զիս պաշարեցին :
 9 Յայնժամ մեռեալ էր վանողն եւ մարտադիր քաջն Վահրամ
 10 Լը Վագիկ հըզօր առիւծն 'ի դառագիրն 'ի Յունաստան
 Սըռընչէր վասն իմ ցաւօք , ա՛հ , սիրադրուժքն արարին զայն
 Լը պարիսպք ահաւոր չեղեն պաշտպան պաշարելոյս ,
 Ոչ եւ դրունք մայրագերան երկաթապատ բեւեռապինդ
 Կարացին ըզդէմ ունել գող եւ խրոխտ բըռնաւորաց :
 Օ՛ի զաջն ամրածածուկ , որ պահպանէր զիս 'ի նոցունց
 Տէրն 'ի վերուստ ամփոփեաց ես մընացի անպատըսպար .
 Օ՛ի՞ յայնժամ դրունք եւ պարիսպք մարդոյ հընարք խորտակել
 Կարէին պաշտպանել զիս 'ի ձեռաց պաշարողաց ,
 Լը 'ի նանիր տըքնեցան իմ պահպանքն եւ ընդունայն
 Յորժամ ինձ պահպանիչ չեկաց յերկնից արթուն պահպան ,
 Հեռի եղեն եւ յինէն իմ արդարոց սուրբ օրհնութիւնք ,
 Փոխանակ զի ես քըքիջ միշտ ածէի զնոցին խրատովք
 Որով զիս յուղիղ շաւիղ յորդորէին գընալ սիրով :

Լը մինչ այսպէս յամենուստ լըքայ թողայ անգորավիք ,
 Օրնչ այնուհետեւ արձակ արձակ յիս թըշնամիք
 Սըտին գազանաբար՝ գինեղինեալ իբրեւ ըզիիզ
 Լը առաթուր ճըմէցին ըզմեծ այգիս ողիւզալի .
 Յորմէ դեռ յորգեալ արեան լըցեալ գընայր 'ի հրապարակս
 Սինչ ըզմանկունս դիեցիկ , որ մարցն 'ի գիւրկս խողտողեալ ,
 Թաւալգլոր առեալ տանէր թափէր ի վտակն Ախուրանին :
 Ո՛ղ անագորոյն գազանացեալ ոգւոյն անգութ ,
 Ըյաշափ արիւն մարդոյ առ սր տակայ սիրտ մարդկային
 Ոչ կարաց նորա սրտին շիջուցանել լըբոց վրիժուն .
 Սինչեւ եւըս դըժընդակ զայլ իմն ըզվրէժ մըտաբերեաց ,
 Օրր թէ պատմեմ՝ սարսուռեալ քրամին ոսկերք ձեր , ո՛վ մանկուներ ,
 Ըյլ պատմեմ , զի գիտիցէք եւ զիս լըջցէք դուք առաւել :
 Յիս այն մարդախանձն եւ ծարաւին մարդոյ արեան
 Ըազան , այլ ոչ թէ ջրոյ անդէն գործել ետ ծառայիցն
 Օհնուլ անդ գիրգ եւ գեղեցիկ զերիտասարգս իմ ջերմարիւն
 Լը լընուլ զայն ապաժոյժ կարմիր ջըրով ցըմարդաշափ
 Ըս ի՞նչ այս . . . մըտանել անգր իբրեւ 'ի մէջ լըգարանի

11 Լըւանիլ , զի գէթ սրտին սաստիկ զայրոյթ զովանայցէ :
 Օայս լըեալ , ո՛ մանկուներ , լացէք լացէք կականալիր ,
 Թեքանի այսպիսում արիւնխանձ լովիլէզ ընձուց
 Սանկաւոյս իմոյ արիւն անոյշ թուեցաւ լովեալ այսպէս :
 Լը քանի՞ցս իմ յանդաստան ազգ՝ Աետողաց գերանդաղէն
 Սըտեալ այսպէս հընձեցին զհասկահասուն Հայոց մանկոխս .
 Բարզ 'ի բարզ 'ի մէջ արտոյս տապաստ արկին իբրու զորայս ,
 Գեղեցիկ էին եւ իմ ցուրտ դիակուներ արիւնազանգ
 Ի փողոցս անկեալ 'ի սրոյ մի ըզվիով մաճեալ արեամբ .
 Որոց չէր դը դիաթաղ , թըընոց երկնից կուր եղէն , ա՛հ :
 Ըյս դըժնեայ գաւազանօք ըզվրէժ լուծի սրամբոտլոյն
 Օորս առ 'ի ձեռն արտաբուստ նոքօք տանջեաց զապերասանս ,
 Սակայն ոչ եւ այսու զեջաւ նորին սրամբուութիւն :
 Լը զի ոչ ժողովուրդք իմ խրատեալ այոշափ սրով թըշնամոյն
 Տակաւին դարձան սրտախք հեղլով զանձինս իբրեւ ըջուր

- Առաջի տեսան Մտուծոյ զոր 'ի ցասումին շարժեցին
 Անհաճոյ վարուք իւրեանց զորոց ասել չկարեմ մի մի :
 Վասն որոյ նոր պատուհաս ինձ պատրաստեաց արդարավրէժն
 Ի ներքուստ հողմով շարժման տատանելով զիս խոր հիմամբքս
- 12 'Երբբոքեալ վերդովեցոյց ամուր շինուածըս վեր 'ի վայր :
 Անկեալ կործանեցան յայնժամ պարխսպք ու աշտարակեայք ,
 Համօթ եղեն յուսացեալքն , որ ոչ զանձինս պարբսպեցին
 'Կործովք առաքինի , զոր կործանել չկարեն հողմուկք :
 Տապալեալ աւերեցան եւ ասպարանք արբայաբնակ ,
 Սերկացան 'ի ծիրանեաց պայծառ գահոյք Ապգրատունեան :
 Իջին յատակեցան այն պողպաջուն բարձրը շինուածք .
 Փոխանակ զի ոչ երկնից ըզշինուածոյն անձեռագործ
 Անէկին ինչ ուշ երբէք շինել գործովք արդարութեան
 Ըննակիչք իմ երկրապիչք անխորհեցողք միշտ ըզվերնոյն :
 Խրցեալ կուրացան լայնափողոցք եւ հրապարակք ,
 Հորս նըստէին ծերքն ալեւոյթ գող զանցերոց միշտ հնապատու :
 Ընդ առաջ նոցին 'ի զբօս խաղուց՝ մանկախիք զուարճանային .
 Այլ ոչ սղբամ ես այնչափ զկորուստ փառացըս մարմնաւոր ,
 Այլ ողբամ զհոգեւորաց հազար եւ մի զեկեղեցեաց ,
 Այլ ողբամ զերկնանման խորանաշէն վեհ տաճարացն .
 Օրս եւ նոյն շարժն անագին փրուզեալ 'ի վայր խոնարհեցոյց
 Սիրուն մանկունք մօտ եկայք ձեզ ցուցանեմ ես արդ մատամբ
 Ահա որ անդ երեւի յաւերակս իմ դեռ 'ի կանգուն ,
 Այն է մայր Կաթուղիկէ եկեղեցին զարմանակերտ .
 Օրը հիմնեաց արբայն Արմբատ մինչ թագ 'ի գլուխ փայլէր 'ի գահ
 Եւ լրումն հան կատարեաց Կատրամիդէ մեծ թագուհին :
 Եւ այսի , ողբերգակ , ելէք մանկունք եւ մօտ գնացէք ,
 Եւ քաջիկ դիտեցէք զհիացուցիչ կերտուած նորին
 Հոր տեսանի դեռ ճըղզբիտ հրաշարուեստին ճարտարութիւն
- 13 Տրդատայ առն անուանի , որ էր դորին ճարտարապետ ,
 Որ այնչափ ըսքանչելի եւ գեղազան հրաշակերտեաց
 Մինչ միակ փայլէր 'ի մէջ հազարաւոր եկեղեցեաց ,
 Եւ զարդիւք վայելութեան գեր անցանէր զամենեքումք .

Ըզգեստովք անկուածոյ ծաղկէնըկար եւ ոսկեհունն ,
 Անօթիւք արծաթեղէն եւ կանթեղօք մեծապայծառ :
 Թողում ըզբիւրեղէն ջահն եւ ըզմեծ խաշն արծաթի .
 Գործ անգիւտ եւ շնաշխարհիկ գըտեալ միայն յԱնի քաղաք :
 Այսբիւք նրման երկնից լայն կամարին արփաճաճանշ
 Ջահանայր այգ վեհ տաճար հիանալին տեսանողաց :
 Ի դա զազրս դարձուցեալ հայեցարուք մանկտիք եւ այժմ ,
 Տեսէք զի՞ այլակերպեալ տեսիլ դորին աղարտեցաւ :
 Այդ խորանք կամարակապ փուղեալ ՚ի վայր խոնարհեցան ,
 Լւ կըձեայ սիւնքդ ՚ի կանգուն կացին այդպէս անվերնայարկ ,
 Այդ սեղան սրբբուծեան եւ զենարան անմահ գառփնն
 Քանդեալ եւ թանձրախուռն հողով ծածկեալ անյայտացաւ :
 Այդ գաւիթ մակաղատեղ , ուր փարախեր բանաւոր հօտն ,
 Փռչովք լըցեալ կուրացաւ , կաղաղ եղեւ արդ գազանաց :
 Օչ հովիւրն երկնաւոր անփոյթ արար զհօտէն իւրոյ ,
 Երբ հօտ նորուն քաղցրո ձայնին ոչ լըսելով թափառեցաւ :
 Դոյնպէս եւ միւս հազար եկեղեցիք յաւեր դարձան .
 Լըռեցին երգոց մըմունջք որ ՚ի նոսին լըսեր անոյշ ,
 Լըռեցին փողք բարձրագոչ գուշակողացն ըվ՛րիստոսէն ,
 Լըռեցին նորոյ կտակին եւ աւետեաց հեշտալուր ձայնք :
 Սուգ առին ճանապարհք Եկեղեցեաց , վանորէից ,
 Մհ . ոչ գոյր երթ եւ եկ բնաւ հանդէս տօնից տարեկանաց ,
 Լւ ոչ իսկ ՚ի նոսին տօնակատար ըսպասաւոր :
 Սանկտիքս օրհնեբգու զենեալ եղեն առ սեղանովք ,
 Հարեանց նոցին հեղմանէ լըցան հիմունք սուրբ տաճարաց ,
 Քահանայք եւ պաշտօնեայք գերի գնացին կտակարանօք ,
 Լւ տարեալ՝ առ գետեղերբ ՚ի յայլ ուռեացըն կախեցին ,
 Լւ ոչ որպէս Խորայէլ դարձան առ իս այցելուութեամբ ,
 Այլ անդէն դարեալ մնացին մոռանալով զիս եղկելիս .
 Լւ զնուագ օրհնութեան հընչեն այժմիկ յերկիր օտար ,
 Օրը հընչել ոչ կամէր մինչ ըստիպէր անդ Խորայէլ :
 Սինչեւ յերբ մոռանաս տէր զիս իսպառ ՚ի յաւիտեան ,
 Սինչեւ յերբ ըսպասեցից այսպէս քոյոյ այցելութեան .

Լ՛ւասիկ ոչ եթէ եօթանասուն ամօք 'ի վերայ ,
 Լ՛յլ ամաց հարիւրաւոր զինեւ անցին արդ շքրջանակք ,
 Լ՛յսպէս տակաւին ես մընացի անայցելու :
 Տէր ինձ ե՛րբ դու առաքես Օջորաբարէլ նորոգիչ ,
 Լ՛ւ երբ ժողովուրդք իմ դառնան առիս գան ցընծալից .
 Ար յինէն զատեալ յայնժամ լալով գնացին 'ի տարաշխարհս
 Յերեսաց սրբոմբռտեայն անիւ սաստիկ խուճապելով .
 Գէթ այնու անցանիցէ օր բարկութեան արագահասս ,
 Ար զյետին բաժակ պատժոյն արբոյց շարժմամբն անգանադորդ :

Ըստիպիմ աստ 'ի ցաւոյս ձեզ , ո՛վ մանկունք ողբանըւէր ,
 Յաւալի բանիւ պատմել զգաղթականաց գերաշխարհումն .
 Օյոր առնէին աստանօր մինչ հայրենի զերկիր թողեալ
 Աղբամիկ լալոտ աչօք ելեալ յինէն բաժանեցան :
 Յայնժամ էր այսր տեսանել զնոցին լալուն աշխարհահեծ ,
 Լ՛ւ ըզկերպ անձընիւր թըռուառագոյն ուղեւորացն :
 Օտերքն 'ի ձեռքս գաւազան առեալ ելին դողդոջաբայլ ,
 Ար բազմէին 'ի յաթոռս դօտէպաշտեալ 'ի ծառայից :
 Իշխանքն փառաւոր , որ յերիվարս պալարակապ
 'Նըստէին շքեղապէս եւ շքրջէին 'ի հրապարակս ,
 Լ՛յնպէս գնային հետիոտս քղանցք ըզգետուցըն փոշոտեալ :
 Տընաչէն կանայքն ըզտունս եւ ըզմառանս թողեալ 'ի լի
 Լ՛ւլին ըզգիասունս 'ի գիրկս առեալ միով ձեռամբ
 Լ՛ւ միւսովն ըզձեռանէ մանկանց կալեալ յուշիկաբայլ
 Բոկանի գնացին լալով ընդ ճանապարհս տաժանալից .
 Ա՛հ , քընքուչ զտորս մանկանց պատառոտէր դըժուար գետին :
 Լ՛ւլին յառագաստից հարսուներն անքօղ փեսայազուրկ
 Օյի փեսայքըն նոցին զենան 'ի սուր գերջացն անգութ :
 Լ՛ւլին եւ նորապսակ փեսայք զըրկեալ 'ի նոր հարսանցն .
 Օյի հարսուներ պըսակասէր գերի գնացին 'ի խուժաստան :
 Լ՛ւլին այն պատկառոտ կոյս օրիորդք չքնաղագեղ
 շերարձակ հոլանի գնացին 'ի մէջ կարաւանին :
 Լ՛ւլին հովիւքն 'ի դաշտացըն Շիրակայ մնացեալ հօտիւք ,

Կորածին գառինքն ըզկնի մարց երթային բառաչելով :
 Բնդ հովիւան եւ հաղագործքն յակօս հերկին թողեալ զարօր
 Լը զեզինս առեալ ելին սյց ոչ գայր արտ յօտար երկիր :
 Լը յսպառնակ գառն կոծով ելին յինէն իմ ժողովուրդք :
 Թողին զամենապտուղ պարտէզս ու այգիսն զինէ բուխ :
 Թողին ըզգաշտորացս եւ զանդաստանս ցորենաբեր ,
 Լը բազմատար մեծ ամբարս լի ցորենով ատաբաճեմ :
 Բնդ սոսին զինչս եւ ըզգանձըս մեծութեան թողեալ 'ի յիս
 Լնինչ եւ հացագուրկ 'ի վայր օտար պանդրխտեցան :
 Ուր կարօտ բերեալ հացի տառապէին թըշուառապէս :
 Ոչ գայր նոցս բնաւին անդ ափ մի հողիկ սերմանելոյ ,
 Ոչ արտոց չէր սահման 'ի Շիրակայ դաշտ լայնատարր :
 Ոչ այգի եւ գինէբեր , ոչ դարաստան եւ մըրգաւէտ ,
 Ոչ բուրաւոր խաշանց հօտ կամ պաճարաց խուռն երամակք :
 Որով անդ եւ այնոքիւք փափկանային 'ի ձօխ վայելս :
 Վասն այն յուչ բերեալ նոցս զլի բարութիւն երկրիս իմոյ
 Կառնապէս հառաչէին զօր ամենայն արտասուելով :
 Բաբէ զինչ ձայն ողորմուկ անեալ մանկան կարօտելոյ
 Լը ծընողն աղքատիկ , լայր եւ ասէր հեկեկալով :
 Ուր են մեր ոչխարք եւ իմ սիրուն քրնքուչ գառինք ,
 Որոց անոյչ կաթամբ դուք բուծանէիք զիս անդանօր :
 Ուր կոխուց իւղ զուարթարար որ զիս առնէր փափուկ կայտառ :
 Ուր այն Շիրակայ գարնանագեղ մարդագետինք
 Ուր 'ի վերայ դալարեաց ես խայտայի ընդ գառնուկիս :
 Ուր հովիտք եւ այն խաղացք յորդասահ ջուրցրն խոխովիւն ,
 Լը որովք յամարան կեանս վարեացք մեք հովասուն :
 Ուր է ձորն այն ծաղկոցաց ուր ընդ ընկերս իմ գընայի ,
 Ժողովեալ յազնիւ ծաղկանց եւ փունջ կապեալ բերեի ձեզ :
 Ուր , աւսող , պարտիղիկն իմ , որ Լխուրեան գետոյն յեզերս ,
 Օր հայրիկդ իմ արնկեաց ձեռօք , ես ջուր ետու մատաղ տընկոցն :
 Լը ուր այգեաց բարունակք յորոց ողկոյզքն կախէին :
 Լը կըթեալ ես ուտէի , ահ , մեծապտուղ սեւ սեւ ողկոյզք :
 Ո՛վ հայր իմ եւ դու մայրիկ ես մեռանիմ 'ի կարօտոյ

Հայրենւոյն , թէ ոչ աստի զիս տարջէք դուք 'ի հայրենին :
 Եւ յայտես կարօտէին եւ ընդ մանկան ծնողքն անձարակ ,
 Որպիսեօք Եւթամ , Եւ այ յորժամ ելին յԱրեւմ դրախտէն
 Սիւն 'ի մըտի անմուաց ըզփափկու թեան վայրն ունելով :
 Բանզի դրախտ էի եւ ես ամենագիւտ եւ շահեկան ,
 Եւ զնոսին յիս որ տէրն եղ պարարէի առատ բարեօք :
 Եւ այց յորժամ ստուենգանեցին նոքա բանիցն աստուածայնոյ
 Ոչ կացեալ յուխտի նորա եւ ոչ գնացեալ ըստ իրաւանցն ,
 Տէրն եհան 'ի փափկու թեանցս եւ վըտարեաց յօտարու թիւն
 Եւ զնոսս յինէն իսպառ եւ 'ի նոցունց զիս բաժանեաց ,
 Չեա անգամ նոցա տեղի գոն է բնակիլ դրախտիս 'ի մօտ .
 Արով ոչ ես 'ի նոսս եւ նոքա յիս մնայաք կարօտ :

Եւ լ ես արդ ձայն արկանեմ առ ձեզ որդիք իմ անջատեալ
 Ի գրրկաց տածողիս ըզձեզ երբեմին մայրաբար ,
 Ս'ի մոռանայք դուք իսպառ զողորմելի Ենի քաղաքս :
 Փու թացէք փու թացէք յայց նըշխարաց այդ մնացելոց .
 Որ ահա տակաւ տակաւ վայր իջանեն բարձրակամարքդ ,
 Եւ ընդ երկրաւ զերդ մեռեալ ծածկին բնաւին անյայտանան .
 Ս'հ , եկեալ յայնժամ առիս ոչ գըտանէք նըշխարիկ մի :
 Ս'վ երկին , անձրեւահար եւ ձիւնածեծ զիս մի առներ ,
 Եւ հողմունք սասանիչ յիս մի բախէք 'ի հիւսիսոյ .
 Ս'ի նոր նոր այլ զիս քանդէք եւ դուք , ո՛վ ձեռք աւերածող .
 Թող մնացեն անկորուտ իմ այս նըշխարք առ 'ի նըշան
 Եւ աջին իմոյս փառաց , որ յինէն խոյս ետ եւ փախեաւ :
 Եւ ոգին աշխարհադէտ որ շուրջ յածի զօրեղերօք ,
 Յիս եկեալ ինեւ զՀայոց պարձանս նա քաջ նըշխարեցէ .
 Եւ դոյզ ինչ մնացուածովքս 'ի միտ առցէ զանցելոյ շուքն :
 Եւ յաւէտ , որ այժմ եկեալ էք դուք մանկունք իմ հարազատ ,
 Եւ այեցայք աւագ աչօք յիմ այս տեսիլ աշխարելի ,
 Եւ թէ դու շարժիցի մանկուոյդ 'ի սիրտ դիւրագորով
 Ս'նացելոյս այս խնայել եւ նորոգել զիս վերբասին .
 Եւ 'ի ծոց այրւոյս կրրկին ձեզ բնակիլ ուրախազուարճ ,

Վրէ՛ յայժնամ տառապեալս լինի ոգևով ուրախամիտ
 Սուտերովք եւ զըստերովք բերկրեալ իբրու զմայր եօթնածին .
 Եւ փառօք ըստ առաջնոյն բարդաւածեալ ամենայնիւ :

Ըյդպէս եղիցի քեզ , դու ո՛վ քաղաք անդաւակեալ .
 Տուր այժմիկ դուլ եւ դադար ողբոյդ այդմիկ դառնահառաչ ,
 Ճամէ արդէն եւ որդւոցս առ քեզ ըզձայն յուսադրական
 Ըրձակել ուրախալիւր ծանրաթախծիդ լինել սփոփիչ .
 Եւ նոր 'ի քեզ աւետիս հընչել ձայնիւ գուշակաւոր ,
 Օ՛խ ահա եկեալ եհասս դար ոսկեղէն բարենըշան ,
 Ա՛ր ըզքեզ ըստ առաջին նոր նորոգէ դարձեալ 'ի փառս ,
 Հաշտութեան նըշան ուխտին արդ երեւի զքեւ 'ի կամար ,
 Վաղցրութեան յամպոյն անձրեւ ցօղի մանրիկ 'ի քո վերայ ,
 Եւ ընդ քեզ , ո՛վ տառապեալ , սրբոմբտելոյն հաշտեցաւ սիրտ ,
 Եւ երդնու նա յաւիտեան այլ ոչ ըզքեզ մերժել այդպէս ,
 Ա՛ր ըզքեզ այրութեամբ տառապեցոց այդչափ երկար ,
 'Նոյն եւ արդէն ողորմել հանդերձեալ է սիրովն անչափ
 Այժմերժեալ յաւիտեան , թէպէտ եհար այլ բըժըշկէ .
 Անտ այդքան երկար ձմերանդ նա քեզ բերէ նորեկ գարուն ,
 Ա՛ր այժմիկ հողաբըուր թանձրը ձիւնովք թաղեալ հեծես ,
 'Իու զօրէն գարնայնոյ զգեղ վայելուչ զարդարիցիս ,
 Հընչեցի հարաւն 'ի քեզ եւ հայեցին ձիւնքդ դիզեալ ,
 Եւ 'ի հողոյդ քաջաբոյս ծըլին ծաղիկունք նորափրթիթ .
 Բուրեցիցի անոյշ հոտով եւ զմայլիցիս դու 'ի նոսին ,
 Ըսաւուս նոր արեւով ծագեցի քեզ լուսանորոգ ,
 Ա՛ր թեցե՛զ զգիշերդ 'ի քէն եւ զուարճացիս դու առ լուսով .
 Ի խաւար երկրէդ ելեալ 'նդ երկնից արփուով երեւեցիս ,
 Եւ յայդչափ խոնարհելոյդ 'ի վեր կըրկին բարձրանայցես ,
 Շինեցի քո աւերակք եւ կանգնեցի վայելապանծ ,
 Բնդարձակ ըստ առաջնոյն յօրինեցի եւ հրապարակքդ ,
 Հարկեւս եւ պատուական ծերք 'ի յաթոս բազմեցի անդ ,
 Խուռներամ գնացեն մարդիկ եւ խաղայցեն 'ի նմա մանկունք ,
 Օ՛արմացին որ զայս տեսցեն ըզնորոգումն ըքելոյդ :

Սահարձանքրդ կիսաթաղ յոտըս կացցեն հըսկայաբարձ ,
 Որ 'ի նմա հողածածուկ քաջաց անուանքրն կարդասցին ,
 Համբարուք յուշկապարիկք մերժեալ 'ի քէն հեռանայցեն ,
 Ողնիք աղուէսք մի այլ եւս եկեալ 'ի քեզ գընիցեն բոյն ,
 Եւ զգայրց վոհմակն 'ի քէն հալածեսցէ հովիւ ըն քաջ ,
 Եւ ըզհօտ իւր սիրեցեալ անդրէն 'ի քեզ արածեսցէ ,
 Այդ փրկեալ եկեղեցիքդ կանգնին դարձեալ վայելչագոյն ,
 Եւ խորանքրդ խոնարհեալ վեր բարձրասցին կամարաղարդ .
 Բնդ հողով ծածկեալ սեղանքդ անդրէն սրբեալ յարդարեսցին :
 15 Եւ 'ի հրոյն թաքուցելոյ , զոր եւ 'ի քեզ ցարդ պահէ տէրն ,
 Լուցցին նոր վառ 'ի վառ ճրագունքդ եւ ջահքրդ խաւարեալ
 Յայնժամ երկին արփաւոր 'ի մէջ երկրի երեւեսցիս ,
 'Իու յորժամ այսգունակ զարդարիցիս հարսին 'ի գեղ ,
 'Իարձ աունու փեսայն անդրէն , որ ելն 'ի քէն մեկուսացաւ ,
 Յառադաստ քոյին առ հարսնրդ քողազարդ նորասրճնեալ .
 Որ խանդակաթ ես 'ի սէր քո անձկալոյդ հեռացելոյ ,
 Եւ ապա զհարսնարանին երգ ցընծալից նորձին մանկունքդ
 Հընչեսցեն եւ դու հարսն ընդ փեսայիդ քո հըրճուեսցիս ,
 Այսպէս ուրախամիտ որպէս ըզմայր որդուիք բերկրեալ
 Լինիցիս , դու՝ որ այժմիկ յայրւոյդ վերայ սուգ ըզգենուս :
 Այլ եւ քո յանդս անմըշակ ելցեն յայնժամ հողավաստակք ,
 Հասկաթուռ ցորենով խարտիշասցին ողջ արտորայքդ .
 Եւ այգիք քո դաշտախիլ սորեկ որթով նոր տընկեսցին ,
 Եւ նոցին տոհմականօք լընանիցիս դու պատարուն .
 Սիրելիքն 'ի խընձոյից սեղան ակումբ առցեն զըւարձ ,
 Լըսիցին եւ նոր 'ի քեզ ձայն գուսանաց եւ երգեցկին ,
 'Բո լերինք եւ դաշտորայք լըցեալ հօտիւք ու երամակօք ,
 Այն անոյշ նոցին բըչիւն անդ 'ի նոսա հընչեսցի քաղցր .
 Եւ զըստինս ուռուցիկ բարձեալ բերցեն 'ի տուն կաթամբ ,
 Սանկունքրդ քո նորածին վայելեսցեն ուրախ ուրախ :
 Օչ քեզ յայնժամ ասացեն , զի այդ բաժակ լի դառնութեալ
 Փոխարկեալ 'ի քաղցրութիւն անուշանայ քո բերանոյդ ,
 Եւ արբցես ասորժօրէն եւ հեշտասցիս յաւէտ 'ի նայն ,

Օ՞րէն զաւակածին կրնո՞ն որ ճիշ բառնայ յերկունս ,
 Լը յորժամ ծնանի ողջամբ շոյտ մուանայ զերկանցն ըզցաւ ,
 Լը որ այդբան վըշտօք 'ի քեզ կրեցեր զերկունս ցաւոց ,
 Գայ ժամ եւ հասեալ է զի մուռացիս զայն ամենայն ,
 16 Հերիք ապա ըստ այգպէս , այլ ցընծասջիր յուսապատար :

Արպէս զի քաղցր են այդ բանք դառնացելոյ անձինս դիւրիչ .
 Ա՛յլ զձեզ աւետատու տրտմեցելոյս յըլեաց , մանկունք ,
 Օ՞ի այդչափ յուսալից բանիւ եղէք ինձ մըխիթար
 Լը սփոփիչ վըշտագին մօրըս ձերոյ երկար երկանցս ,
 Լըրանի՛ թ'այդոցիկ լըումըն բանից դայր հասանէր ,
 Օ՞պցելու ձեռն 'ի վերսուտ յիս կարկառեալ տեսանէի ,
 Ար 'ի գեղն առաջին զիս նորոգէր վայելքօրէն .
 Վ'ա՛չ , յայնժամ ըզձայն ողբոյս փոխարկէի յուրախու թեանն ,
 Լը խրցեալ զահն աղբեր աչացս այլ ոչ տայի բըխել ջուր դառն ,
 Լը զորդեակորք մայրասէր դըգուեալ 'ի գիրկքս փափկատուն
 Տածէի որպէս յայնժամ 'ի կաթնաբուլս ստեանց Շիրակայ .
 Արտով անձուկ եւ ըզձեւք խանդաղատեալ փայփայէի :

Լ'յլ խիթամ , զի մի դուցէ ըստ առաջնոյն նոր ժողովուրդքս
 Լ'պաշնորճ օրինազանց առ այցելուն գըտանիցին .

Նըման Խարայէլի սիրեալ ազգին ուխտագըրուժ .

Ար զայնչափ բարու թիւնս 'ի ձեռանէ տեառն ընկալան
 Ի յերկիր բարի բնակեալ 'ի կաթն եւ մեղըր պարարեալ
 Սոռացան տակաւին զպարգեւատուն եւ բարերարն ,
 Արող նա զուխտին պայման 'ի գըլուխ ածեալ վաղլաղակի
 Բ'զնտօսն սրով ըսպառէր , եւ 'ի բարի յերկրէն հանեալ
 Օ՞ւրուսաղէժ եւ ըզտաճար մասնէր 'ի ձեռքս թընամեաց ,
 Այբ ասէին քակեցէք զդա մինչ 'ի հիմըն հասուցեալ :
 Այ՛ եւ զայս ընդիս արասցէ տէրն իրաւագատ ,
 Կըրկնակի տացէ ըմպել սըրտմըտու թեան իւրոյ զբաժակ ,
 Այնչ 'ի նայն խոտոր շաւիղ ընթանայցեն իմ ժողովուրդք .
 Լընուկ ինձ եւ վայ յայնժամ , զի դառնագոյն եւս է վերջինն ,

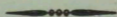
Վ'նայցէք ապա օ՛ն առ այժմ , մանկունք , ինձ մօրըս մըխիթարք .

Արասցէ թող եւ որպէս տէրըն՝ կամի նախատեսող ,
 Կու եւս արգ , ողբերկու , փոխեա ըզձայն քնարիդ ողբոց ,
 Շատ եղեւ մանկուոյդ իմոյ կալ տրրտմառիթ յայս տեսարան
 Ա՛ի սեւաթոյր քօղ պատեալ մօրս ըզգրլիսով անկանելով
 Ի սիրուն յաչաց այդչափ աղի վըտակըս կայլակել
 Յայդ նըշխարաց ՚ի վերայ եւ թաւալեալ մահարձանացդ :
 Աչ կարեմ այլ հանդուրժել եւ չունիմ յիս տեղ արտասուաց :
 Օ՛ի լըցաւ ծոցըս ողջոյն ՚ի գերարսօսը աչաց գետոց :
 Ա՛հ, ո՛վ տէր, զիս արտասուաց ամա՛ն եդեր Հայոց մանկուոյն
 Ա՛ս յինէն , ողբերգակ , զի դիւրեցայց գէթ ՚ի ցաւոցս
 Լ՛ւ դոքին ՚ի հոսմանէ դառնալիժան լալեաց աղբեր :
 Ա՛ս եւ տար այժմ ըզդոսին ՚ի տեսարան ինչ հոգեզուարճ ,
 Ար սփոփէ ըզսուգ սըրտի եւ սըրբէ զաչս արտասուեցեալ :

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in approximately 15 horizontal lines across the page.

ՀՐԱԻԻՐԱԿ
ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ

ՆՈՒԱԳ

ԵՐԵՎԱՆ

ՆԱԽԼԵՒԻՆԻՍՏՆԵՐ

ԵՐՐՈՐԳ ԵՆՈՒԱԳԻՆ

Ի յերրորդ մասին այսմիկ՝ հրաւիրէ 'ի սուրբ եւ մայր կաթողիկէ եկեղեցին Լճմիածնի եւ 'ի տաճարն վկայուհւոյն Զբախիմեայ . անտի Մարտաշատ 'ի խոր վերայն , ուր արկաւ Լուսատուն մեր Գրիգորիոս . բերէ անտի Միքայիլ եւ անդուստ հանէ 'ի լեառն Սեպուհ . յորում տայ հրաւիրակն զմանկտիսն Պուլ Յովհաննէս վարդապետին Լորդնկացւոյ շրջեցուցանել ըզնոսին անդր . եւ իջուցեալ ածէ յՕշական գիւղն 'ի տապան սրբոյն Սեորովայ . աւետիս հրաւիրակին առ նա . խրատք Լորաներոյն առ մանկտիսն . եւ տանի տպա Մարայրի դաշտն , ուր Թախանձանօք հրաւիրակին իջանէ Լորդն վարդապետն եւ ճեմեցուցանէ զմանկտիսն 'ի տեղի նահատակութեան քաջին Վարդանայ եւ նորին նիզակակցացն . խրատք նորա առ մանկտիսըն . բանք հրաւիրակին եւ վերջ :

Ն Ո Ւ Ը Գ

ԵՐՐՈՐԴ

Անգ զար անդ խոստացայ աստ կատարեմ սիրողապէս ,
 Առեալ ըզձեզ , սլ մանկաիք , տանիմ անդռէն ' վաղարչապատ
 Ի տաճարն աստուածակերտ 'ի մայրըն մեր ամենածին
 Ի վեհ եւ գերապանծ աթոռ Հայոց Առսաւորչին ,
 Ատանօր ցուցաւ ահա տեսիլն այն մեծ զարմանաբանչ
 Հըսկողին գիշերաժամ առ փրկութեան գերեալ ոգւոցս ,
 Բայու մն խորանաչէն երկնից յարկին հաստատութեանն ,
 Իջանել լուսաւոր առն ուռն 'ի ձեռին ոսկիաձող .
 Ար բախեալ զյատակ երկրիս հրնչեաց թընթիւն 'ի խոր անդունդ
 Օտաճարիս վեհական՝ զհիմըն կառոյց անխախտելի
 Այն վերին ճարտարապետն առ 'ի հօրէն միածին բանն ,
 Աղբիւր վերնահոսան ջրոյն կենդանի շնորհաց հոգւոյն
 Իրդիսեցաւ եւ աստանօր որպէս երբեմն Արեւուսողեմ ,
 Օաւալեալ 'ի Այրարատ լեալ աւազան մկրրատութեան .
 Կապուտակ եւ երկնադոյն 'ի ծով դարձան երեսք դաշտաց .
 Յոր իջեալ հօտ սեւաթոյր ազգըն Հայոց խաւարազգած
 Արկրրոտեալ սպիտակացան փայլեալք 'ի գեղմըն լուսակիզն .
 Եւ այնպէս մարբազարդեալք արժանացան վերին կենաց .
 Արտեք , մանկունք , երկիւղիւ երկիրպագցուք տեղւոյն իջման .
 Աւր ներբանք աստուածային կացին որպէս 'ի Աննայ լեառն .
 Ընդ հրաշիւք տրպաւորէր տիպ աղիւսոյ շաղիլիւզափայլ ,
 Օրր Աովսէս , Յետու եւ ծերք նըշմարէին զարմանալեօք .
 Սակայն աստ ոչ իջերոյն ոտից նըշմարք մնացին եւ եթ ,
 Հապա նոյն հայրածին բան եկաց 'ի սմին ողջամբ յաւէժ .

Օ՛րի սա է լեառն ընդ որում Տեառնն հաճեալ յերկնուստ անտի
 Լ՛ջ բողբ աստուածոլթեամբն եւ բնակեցաւ ՚ի սմա խապառ
 Խոտոացաւ այլ եւս աստէն ոչ բաժանիլ ՚ի յաւիտեան :
 Լ՛յս սուէն վեհնաճեմ պայծառապարծ եւ մեծահրաշ
 Ոչ իբրեւ Սողոմոնեան ըստ տաճարին այն գերաշուք
 Կերտեցաւ ՚ի նիւթոյ քարանց լերանց կոփեալ մըրձօք :
 Լ՛յլ ՚ի վեմաց մարմնեղէն կոփեալ ՚ի մուրճ խաչին ՚ի վիշառ
 Յայն ընտիր ընտիր քարանց հիմնադարդեալ յօրինեցաւ :

Օ՛տաճարաւս կան պարաւոր եւ կուսանաց վըկայարանք ,
 Լ՛ւ հընձանք արեան գինւոյն ուր ճըմլեցան խաչին ողկոյզք
 Հռիփսիմէ , Վայիանէ սուրբ ընկերօք ընտրելաւոյն :
 Ո՛ր ՚ի ծայրից արեւմբտեան դիմեալ հասին խաճապելով
 Յարեւելք ՚ի յԱյրարատ փեսաւերին լինել սատար ,
 Բնդ արեան Վրիդորին եւ կուսական հեղուլ զարիւն :
 Օ՛ր այնու զհեռացեալ հարսն Ակեղեցին Հայաստանեայց
 Փեսային երկնաւորի մուծանիցեն ՚ի յառապաստ :
 Իմաստուն սուրբ կուսանք եւ հրաւիրեալքն ՚ի հարսանիսն
 Օ՛ւզնիւ հանդերձ հարսանեայ կարծիր նիւթով կազմեցին աստ ,
 Բզգեցեալ զարդարացան արիւնազգեստ վայելչութեամբ :
 Լ՛ւ լուցեալ ըզլապտերս իւղով պարկեշտ մաքուր վարուց
 Փութացան ջահազգեստեալ ՚ի մուտ երկնից հարսնարանին :
 Սեղան խաչին կանգնեցաւ աստ հաճոյսկան պատարագաց ,
 Յջր վերայ ելին ՚ի զոհ ողջակիզաց ամբիժ որոջք ,
 Յորոց անոյշ հոտ բուրեալ հոտոտեցաւ հայրն ՚ի վերուստ :
 Բնդ խախտեալ եւ տառապեալ Ակեղեցւոյն Հայաստանեայց
 Հաշտեցաւ սիրովն անչափ ՚ի հաշտարար ընծայ սոցին :
 Լ՛ւ ասիկ ՚ի կարկեհան եւ շափուղայ ազնիւ քարանց
 Հայաստան եկեղեցւոյն ետ ըզհիմունս անդրդուելի :
 Սըտէք օն եւ ՚ի տաճար օրիորդին Հըրիփսիմեայ
 Արրին այն քրիտոսակիր մաքուր մասանց տալ ըզհամբար :
 Ո՛ր փախեաւ յառապաստէն եւ պըսակէն եղծանելի ,
 Ո՛ր սիրեաց ոչ երկրաւոր թագաւորին լինել տիկին

Տարիացեալ երկնաւորին եւ անթառամ սուրբ սրահին :
 Ընդ այս քարինս նիւթական բարձրականար մեծ խորանիս
 Հայեցեալ զարմացարուք ընդ այժ սաստիկ անպարտելոյն ,
 Օնորին ասեմ որ եղեւ առ ՚ի մանուկ կուսէն պարտեալ .
 Ար ինքնին ՚ի Մասեաց ութ մեծամեծ զայս յաղթ արձանս
 Բարձ ՚ի յուս հուժկու բազկաւն ամ ՚ի տաճար վըկայուհւոյս ,
 Ար յայնժամ ըզմարմնեղէն շինուած քակեաց հրաշագեղոյն ,
 Աս ընդ այն զփոխարէնն հատոյց յետոյ ջերմըն սիրով
 Բարձրագոյն զայս գեղեցիկ տաճար կանգնեալ նորին յանուն
 Ըն ՚ի լինել սրբասնունեպ խաշաշարչար մարմնոյն հանգիստ :

Հանեալ ըզձեզ արդ , մանկունք , հարսնացելոյն ՚ի սենեկէս
 Յարտաշատ փեսաւէրին ՚ի խոր սենեակըն մուծանեմ
 Ի վերայն անդ ընդային դատապարտիցըն պատժարան .
 Աւր արկաւ մեղապարս յազգէն Գրիգորն անդատապարս
 Կապեալ ոսխւք եւ ձեռօք ՚ի մէջ օձիցըն դառնաշունչ .
 Արպիսեօք Արեմիասն այն որ յազգէն իւր սպաշնորճ
 Ընկեցաւ ՚ի գուբն անջուր ՚ի մէջ տըղմին դանդաղամած ,
 Արբոիւ ՚ի վայր խոնարհեալ իջէք մինչեւ յատակ խորոյս
 Եւ յերկիր եղեալ զերեսըս մաճուսցուք զտեղեօքըն սուրբ ,
 Ար պանդաւանդան եւ կայան եղեւ ոսից Արանելոյն .
 Եւ ուր զամս հընգետասան տակաց սգւով համբերատար
 Ըղօթիւք մըշտամըռունչ հըսկեալ ըզտիւ եւ ըզգիշեր .
 Չայն մինչեւ հընչեաց վերուստ , արի որ կաս ՚ի գբիդ ներքնուժ
 Ե՛կ ՚ի գուբս , Գրիգորիէ , եկ լուսատու խաւարելոց .
 Իմ ծառայիդ շահ եղեւ յայդ վայր ժուժել խաւարաբնակ :
 Օ՛րնչ յայնժամ աստուտո ՚ի վեր ծապեալ արիւոյն գերապայծա
 Օ՛մութըն մերժեր նըշողիւքն ՚ի մեծ տանէս Թորգոմական .
 Դիւաղգեաց մոլեգնելոց լինէր անդէն զգաստացուցիչ ,
 Եւ զարքայն վարազակերպ փոխէր ՚ի տիպ նոր եւ չըքնաղ :
 Ա՛յ , աստ ոչ մեղան նրմա թիւնաւոր օձք եւ չարաշունչ ,
 Արպէս ոչ Վանիէլին քողց առիւծունքըն գեշագէշ .
 Վանդի տէրն իւր ըզձառայն շեթող երբէք ՚ի ձեռանէ ,

- 17 Լ՛յւ ընդ նրմա էջ ՚ի խորս որպէս ՚ի դուբ վաճառեցին ,
 Լ՛ւ պաշտպան յըզեաց նրմա ՚ի հրեշտակաց չորրորդ դասէն .
 Որ եւ զայս ՚ի պաշտպանէն սեղեկանայր մարմնով հրեշտակն
 Ի տօնի համբառնալոյն խաչադրբօշ յաղթանակին
 Յեղովմայ ՚ի յերկրէս դիմեալ յերկինս արիւնսաձորձ :
 Յու՛շ այսր , ս՛ մանկու՛նք , յու՛շ լիցին ձեզ մեծ երախտիք
 Վրիգորի չարչարելոյն յորդիս լուսոյ զմեզ ծընողին .
 Որ յետ այնչափ կրտսանաց էջ եւ յայս դուբ դըժոխմբեր ,
 Լ՛ւ ըզմեզ , որ կենդանւոյն իջեալ էայք ՚ի բանսն անել ,
 Չարչարանօրն մարմնոյն ազատելով եհանս ՚ի վեր :
 Լ՛ւ երկնից արքայութեան նոր ժողովուրդ կազմեալ մաքուր
 Խօսեցաւ Վրիստոսին զմեզ իբրու զկոյս մի անարատ .
 Լ՛ւ տարեալ յանդիման կացոյց յերկնից հարանարանին :

Հրաւիրէ անդուստ ըզմեզ , մանկու՛նք , Լ՛յիրատ գըղըջալով
 Յորդանան աղինաբուխ , որ գնայ ընդ մէջ Հայաստանեայց ,
 Լըթալ եւ անդ նըւագել զմրկըրտութիւն նորածնելոյն
 Թորգոմեան աղին ողջոյն յաւազանին իւր նորասրանշ
 Ի յանուն հօր եւ որդւոյ եւ վերածնող հօգւոյն սրբոյց :

Հիացումն եւ նոր տեսարան աշխարհախումբ էր աստանօր ,
 Երբնձայ սուրբ հայրապետ Եւր Յովհաննէս Վրիգորիսս
 Պրձնեալ պայծառազգեստ պատմուճանաւն Լ՛հարօնեան
 Իջանէր ՚ի մէջ գետոյս հաւատացեալ թագաւորաւն .
 Որ հեղանայր զերդ ըզգաւն եւ ըզգլուխ իւր ընդ առ աջովն
 Խոնարհէր , եւ ՚ի նմանէ զմրկըրտութիւն հայցէր սիրով :
 Բագմաբիւր ընդ արքային եւ զօրք նորուն նորահաւատ
 Սերկացեալ մրտանէին յարգանդ ծնողիս նոր ընդունակ :
 Արձան հրաշալուր որպէս անդէն ՚ի Յորդանան
 Լըբեւէր եւ աստանօր յերկնուստ , յերկրէ զարմանալեօք .
 Օ՛ի զտեղի առեալ Լ՛յիրատ բանայր ըզձոյն եւ ծովանայր ,
 Ընդ բոլոր դաշտիս երես հարթածաւալ տարածանէր ,
 Ընկպէս առինքն ընդունէր զազգըն ողջոյն Հայաստանեայց :
 Լ՛ւ այլքն յաղինակոյս վէտ վէտ յակու՛նքս գաւնային

Ընթանալ պատգամաւոր լինել դրախտին տրբամեցելոյ
 Նոր աւետիս ցընծու թեան մատուցանել խոխոջելովն .
 Իսկ խընդա զուարճացեալ , ո՞վ դարաստան նախամտորդոյն ,
 Սի այլ եւս այսուհետեւ ողբար զնորին զբրկումն ՚ի քէն .
 Լ՛հա ծնունդք որ ՚ի նմանէ բնակեալ յաւէժ ըզբոլորիւքդ ,
 Լ՛աիս եկեալ մրկրբտին եւ զօրանան զինու հոգւոյն
 Ի ջարդել եւ ջախջախել զգլուխ վիշապին սողեալ ՚ի քեզ .
 Եւ փայլին փառօք որպէս յայնժամ Մըամ քոյդ թագաւորն ,
 Ելանեն վերձեմեալ երկնից ՚ի դրախտըն լուսազուարճ ,
 Նոքա ոչ այլ կարօտին երկրաւորիդ եւ եղծելոյդ .
 Օ՛ր՞ ապա զարմանաց նըշան յայտնէր եւ ՚ի յերկնուստ ,
 Երկին ցելար ՚ի վերոյ զուարթունք յերկիր իջանէին ,
 Ընդ նոսին լուսոյ ցընցուղ հոսէր զգետովս ծիրանափայլ ,
 Երեւէր եւ տերունեան նըշան խաչին լուսաճաճանչ
 Ի վերայ օդոյն կացեալ վրկայ լինէր խաչեցելոյն ,
 Եւ ՚ի ջուր մրկրբտելոցն ՚ի սոհապան եւ զօրավիգ .
 Հայրապետըն խաչակիր մինչ արկանէր զուղն օծութեան
 Օանձամբ երախայից եւ ՚ի Վրիստոս տղայացելոց ,
 Կաթ իւղոյն ճաւալանայր ընդ բովանդակ ջրոյն ՚ի յերես
 Ի կապոյտ ՚ի ծիրանի եւ գոյն կանաչ ծածանելով .
 Եւ շքրջան առեալ խաղայր զմէն մի մտրմտովք մերկեալ անձանցն
 Օնոսին այնպէս իւրովի նոր քրիստանեայս կընքէր ողջոյն .
 Եւ զուարթունքն , որ ըզխաչիւն յօդոյն վերայ սաւառնէին ,
 Լ՛ա նոսա հընչէին զձայն աւետեաց ուրախաւէտ .
 Գուք , ո՞վ մրկրբտեալք , այսօր զգեցայք դուք ըզՎրիստոս ,
 Հարազատ որդիք եղէք եւ երկնաւոր հօրըն ձերոյ ,
 Եւ եղբարք Յիսուսի եւ իսկ նորուն ժառանգակիցք .
 Լ՛յսպէս ելին ՚ի լոյս ազգըն Հայոց խաւարասնունդ .
 Նորահրաշ եղանակաւս մրկրբտելով ՚ի Վրիգորէն
 Օգոյն այժից սեւութեան ՚ի մաքրութիւն ձեան փոխարկեալ
 Լուսազգեաց եղէն ողջոյն հոգւոյն ծնընդեամբըն կրկնակի .

Սիրելի է ձեզ , մանկունք , անդրբ որ հուպ է Նփրատիս ,

Ի Սեպուհ ամենագով լեառնն հանել Վարանաղեաց .
 Ար տենչալի դադար եղեւ փսխուցելոյն ՚ի յաշխարհէ ,
 Եւ քրտնաջան մըշակին հանգըտարան ՚ի վաստակոյն :
 ԸՆՄ աստ իմ տրկարածայն թող լըռեցէ այժմիկ քընար ,
 Հընչեցէ Պլուզ Յովհաննուհ . որ քաղցրածայն է եւ անոյշ :
 Ե՛կ ապա , հասիր ուրեմն եւ զքոյդ հար դու ճարտար մատամբդ ,
 Աքանչելի Սեպուհ լերինրս գովասան ճահողապէս .
 Ե՛կ , ժրտեմ , ես դիւր առից , դու զձեռանէ կալ ըզմանկաւոյս ,
 Ի տեղիսն , յոր Վրիգորին կոխեցին սորբն երկնածեմ ,
 Շուրջ ածեալ պատմեա դոցա զխորին խորհուրդ բարձու լերինս :

Տարփացեալ այդչափ , մանկունք , լուսատուին հօր ոգւոց ձերում :
 Աինչեւ ՚ի սէր նորին այժմ բարձրանալով ՚ի գլուխ լերինս
 Յանկալոյն ՚ի տուն սիրեալ եւ ճեմարան ճեմել կամիք .
 Ես յօժար եւ անձանձրոյթ ածեալ ըզձեզ շուրջ արդ ՚ի սմին
 Օբարձրագոյն խորհուրդ սորա խուն ինչ բանիւ արկից ՚ի ճառ
 Երանելոյն ՚ի պարծանս եւ ձեր նորին որդեացդ ՚ի սէր :

Իարձք է սա քան ըզՍասիս գերազանցիկ փառօք Սեպուհ ,
 Օ՛ ՚ի նմա հանդեաւ տապանն ՚ի փայտեղէն կազմեալ նիւթոց ,
 Ար փըրկիչ ութից անձանցն եւ եթ գըտաւ ՚ի հեղձմանէն ,
 ԸՆՄ ՚ի սմա Վրիգորիսս նոր հրաշակերտ տապան հոգւոյն ,
 Ար զհանուր հայաստանեայս զերժ ՚ի ծովէն կուսպաշտութեան ,
 Նուարկեալ յերկրէ յերկինս հան ՚ի վերին նուահանդիստն :
 Երեւի սա գերագոյն եւ քան ըզլեառն Մօրհայւոց ,
 Յօր ՚ի զոհ ըզսիրելին սիրոյն հանէր աստուածակոչն ,
 Եւ փոխան նըմին ըզխոյն անդ ընդունէր ՚ի Սաբեկայն :
 Իսկ ՚ի սա Վրիգորիսս գերաբուն անձն աստուածազգեաց
 Օբանեղէն ոգւոյն ծընունդս եւ զաղօթից անոյշ բուրմունս
 Ի զմատուեն ընտիր վարուց եւ զճըգնութիւնս մարմնոյն ժուժկալ
 Ի նծայէր տեառն Լստուծոյ նըւէր հաճոյ քան զպատարագս .
 Եւ փոխան սոցին առնոյր զագգ մի ողջոյն հաւատացեալ :
 Աիրով քաղցր է եւ Սեպուհ քան զՎարմեալուն խըստագոյն ,

Ուր ելեալ աղօթէր նախանձաւորն աստուածային
 Առ ՚ի ոչ տեղալ ամբոյ յայգի անբեր խորայելեան .
 Եւ զինգրողս ինքեան մասնէր հրոյն ՚ի լուցիկս երկնատեղաց :
 Իայց ՚ի սա հայրըն խնամսո ճըշգրիտ պատկեր սիրաբունն հօրն
 Աղօթեալ զանձրեւ շնորհաց իջուցանէր յորդ ՚ի վերուստ
 Ի վերոյ նորատունկ այգւոյն իւրում Արարատեան .
 Օոր տրնկեաց չարչարանօքն եւ աճեցոյց սուրբ աղօթիւքն :
 Անտանօր Աղիսէ տիպարն իւրոյ վարդապետին
 Տեսանէր առ ինքն իջեալ բզոյգեղէն զօրաց բանակս .
 Եւ պատանւոյն անտեսող բանայր անդէն զաչս աղօթիւք ,
 Որ զլեառն ետես լըցեալ հրեղէն կառօք եւ հեծելօք :
 Ատանօր բզ՛լրիգորիւ եւ սէրարփի վեհ Սրբէիւն
 Իջեալ կային ՚ի յերկնուստ հոյլք սրովբէից պարառաբար
 Կալ ՚ի դէտ հանդիսի ժուժկալատար ճըգնաւորին .
 Եւ զարմացմամբ սաւառնեալ պատգամաւոր գոլ ՚ի յերկինս
 Օօրս վերին ՚ի տեսարան զարմանալւոյն՝ փութացուցեալ :
 Թողում եւ նգ այլ լերանց վեհագունից համեմատել
 Յաւէտ ըզիսառս եւ պարծանս առաւելուլ իմոյ լերինս ,
 Օոր սիրեալ՝ ես յայլ նըւագ ներբողեցի բաղմապատիկ :
 18 Խաչեցելոյն ըզխորհուրդ, որ երեւի հրաշիւ ՚ի սմա ,
 Յօժարիմ արդ պատմել , զի լըսելով զարմանայցէք :
 Ոչ ժուժեալ ընդ անբարի գնայլս իւրոց նախարարացն՝
 Օթագն ընկէց արքայական նախանձաւորն Տըրդատէս ,
 Չոգաւ եւ ընթացաւ կամաւն ըզհետ երկնաւորին
 Եւ ընդ իւրում լուսատուին սիրեաց լինել լեռնակեցիկ ,
 Ատ յայնժամ արտասուեալ զապրտամբիցըն գանգատէր
 Հեռագէտ հովուին ՚ի լուր որ կանխապէս գիտէր հոգւովն .
 Եւ սրբոյն բազում ինչ աստ խօսեալ նըմա զապագայիցն
 Անոյր զարքայական ըզղէն նորին կայսերաձիր ,
 Եւ օծեալ խաչանըման հրաշիւք տրնկէր յօղոյն վերայ :
 Այսպէս խաչին փոխանակ ձօնեալ գործի զայն ըսպանման .
 Որ եւ իմ աչացս երբեմն երեւեցաւ յայանատեսիլ
 Ի լեառն այս հրաչանունն զոր ՚ի գովել յորդորեցայ :

- 19 Տանիմ այժմ ըզձեզ , մանկուհիք , 'ի մենարան Սանի կուսին .
 Որ զայլ իմն ընտրեալ ըզվարս այլով խաչիւ հանդիսանայր :
 Ոչ արեամբ իբրեւ զընկերս նրէր ձօնէր զինքն սնձկալւոյն ,
 Լալ անարիւն հանապազ հոգւովն 'ի սիրտ ողջակիզեալ
 Պատարագ բողբոսնուէր ընծայէր զանձըն փեսային .
 Եւ այսու վեհ եւս կրօնիւք նա փայլեցաւ 'ի խաչակիրսն :
 Ի լեառն այս աղօթէր մինչ եւ զուարթուն 'Վրիգորիս
 Պատահէր յաւուր միում Սանի կուսին 'ի յայրիս այս ,
 Եւ կուսին տեսեալ աստուստ աղերս ածէր առ նա ձայնիւ ,
 Ո'ի առ իս եկեսջիր , ասէր , այժմիկ զի մերկ եմ , հայր ,
 Պատկառիմ ես ազախինս պատկառելի քոյդ յերեսաց .
 Երթ եւ յեա երից աւուրց ապա ել դու յայց աղանոյս ,
 Եւ սուրբ հօրն ըսպասելով եկըն դարձեալ ըստ պայմանին
 Օ հարսըն եգիտ հրաւիրեալ յայրէս երկնից 'ի հարսնարան
 Լա ցանկալին իւր (Յիսուս որում եղեւ մայր կուսութեամբ .
 Եւ զնորա մարմին մարուր ամփոփելով յիւր ճըզնարան
 Փեսաւէրն այնուհետեւ զհարսին սենեակին ժառանգէր .
 Սինչեւ հաս եւ նորա յայրէս այսիկ փոխիլ յերկինս ,
 Բնդ հարսին նախահրաւէր 'ի լուսաձեմ առագաստին
 Յաւերժ պարել զուարձանալ առ տարփալին փեսայն (Յիսուս ,
 Լալ հրսիող հովուին մարմնոյ հովիւքն եղեն ըսպասաւոր ,
 Օ 'ի վայել էր իսկ նոցին՝ ասե պատմիչն խորնեան ,
 Որ փրօկչին մերոյ ծնընդեան եղեն անդէն խորհրդածուք ,
 Ըշակերտին յուղարկման լինել աստէն եւ սպասաւոր :
 Հուպ այրիս առ նըշխարօք նորին բրդիս լուսոյ աղբիւրն ,
 Ոյր շնորհիւ ընդ լուանալ կուրին՝ բացան աչքն հրաշիւք :
 Կայ եւ մի այլ աղբիւր ջուր բարեհամ վերածայնեալ ,
 Որ անդուստ իսկըզբանէ դառն էր իբրու զջուր Սեռային .
 Իսկ խաչակիրք նըշանաւ դրոշմեալ յաջոյն իմ 'Վրիգորի ,
 Յաղտաղտուկ 'ի բնութենէն յանուշակ ջուր փոխարկեցաւ :
 Իջուցից արգ ըզձեզ եւ 'ի ծործորս 'Երանաղեաց ,
 Ուրանօր զնոցին ազնիւ սեպհական ձիր զարմանալի
 Պատմեցից , որ չէ այլում լերանց շնորհեալ այն մեծ պարգեւ :

Պարնայնի ջերին օդովք մինչ զօրանայ տապ արեւուն
 Չիւնք այդ լերանց բարձրարերձ եւ պընդութիւնք սառնամանեաց
 Լուծանին, եւ կաթելով դիզեալ լընուն 'ի քարանձաւս,
 Եւ պողեալ ոչ գիտեմ զի՞ դառնան սառոյց բիւրեղափայլ,
 Չմերանի եւ երբ սառին ջուրցըն բնութիւնք լուծական,
 Բսկուսնուն այն սառոյցք հայիլ ծորիլ յայնժամ յանձաւս.
 Յոյց եկեալ տանէին միշտ երբեմն 'ի պէտս մեր արքայից,
 Օր արբեալ զօրանային 'ստ առողջային ջրոյն զօրութեան:
 Աս եւ լերանցս 'ի խոր ձորս 'ի ծոց հողոյն ընդ առ երկրաւ
 Պարանեալ կան բազմագոյն աղբիւրք աղի սպիտակ աղնիւ,
 Օր արեւուն ջերմութիւն հանէ 'ի վեր 'ի խորութեանցն,
 Եւ ծրծեալ հրոյն զօրութեամբ զխառնեալ մասունս խոնաւունէ,
 Յըստակեալ պարզի յայնժամ պատուական աղն անուշարար,
 Յայսմանէ առեալ զանուն՝ կոչին լերինք Պարանաղեաց:

Լսողքիկ են ահա իմանալի եւ ըզգալի

Սրբարալի Սեպուհ լերինս փառք սեփհական եւ տիրաձիր.

Օրոց ոչ ես համօրէն այլ համառօտըս պատմեցի.

20 Պերճագունին թէ ցանկայք 'ի նուագ նախկին զձեզ առաքեմ,

Ուր յաւէտ անդանօր դրուատեցի առ սէր սրբոյն:

Ըս հապա, ո՛ հրաւիրակ, առ ըզմանկտիս տար, ուր կամին.

Օքոյդ հայցուած հեշտալուր ահա սիրով կատարեցի:

Ուր տարայց, ոչ գիտեմ, առեալ ըզձեզ այժմիկ աստուտ,

Ի թորդան թէ յ()շական գիւղն առ շիրիմ երանելոյն

Սեսրովպայ լուսաւորչին խաւար մըտաց Հայկեան մանկաւոյդ:

Ընդ այ՛, գիտեմ կամիք երթալ անդէն հատուցանել

Օարժանին ըզպարտըս մեր այնպիսում հօր երախտամեծ

Վարժողին 'ի դրպրութիւն զմեզ 'ի տառին իւր հրաշագիւտ,

Ու 'ի տաճարն իմաստութեան զդատըս մանկաւոյդ մուծանողին:

Հասաք, ըզտապանաւ սրբոյն ակումբ բոլորեցէք,

Լսս նորին խառվեալ ոսկերց նոր աւետեաց հընչեցից լուր:

Որ անդէն սիրեցելոյ աշակերտին յողբերգութիւն

Հեծեցին ցաւօք ներքուստ ընդ անպատուելն իմաստութեանն,

Թող այսօր ընդ մեծ պատիւ նորուն դարձեալ ուրախացին :
 Այն, մանկունք, այսր երբեմն եկեալ նրստեր երգող լեզուն,
 Ար յուսայր երագելովն առագաստին զերգ նըւագել
 Այսրէն հասեալ փոխէր, ո՛հ, սրբտին զայն յոյս ՚ի խոր սեւ սուգ,
 Լայր եւ ձայն ածէր առ փեսաւերսն երկնահարաւեր :
 Արք մանկաւոյն չեւ հարսանեաց զերգ յօրինեալ պարագրւարձ
 Փութացան զայն ՚ի զուարթնոց երկնից լսել Սահակ, Սեսրովպ :
 Վասն որոյ հեղձամբղձուկ լեալ Սովսիսի յանձուկ սրբտին
 Հեղձր լալիս յայս տապան եւ ձայն ուժգին հընէր յերկինս :
 Ո՛վ, ասէր, այսուհետեւ զմերս յարգեսցէ զուսումն ազնիւ,
 Եւ ո՞վ ուրախացի ընդ աշակերտս յառաջագէտ :
 Այ լսէր զայս Արարատ, լսէր սահայն Սեսրովպ յերկնից,
 Այլ ո՞նք նրմա տայր անգուստ այսր իջանել կրկին յայնժամ :
 Յանկարծ այն բազմաաբխուր սրբտին բերել զուրախութիւն,
 Յանկարծ այն աչաց կարօտ զգէմս իւր ծագել ժրպիտ զըւարթ :
 Այր ՚ի տես փութայր անձկով ՚ի քաղաքէն Բիւզանդիայ :
 Այլ ես տրուպ քո աշակերտ ու աշակերտիդ քերթողահօր,
 Եւ նրման նրմին այսպէս առ քո շիրմաւ նըստեալ այսօր
 Այ նորին զկանչիւն ողբոց, այլ զաւետեաց քեզ արդ հընչեմ,
 Ո՛վ զըպիր շնորհադրուատ, ո՞վ հոգեհրաշ բարուն Սեսրովպ :
 Ահա քո այն ոսկեդար կրկին դարձաւ ՚ի Հայաստան,
 Ար քեզ եւ քոյն Սովսիսի նոր գովեստից հիւսէ պըսակ
 Եւ շատ ընդ իւր առեալ բերէ Արամանման հայրենասէրս,
 Եւ շատ եւս քոյդ գըպրութեան նոր աշակերտս անձնանրէր :
 Բայննաշէն այն գըպրոցք, որ ըզինի քո դարձան յաւեր,
 Եւյնք նորոգ ըստ առաջնոյն կառուցանին վայելօրէն :
 Որոց ՚ի ծոց փութարով դիմեն մանկաիք վարժիլ յուսումն :
 Եւր յայնժամ քերթողդ Սովսէս եւ Վազարիկը ճարտասան,
 Եզնիկ, Յովհանն, Կորիւն, Սամբրէ, Եւալիթ անյաղթ ՚ի Հելլենաց,
 Երեւեսցին Արարատ եւ ոսկեգիր ելլեն մատանք :
 Հապա դու ցընձառջիր յերկինս ոգևով նդ այս աւետիս,
 Եւ ոսկերբդ ՚ի ծոց հոգոյս թող շունչ առցեն կենդանութեան :
 Սի լսեր մի լսեր զՍովսիսիդ ձայն դառնաբողբ,

Որ գուցէ եկեալ եւ այդը ըզնոյն կրրինէ քեզ 'ի մօտուսա
 Յանտրրտուժ յայդ վայր երկնից քեզ տրրտմու թեան լինել առիթ
 Օ 'ի ոչ այլ եւս մեք ըզդա թողումք այնպէս թափառական
 Պարկաբարձ անընդունակ շրջիլ 'ի մէջ Հայաստանեայց .
 Լուռու մուռ անմըխիթար գալ եւ թաքչիլ յանկիւն գեղջիւ
 Ընծանօթ մնալ այնպէս յանտիրողաց իմաստութեան .

Ըռ տապանաւ եւ սրբբոյգ ողբալ կոծով զՀայոց աշխարհ :
 Ծանուցաւ մեզ աւասիկ դա եւ դորին իմաստութիւն ,
 Եւ եկեալ են արդ մանկտիբ յանշուք գեղջէս հանել փառօր .
 Տանել ըզդա եւ 'ի գահն Լըշակունեան նըտուցանել ,
 Եւ 'ի գլուխ իմաստութեան դընել ըզթագըն դիւցազանցն ,
 Եւ կառաւար սանձարկու կացուցանել ըննա միայն :
 Հայր , այդ խոնարհ քո Մովսէս վեր բարձրացաւ քան ըզՍասիս
 Եւ չկարէ այսուհետեւ ծածկիլ երբէք յաչաց մերոց .
 Ի պատուել ըզդա մեք տուն եւ օթանոց պատրաստեալ եմք ,
 Ըռաքեա դու այժմ յերկնից ընդառաջեմք 'ի յողունել ,
 Եւ սիրով ասպընջական լինել ձերոյգ ծանրաթախիծ ,
 Ոչ 'ի տուն այլ 'ի յոգի եւ սիրտ ըզդա հանգուցանել .

21 Թող դիւր առցէ եւ մի եւս բառնայցէ զմէնջ տրրտուըն զայն :
 Վասն որոյ դու 'նդ պատուհան երկնից յերկիր կարկառիբ արդ ,
 Եւ աջովդ հայրականաւ օրհնեա զողջոյն մանկախս Հայոց .
 Ըռ որբս քոյդ յորդոր սէր զիս հրաւիրակ յՆյրարատայ
 Ըռաքեաց 'ի հրաւիրել ձայնիւ քնարիդ քո լըռեցեալ .
 Ոյք 'ի լըսել զայն հեռուստ ելին այսպէս եկին սիրով ,
 Եւ ձեմեալ 'ի հայրենին հասին 'ի դիր սուրբ նըշխարացդ
 Ընդ օրհնութեանդ շնորհաբեր առնուլ եւ խրատ հայրենատուր :
 Բարբառեա ուրեմն այտի քո յորդորիչ լեզուաւդ անոյշ ,
 Որպիսեօք յերկրի զնոսին շըրջեալ յայնժամ յորդորելիր :

Ըյդպէս փութագոյն , ով հարազատ իմ աշակերտք ,
 Ի ծագաց երկրի լըւեալ հրաւիրակիդ այդ սիրակոչ
 Եւ 'ի սէր հայրենւոյն յորդեալ՝ դիմեալ ելէք առ նա ,
 Եւ սըրտիւ հայրակարօտ դալ սիրեցիք եւ յիմ տապան

Տըրտեցեցելոյս 'ի յերկինս ուրախութիւն լինել յերկրէ :
 Օ, 'ի յօրէ, յորմէ զալոյն լուայ ձայն ես որբ Մովսիսին
 Ի վերայ Այրարատայ սուգ առնէի մինչեւ յայսօր :
 Որ շեղեւ նաւահանգիստ այն շահաբեր նաւուն իւրոյ
 Ըարձեկոյ 'ի յԱթենայ զվաճառ անգին իմաստութեան
 Օչղքատիկ նորա մանկախա առնել փարթամ ընչիւք անհաս :
 Իսկ այսօր, զայդ աւետիս, որում կայի յուսով յերկնուսա,
 Ի ձէնջ լուայ երբ յանկարծ, վնչ, բերկրեցաւ հոգիս իմ յոյժ,
 Լչ հատաւ մըշտականչիւն ողբալի ձայն աշակերտիս
 Օ, 'ի բերկրեցաւ եւ նորա ոգին ընդ իմ նոր աւետեօք :
 Օ, 'նչ 'ի ձեզ այդ նոր փափազ առ գիտութիւն, աղնիւ մանկունք,
 Օ մարգարիտն անգին ու անգիւտ, զոր 'ի գրնել չեքին յայնժամ,
 Այժմ զուք յօժար փութայք վաճառելով զամենայն ինչ
 Ի գրնել ըզնա միայն որ պատուական է քան զսակի
 Վրտելով անթիւ բարիս գալ ընդ նրմին ըստ իմաստնոյն,
 Վան այժ, եւ ես առ այդ յերկնից լինիմ երաշխաւոր,
 Թէ զդովաւ շուրջ փակելով գիրկս արկանէք սրտի մըտօք,
 'Վա ըզձեզ առնէ անշուշտ կենօք յապայ գերաբաստիկ :
 Այլ իմ խրատ հայրապատուէր այս է զոր ձեզ սիրով տամ արդ,
 'Վուք որդեակք հօրքս խրատու մատուցէք ունկրն մրտադիւր :
 Ա'ի լիցի ձեզ միայնոյ լոկ գիտութեան լինել սիրող,
 Բզգործոց առաքինի եւ զանարատ վարուց անփոյթ :
 Աչ կարէ յերկրէ թըռչուն վերաթեւել միով թեւով,
 Սապէս ոչ եւ գիտութիւն առանց թեւոյն ընտիր վարուց :
 Առաքինւոյն չեն պիտոյ լինել սաստար երկուցն ինքեան,
 Օ, 'ի կարէ նա եւ միովն վերասլանալ գեր 'ի վերոյ :
 Չեզ առ այս օրինակ լիցին Անտօն ու Արիստոտել :
 Պատուիրեմ եւ զայս յաւէտ որում անսալ սիրով՝ ժրտեմ,
 Հայրենի կրօնից շաւղաց եւ աւանդից փոյթ լիցի ձեզ
 Հեաեւեալ նախնի սուրբ հարց ուղիղ հետոց լուսաշաւիղ :
 Օր նոքին ձեր ընդ առաջ հորդեալ բացին խրատու հոգւոյն
 Ինձանալ անխոտոր ընդ այն շաւիղ ձեզ 'ի յերկինս :
 Ըաւաւել եւ ընդ սոսին յետին պատուէր՝ այս է իմ ձեզ,

Քաւ , եւ մի երբէք լիցի զտառդ իմ թողուլ տիրապարգեւ ,
 Եւ ըզպերձ Հայկեան բարբառ նախամեծարն եւ անդրանիկն ,
 Եւ ձերուժ լեալ անհրմուտ ակորժիցէք այլուժ լեզուի :
 Յուշ լիցին ձեզ անմոռաց այնչափ ճրգունք իմ եւ վաստակք ,
 Օր ՚ի սակրս ձեր յայնժամ սիրով կրեցի առ գիւտ տառիդ .
 Բացէք զայդ իմ տապան հանգիստ մարմնոյս վաստակաւոր ,
 Վճիկայ լիցին թող առ այս մասունք ոսկերցրդ մաշեցեալ :
 Այսչափ են խրատու բանք իմ ձեզ ՚ի սիրող հօրէս բաշխեալ ,
 Այց յօժար թէ լուիջիք եւ կամակար կատարիցէք
 Օրհնեալ յերկնաւոր հօր աջոյն լիջիք դուք շնորհաբաշխ :
 Պաշտպան ձեզ ՚ի յերկինս լինիմ եւ ես պաղատելով
 Եւ այն որ զցօղ շնորհաց անձրեւեցցէ ՚ի վերայ ձեր
 Բողբոջիլ եւ նոր ծաղկիլ եւ քաղցրունակ բերել պրտուդ ,
 Իմ քաղցեալդ Այրարատայ բաց բերանոյ ճաշակ անոյշ :

Ալլարուք ահա , մանկտիք , ցանկալի զհօր բարի պատգամս .
 Օր եթէ պահեցիք երանելիս առնէ ըզձեզ
 Ի յերկրի աստ եւ յերկինս ՚ի մէջ մարդկան եւ հրեշտակաց :
 Անկնեալ արդ գընամք աստէն , այլ կարօտով սուրբ նըշխարացդ .
 Առցուք սակայն զայս գոնէ մէն մի մասանց տըւեալ համբոյր :
 Նախ գըլխոյդ աստուածազարդ խոնարհելոյ առ մեր յաղօթս ,
 Եւ աչացրդ նըւաղեալ կալովն անբուն զտիւ եւ գիշեր .
 Բերանոյդ շնորհաբուղի դադարելոյ յընթերցմանէն ,
 Եւ լեզուիդ քաղցրախօսակ լըուեցելոյ յորդորմանէն .
 Սատանցրդ հրաշարուեստ թարգման տառիցն աստուածայնոյ ,
 Եւ ոտիցրդ մաշեցեալ ՚ի շըրջելոյ գրոյն առ ՚ի գիւտ :
 Բողբուժ այդ նըշխարաց ոգւով սըրտիւ տուք ըզհամբոյր ,
 Ար վասըն մեր վաստակեցան զի մի մնացուք մեք անիմաստ :

Վճշ , լըցաւ ցանկութիւն եւ խոր փափագ սըրտից մերոց
 Երջանիկ Վարդապետին սուրբ ոսկերօքդ անմահահոտ ,
 Ելէք ՚ի վեր երթիցուք , այլ ուր եւ յոր վայր , ով մանկունք ,
 Ի Ալլատազ Ալլարայրին , ուր Աղաւնեակ դորին մընջեաց

Ի վերայ վարդապետն եւ ճապաղեալ արեան քաջացն :
 Ուր ես դարձեալ սիրաբար ձայն արկանեմ առ նա յերկինս
 Իջանել անդրը կրրկին մընչել իւրով ազու ձայնիւն .
 Եւ շուրջ ասել ըղձեզ ՚ի մէջ դաշտին ծաղկեալ կարմիր
 Ուռեալ ՚ի յարենէ աստուածավառ նահատակացն :

Իջ այտի , դու որ այժմ ծառոյն կենաց վերայ հանգչիս ,
 Ով ծիծառնըդ քաղցրախօս եւ հեզ ոգիդ վեկայասէր :
 Դրժար է , գիտեմ , թողուլ ըզդաշտ երկինից լուսասահման ,
 Եւ զողին քոյն Վարդանայ զորով փարիս ազապատեալ ,
 Իջանել յայս դաշտ կրրկին ներկեալ նորուն հեղեալ արեամբ ,
 Եւ գիտել որպէս յայնժամ ըզդիակունս Հայոց քաջացն :
 Ո՞ր դառն այս յիշատակաւ քընքուշ ոգիդ քրտալմնեսցի ,
 Օ՞ր դաշան արդ Աւարայրի պայծառացեալ է ծաղկալից ,
 Ոչ յամկոց անձրեւաբեր , այլ ՚ի ցօղոյ արեան քաջացն .
 Եւ այն մարմինքն արիւնթաթախ ոչ տարածին աչացդ առաջ ,
 Բանզի նոյնքն իբրեւ ցորեան ծածկեալ եղեն ՚ի ծոց երկրին ,
 Որ ՚ի գեղ պըճնեալ բոսոր բողբոջեսցին ՚ի գալըստեանն :
 Իջ հապա , մի տար այսբան սպասել մանկուոյս քեզ աստանօր :

Այդ քո ձայն սիրահրաւեր զիս բաժանէ ՚ի սիրելոյն ,
 Օ՞ր յայնժամ յԱւարայրիդ , ս՛հ , ես լալով որոնէի .
 Եւ ելեալ գբաի յերկինս ՚ի Վրիգորին գիրկ հանգուցեալ ,
 Կալայ զնա եւ չէ հընար այլ եւս թողուլ զիմ սերն ՚ի բաց :
 Սակայն ոչ եւ անձանձիր ձայնիդ ժուժեմ , ո՞վ հրաւիրակ ,
 Իջից օն , թէպէտ վայրիկ մ՝ ՚ի նմանէ կացից ՚ի բաց .
 Եւ զայդ սիրոյ քո հայրուած կատարեցից յօժարաբար :

Դուք ՚ի սէր Վարդանայ վառեալք այդպէս , ազնիւ մանկունք ,
 22 Ելեք ՚ի Շաւարշան , յորում Հայոց քաջ նահատակք
 Ըն հաւատոյն ճըջմարիտ եւ հայրենի կրօնին ազատ
 Կամակար նահատակեալ կատարեցան սիրով վրրկչին :
 Ա՛նձեցեք արդ ընդիս առ արիւնտո Տըզմուտ գետովս ,

Յոր զինուորքն մանկագոյն շահատակէր հարազատութն
 Օմնն ՚ի գետ զմն ՚ի յեզերս ՚ի թընամեացնն թօթափեալ .
 Յոյց նորախոյ ՚ի վիրաց վըտակ վըտակ վիժեալ արեան
 Յորդելլով գընայր Տըղմուտ արիւննախառնն ՚ի մէջ շամբիցդ .
 Եւ նոցին ըզգիակուենս գլորեալ տանէր թաղէր ՚ի ախմս :
 Եւ յար անկաւ նոյն շահատակ յառաջադէմըն Վարեգին
 Երկորու մք հարազատութի նախամարդիկ դիմագրաւեալ ,
 Երեքին սիրուն եղբարք նախընծայեալք Երրորդութեան :
 Որ անդէն յառաջ անցեալ ոգւովն արի քան զնախարարսն
 Ընեակիւղ ՚ի յասենին յանդիմանեաց ըզցասուցեալն .
 Եւ եւ աստ ՚ի նոյն ոգի վառեալ յաւէտ քան զամենայն
 Փութացաւ նախ մեռանել եւ զանթառամն առնուլ պըսակ :
 Երթալ եւ շոյա ՚ի յերկինս մեծ աւետիս տալ Վրիգորին ,
 23 Թէ գառինքըն կոտորեալ յարձակմանէ ՚ի թուխ գայրոցն
 Թեւաբոյս թըռչին ահա գան ՚ի յերկինքս վիրաւորք
 Վաստակեալ յարին քըրտանց ՚ի մէջ դաշտին Ըւարայրի .
 Ընդառաջեա գըրկաբաց հանգուցանել զնոսին ՚ի գողդ :
 Ըյսպէս նա մանուկ տիօք նախաշաւիղ եղլեւ ծերոցն
 Սանկացելոյն Յիսուսի ընծայելով զիւր մանկութիւն :

Ընցէք աստի յասպարէզ , յորում անկաւ մեծն ախոյեան
 Սամգունի քաջ շառաւիղն ընտրելագոյն նիզակակցօքն :
 Եզուկ զիս , ՚ի գիշերին մինչ միայնակ ՚ի մէջ դաշտիս
 Երբ լըսէր դառն մընչիւն եւ մըրնչիւն վիրաւորացն
 Եւ ձայն լալոյ ծերունւոյս , ես անձկալւոյն էի խընդիր
 Սիրողին զիս Վարդանայ , ահ , որ թող զիս չոգաւ յերկին :
 Եւ գըտի զնոյն ինք սէր ոչ , այլ ըզմարմինըն մահաբուն
 Թաթաւեալ ՚ի կարմրութիւնն ՚ի մէջ արեան իւր վարդագոյն .
 Եորահրաջ փառօք փայլէր գեղ երեսացըն երկնադէմ
 Սինչ ոգին ըզյաղթութեանն առնոյր պըսակ ՚ի Վրիստոսէն .
 Ոչ երբէք տեսեալ էր իմ զգէմըս նորին ծաղկեալ այնպէս
 Երբ դառնայր յաղթանակաւ եւ պըսակէր յերկրաւորէն :
 Որպէս ես նորին սէր զմարմնով անկեալ իմ սիրելոյն

Ի վերայ Վեհ ճակատուն եւ այն բացեալ լայնարանջաց
 Թափէի արտասուս եւ ստեպ ըստեպ տայի համբոյր
 Պատուական գրլնոյն այնմիկ պատուեալ յաւէտ ՚ի Կայսերաց ,
 Լըւ աչացըն սիրային , յորմէ կաթէր սէր հայրենեաց .
 Շըրթանցըն կափուցեալ որ տայր խրախոյս Հայոց քաջայն ,
 Լըւ բազկացըն կորովի յաղթող ազանց հիւսիսայնոց :
 Լ՛հ , մանկութք , շըրթունք սիրոյս յարիւն մածնոյր ընդ համբուրնն ,
 Լըւ սիրտ իմ ՚ի ներքուստ աղէխարշեալ ճըմէր ցաւօք ,
 Աինչ տեսի զմնացեալ նըշոյն Լըրարատեան շիջեալ այնպէս :
 Օլաչս ՚ի վեր առի գիտել եւ ըղնորուն նիզակակիցս ,
 Տեսի զոմն հըսկայակերպ հուպ Վարդանայ գեանատարած ,
 Լըւ առ ոսիւք թօթափեալ զքաջս ՚ի յ՛րեաց գընդէն մատեան .
 Վնացեալ մօտ նըշմարեցի զդէմըս քաջին երկնահայեաց ,
 Օանեայ զի էր կորովի հայկազն Խորէն Խորխոռուենեան :
 Այց նըմին կային երկու այլ նորատիք երիտասարդք ,
 Ի մահուն քան թէ յիւրեանց կենդանութեան փայլեալ զըւարթ .
 Լնկեալք՝ այլ ոչ ՚ի բաց թողեալ բընաւ զքաջութեան զէնս ,
 Այոյն ՚ի ձեռին էր վահան , միւսոյն նիզակ խաչադրօշեալ ,
 Պարունին արին Լըրտակ զարմանալին եւ Տաճատ :
 Աչ հեռի կայր ՚ի սոցունց ոմըն տիօք սօսասարաս ,
 Գոգ թէ նոր տապարահատ յերկիր անկեալ ճըղակոտոր ,
 Քայքայեալ այն գեղանի շինուած մարմնոյն վայելչատիպ ,
 Լ՛ա ՚ի նոր չըքնաղ շինիլ ՚ի Քրիստոսի գալըստեանն ,
 Ներսէհըն հրաշակերտ , որ ՚ի տոհմէն Քաջերունեաց :
 Լըւ գրլնով սորուն հանգչէր գետնոյն վերայ իբր ՚ի հանգիստ ,
 Անզոյշ աչկունք ընդ աշխարհ նոր կափուցեալ մահուն մըթով ,
 Ի դիմաց զուարթագին արդարութիւն փայլէր պայծառ ,
 Վըկայ լինել անարատ վարուց նորին անդ ՚ի մահուն ,
 Հանկալի արդարն Լըրէն տեառն ընծայեալ ՚ի Տ՛նծայնոց :
 Ի հեռուստ լոյս մի առիս ճառագայթեաց արեւանման ,
 Գիտացի թէ անդուստ էր որ զլոյս սիրէր իմաստութեան .
 Քայլ առի երթալ առնա եւ համբուրել ըզտարփալին ,
 Տեսի զի նա զերդ ոչխար մի լուսակիղն ՚ի մէջ այծիցն

Թաւալեալ ունի ՚ի ձիգ գեղմն ըսպիտակ ներկեալ յարիւն .
 Բաց աչօք հայեր ՚ի վեր ընդ երկնից դուռն բացեալ ընդ գէմ ,
 Ինձ թըւէր թէ նա զհանդէս դիտել կամէր հանդիսադրին ,
 յըստէր երեսն երբ ՚ի գեղ ոգւոյն յառէր աստղապրտակ .
 Իմաստունն շրմայեակ ազնիւ բողբոջն Վիմաքսեան :

Հապա ո՞վ էր այն որ անդ բացէ անկեալ ծաղկանց վերայ .
 Ոյր արեան շիկորակ շիթք ցայտեալ էին զցօղուտ ծաղկամբք ,
 կարմրաթուռ այտիցն ընդ մէջ նեւ մի տիգեալ սուբասըսք ,
 Վ իրօքն այնու զբելիար վիրաւորեաց մինչեւ ՚ի մահ .
 Մանուկ էր գեռ հասակաւ եւ կայր ՚ի քուն նա քաղցրանինջ ,
 Ողջ երեսք ծաղկեալ էին կարմիր քրտան սուբք կայլակօք
 Իբրու զկոկն փրթթեալ վարդից շաղն ՚ի վերայ յառաօտուն .
 Սօսեցայ զարթուցանել զայն , որ զարթնու ՚ի ձայն փողոյն .
 Հանոյչ ՚ի քնոյն ոչ զարթեաւ , ահ , մանկագոյն Վեռնին Վահան :

Սոյնպիսի տեսարան ցոյց ինձ գիշերն այն սրգալի ,
 Վլուխըս լընոյր տարափով եւ թաթաւէր ոտք իմ յարիւն ,
 Ի լարոյն խաւարերոյս լուսին լինէր ինձ լուսատու ,
 Եւ նորին լուսով շըջեալ համարէի զձայոց մանկտիս
 Նընջեալք աստէն քաղցր ՚ի քուն խրատու վարեալք Սողոմոնեան .
 Ոյց զուրիս երկինք քան զիս նախ համարեալ ետ ըզգըսակն :

Ըյսգունակ , ո՞վ մանկունք , ջրով ՚ի հոգւոյն նախ մըկրտեալք
 Հաւաղան բոսորային մըկրտեցան կրկին արեամբ
 Օնորահրաշ մըկրտութիւն փրկչին մարմնով ՚ի մահ խաչին ,
 Ի ու սիրոյ հուբարկողին բորբոքեցաւ աստ ՚ի հոգւոյն .
 Եգ մէջ անցեալ սրպէս զսակի հրով փորձեցան հոգիք սրբոցն ,
 Ի ժանգոյ մեղաց սրբեալք եղեն մաքուրք եւ լուսափայլք .
 Սեռեալք՝ բայց կենդանի մըլին յերկինս առ Մտրւած ,
 Թէ եւ յաշացս անբզգամացն աւաղեցան իբրեւ մեռեալ ,
 Օգուռն եթերին ՚ի վերուստբային աստէն զուարթունք երկնից
 Սարմնեղէն զուարթնոց հոգիք մըլտին ընդ այն աղաւնացեալ ,
 Ըսալի հանդիսադրին կային փառաց յաղթանակաւ ,
 Եւ ըզթագըն գեղեցիկ ՚ի ձեռանէ տեսան ընկալան :

Լստ եւ հրեշտակքն չարին բացին ըզդրունըս գըժոխոց :
 Լնդ իջին ագռաւացեալ հոգիք գընդին ուրացողացն ,
 Որ փափագեալք երկրայնոյն , առ ՚ի նմանէ եւ պրտակէն
 24 Օրրկեցան եւ եղեն ժառանգաւորք տատարոսին ,
 Ի գաշտիս Լւարայրի՝ արին Վարդան աւարառուն
 Ըրար եւ կատարեաց զոր խօսեցաւ յատեան Պարսից .
 Խրախուսեալ զընկերըս իւր զիմել ՚ի մահ՛ յօժարութեամբ ,
 Օռչիս նոցին աւարեալ յուրացողացըն յերամէն
 Վէրածեալ տարաւ յերկինս ընծայեցոյց հօր Լստուծայ :
 Էւ այսպէս յաւիտեան անուան իւրում փառաց պարծանս
 Ի յերկրի եւ ՚ի յերկինս յաւերժացոյց նա քաջութեամբն :
 Գուք ըզնոյ գաշտիս , մանկունք , անկել զգետնով համբուրեցէք ,
 Ուր կաթիլք արեան քաջին եւ երջանիկ նորս գընդին
 Յօղեցան եւ շիջուցին զորքոքեալ հուրըն հրապաշտից ,
 Որով նորոգեցան եկեղեցիք Հայաստանեայց ,
 Էւ յարիւն նոցին ամբիժ պայծառացան վայելչապէս :

Լհա զձեզ թախանձանօք հրաւիրակիր ձեր սիրալստ
 Իջի այօր ՚ի յերկնուստ եւ ՚ի գաշտիս ձեմեցուցի
 Յանդիման ձեր կրրկնակի նըկարելով զպատկեր քաջացն :
 Արմանողք լերուք եւ դուք այնպիսում վեհ առաքինեացն
 Ի նոյն սէր աստուածային եւ հայրենի ջեռեալք ողււով .
 Էւ զինու վառեալք այլ իմն՝ իմաստութեան եւ հանձարոյ
 Գունդ կազմեալ մատաղերամ ելէք յԱ՛րտաղ ՚ի յասպարէս ,
 Ոչ ՚ի վանել սեւա ըզգունդն այլ ըզխաւար արգիտութեան
 Օ՛ի ճաճանչ արփուոյն անմուտ ծաւալեսցի յերկիր Հայոց .
 Էւ ՚ի լոյս նորս գնասլիք դուք անվատակք ՚ի դիւր շաւիղ :
 Լ՛յլ ես , որ յիմ անձկալուոյն դատեալ այսչափ եղէ ընդ ձեզ ,
 Թ՛ռանիմ արգ սիրասլաց երթամ յերկինս առ տենչալին ,
 Լ՛ւետիս խրնդութեան տամ Վարդանայ եւ Վահանայ
 Կորազուարճ լինել յոգի ընդ նոր ձեր այդ սէր հայրենեայ :

Վաղցր էր ինձ եւ ձեզ , մանկունք , ողջոյն երկրիս Լ՛յրարատայ

Եւ ՚ի յայլ տեղիս , յորում քաջքնն Հայոց հանգիսացան ,
 Երթալ ճեմել եւ այսպէս անգ նըւագել զհանդէս նոցին :
 Եւ անդուստ բըռնագոյն սէրն ըստիպէ բնիկ հայրենւոյս ,
 Օ իս վարեալ Ղարաբաղու ՚ի մայրածնունդն ածէ յերկիր .
 Աւրանօր գիրկք մայրենի զիս գըգուեցին քաղցրասընոյց ,
 25 Եւ այն կակուղ մանրիկ մաղեալ հողն աճեցոյց զիմ մանկութիւն ,
 Ար քաղցրիկ իմն է մարմնոյ նախ ՚ի նմանէ գոլով ծընեալ :
 Վասն որոյ անդըր փութամ ես այն հողոյն մնացեալ կարօտ ,
 Եւ զձեզ , մանկտիք նագելի , բարձեալ յոտից լերին Սասեաց
 Տանիմ արդ կացուցանեմ անգ առ ոտիւք լերին Վարագ :

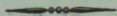

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

ՀՐԵՒԻՐԸ Կ
ԵՐ ԵՐ ԵՏ ԵՆ

Ն Ո Ւ Ե Պ
ԶՈՐՐՈՐԴ

ՆԱԼԵԳԻՈՒԹԻՒՆ

ՉՈՐՐՈՐԴ ՆՈՒԱԳԻՆ

Ի չորրորդ մասինս այս՝ հրաւիրէ նախ 'ի քաղաքն Վան, եւ շուրջ ամեալ 'ի հրապարակս առ ուռնենովք՝ ամէ ապա յայդեստանս . եւ երգեալ զպէսպէս պտուղս նոցին նա եւ զորթաւ տունկս՝ հանէ 'ի լեառն Վարագ եւ ճեմեցուցեալ 'ի մենաստանս որ զնովաւ՝ դարձուցանէ 'ի հարաւ կոյս 'ի Խաչին եւ Կալնկավանս, անտի յԱրտամետ 'ի Հայոց ձոր եւ յԱստան . ուստի հանեալ տանի 'ի Հոգւոց վանք 'ի տապան սրբոյն Տրդատայ . որքք հրաւիրակին եւ աղաչանք առ սուրբն . պատասխանիք նորին նախ առ նա եւ ապա առ մանկախն խրատովք հանդերձ . դարձուցեալ անտի բերէ 'ի Նարեկայ վանս եւ անդուստ յԱղթամար . ուր պատմագիրն թովմայ Արծրունին ցուցանէ զդրօշուածս մեծագործ տաճարին . հուսկ յետոյ ամէ 'ի Ախմ եւ 'ի Կտուց անապատս . Աբբող 'ի Գէորգ ճրգնաւորն . եւ հանեալ 'ի նոցունց յեզր ծովուն Քաջբերունեաց՝ աղերս ամէ առ նոսա 'ի դիմաց հայրենւոյն եւ այնպէս յուղարկաւորէ . եւ յինքն դարձուցեալ զգէմս բանիցն՝ կնքէ :

Ն Ո Ւ Ը Գ

ՉՈՐՐՈՐԴ

Ե ԿԵԸԸ հասի այժմ առ քեզ, ո՞վ դու տեղի ծննդեան իմոյ,
 Գառառ Վասպուրական եւ հըռ չակեալ քաղաքըդ Վան,
 Ի զքեզ արդ առնում 'ի յերգ եւ գեղգեղեմ երկար նուագօք,
 Գամ այսպէս սաիւք ոգւոյս ճեմիմ 'ի վայրըդ գեղեցիկ,
 Գոնէ սակաւ ինչ այսու առից 'ի քէն զանձուկ սըրախս:

36
 Յոռից լերինդ, ո՞վ մանկուներ, շուրջ հայեցէք ըզքաղաքաւ,
 Ի օքէ, զինչ տեսարան ձեզ երեւի գեղազըւարձ
 Լացելոյ 'ի Ա՛յրորատ աչացըդ ձեր զուարթացուցիչ,
 Ի կուսէ արեւմտեան ծով ծածանի զեփիւռ հողմով,
 Յարեւելից՝ կան այգեստանք ւուռիք, բարտիք գիտակաբարձ,
 Հարաւոյ՝ Շամիրամայ ու Լըտամիտու ճոխ բուրաստանք,
 Ի հիւսիսոյ՝ Լ՛անուց խիտ ծառաստունկք ծովեղերեայ,
 Լյսպէս ըզբողորիւք սար են առեալ այս տեսարանք,
 Ի միջի յարմարապէս հրաշակերտեալ Վան վաղաշէն,
 Լյս է տեղին վայելուչ, ուր անուշակ շնչեն սըղօնք,
 Օր ծըծեալ հեշտացաւ մեծ թագուհին այն Շամիրամ.
 Եւ անդէն բիւրաւոր արուեստագէտ գործաւորաց
 Հրամայէր առ ծովակիս կառուցանել զայս՝ փառաւոր,
 Եւ երագ ընդ հրամանին գործն ահաւոր փութայր 'ի գլուխ.
 Լու որ բազում արքայից անկարանայր ոյժ միաբան
 Օգրեցին ձեռք մեծագործ եւ առնասիրտ կընծն այնմիկ,

Ի ճահ էր ըզձեզ, մանկտիք, նախ մուծանել 'նդ մէջ քաղաքիս,

- Եւ հանել անտի ապա լեռնասարաս յանառիկ բերդն ,
 Լնդ մի առ մի ցուցանել զարմանալիս մեծագործին .
 Սակայն ոչ ՚ի նոսա գոն առաջին շուք շինուածոց
 Գող երգոց արժանաւոր եւ զըննողացդ առ ՚ի զարմանս :
 27 Թողեալ վասն այն ըզնոսին՝ հանեմ ըզձեզ ՚ի յայգեստանս ,
 Ուր յաւէտ քաղցր է ձեմել քան ՚ի քաղաքն անծառատունկ :
 Սլոէք արդ լայնափողոց ՚ի հրապարակիս հովանուտ ,
 Յորքս շատ յըստակաջուր գնան վըտակունք դըզըշալով ,
 Լճուակ առուակ բաժանեալ ոռոգանեն զողջ այգեստանս .
 Ի զուարթ ափունս առուաց ուռենի ծառք ուղիշասփիւռ
 Շարիշար տընկեալ են խիտ եւ ամբարձեալ սաղարթածոխ ,
 Եւ աստի ուանտի շինեալ տանց եւ շինից ածեն ըզշուք :
 28 Արտարուք այսրը , մանկտիք , առ շին եւ Աոր աղբեր ահամբս ,
 Վայրիկ մի զով առցուք մեք ընդ հովանեօքս այս ուռենեաց :
 Վճշ , իբրեւ զե՞զըօսուցիկ է եւ զուարթարար գլուխ այս աղբեր ,
 29 Որպէս ջուքք ՚ի յականէն գրգրալով բըղխին ՚ի դուրս .
 Եւ ընդ այդ առուաց ափունս սըճնեալ մանրիկ կանաչ բուսովք ,
 Ուսածաղուարձ՝ մըշտափրթիթ ընդ ջըբասէր ջըբոյ կարոսս ,
 Եւ ՚ի գնացրս պարզ վտակիդ , յոր խաղ առնուն մանր աւազունք ,
 Եայեցեալ զմայլեցարուք , զե՞ հեշտալի են հայեկեաց :
 Լյսրը , ո՛հ , նըստեալ երբեմն աշակերտիս աշխատութեան ,
 Բաղցրախօս քնարին շայկեան ըզհարկանելն ուսանէի .
 Եւ հարեալ զայն լի յուսով եւ անձանձիր զտիւ եւ գիշեր
 Ուսայ ես իւրովի մատամբ հոգւոյն ամենարուեստ ,
 Ում զիս անդուստ միայնում ընծայեցի սըրտիւ բոլոր :
 Լւանդ որ , անդ յոր ուսայ շեղեւ ինձ ժամ զայս աւաշել ,
 Գէթ ըմպեալ գայն անոյշ ջուր եւ շունչ առեալ ՚ի ջինջ օգոյն
 Լրդողիս իմ ձայն սարգէր եւ քաղցրանայր շայոց մանկուոյն :
 Սի՛ յինէն զայսու բերեալ՝ ՚ի բայ թողցի բանիչըս կարգ .
 Լրգեցից արդ զուռենիդ , որ ՚ի վերայ ոտոց իւրեանց
 Գերգեցիկ եւ դաշնաւոր թըռչունս երկնից հանգուցանեն
 Լեալ նոցին սսպընջական եւ օթանոց խնամօք վերնոյն :
 Ս՛վ , ո՞քբան զմայլե սիրտ որ ցընծայ զարարածալք ,

Սինչ նորին ՚ի դաշտաց երամ՝ երամ գան յերեկուն ,
 Ի ճօճան ճիւղոց վերայ թառին հանգչին ՚ի գիշերի :
 Լը մերձ յայգն երբ արուսեակ բարձրր սարէն ՚ի Արագայ
 Լընէ , եւ աւետիս տայ զծագմանէ մեծարփենուոյն :
 Լըրագեն քան զայլն անգէն , որ ենն արթունք եւ երգասէր ,
 Որնճըղուկք ճըռուողականք , սարեկ , ծիծռուք շատախօսիկք ,
 Որուրուան ձայն տան միմեանց եւ յառաջեն քան զբանաւորս :
 Զարարէն ուսեալ երգովք տան օրհնութիւնս հօրն վերին
 Թըռչնոց անհօգացող կուտ , կերակուր պարգեւողին :
 30 "Եդ երգ նոցուն խառնի յայն պահ եւ կոչնակին ձայն փողոյն տիւ
 Սահմանեալ իսկըզբանէ ՚ի ջերմեռանդ սիրոյ սուրբ հարցն :
 Լը զարթնու զուարթուն ոգին , սր յառաջէ նա քան զարեւ ,
 Լըբակից լինի թըռչնոց , օրհնէ ըզտէրն սաղմոսիւք ,
 Լը երթայ յեկեղեցին կալ ՚ի պաշտօն գիշերաժամ :

Շատ այսչափ ՚ի հրապարակս ընդ ուռենովք եւ առ աղբերս :
 Սըտէք արդ ՚ի մեջ այգեաց եւ պարտիզացըս պրտղաբեր ,
 Լըս ՚ի նուագ առից անգէն ազգի ազգի զնոցին պարգեւս :
 Օր կրրկին յեղանակի շնորհեն նորին առատ ՚ի պէտս :
 Զամարան շոյտ գայ ՚ի բեր աղնիւ ծիրան վաղահաստիկ ,
 Օլորմանայ , որ զաջըս իւր ծառոյն ՚ի գեղ յառեալ դիտէ ,
 Որ ծիրանի եւ դեղնաթոյր գունով պրճնին ճիւղքն բոլոր :
 Սինչ մեղմով շքնչէ հողմինչ եւ կամ ելեալ շարժեն մանկտիք
 Խուռնօրէն ՚ի վայր թափին անգէն բոլոր հասունացեալքն :
 Դողովեն հանեն պարզեն ՚ի տանեստանս դէմ արեւուն :
 Ոյր ըզչերն ՚ի կերակուրս արկեալ՝ լինի յոյժ համեմիչ ,
 31 Զետ սըմին հասունանայ շատապրտուղ եւ ալուչայն ,
 Դիւրաբեկ յոստոց ծառոյն կախին ՚ի վայր ողկուզօրէն :
 Օլինչ պէս պէս եւ ընդ սոսա զամարայինսն ոգեցից ,
 32 Օչուտահասն եւ ըզմեղրուկն ըզգեղին տանճըն քաղցրագոյն :
 33 Բըթըթուն , որ շատ ուտի եւ զարդարեղեկըն գիւրագիւտ ,
 24 Բըլընծորն շիկագոյն ծաղկաբերան հեշտատեսիլ :
 Լը զյոլով տեսակս այլոցն , ոյց ոչ կարեմ թըրեւ զանուանս :

- Իսկ յաշուն , մինչ մերկանան ամարային ծառքն 'ի պրտղոց ,
- 35 Ղոխանայ յոյժ մեծացեալ մալաղի տանձըն բրոնայիւր :
- Գան 'ի վերջն աշնան 'ի բեր եւ ձմեռնային միրգըն ողջոյն
- 36 Սալաջին պընդագոյն եւ նրոնենին նարընջաձեւ ,
- 37 Լը խընծորն երկարատոկ զոր տան առատ պատուասեալ տունկը :
- Ոչ գան յուշ իմ աստէն , սէ , եւ զայլ պրտղոցըս նըւազէլ ,
- Օորս անբաւ առ աշնայնով շնորհէն պարտէզք Վասպուրական .
- Օ ի տարաւ յուշոյս իմոյ թըշուառաբեր պանդըխտու թիւն :
- 38 Ըլլ յինէն ոչ մոռանին այն գինաւէտ նորեկ սյգէք .
- Իւեր եւ 'ի կարգ մըրգաբերացս առից 'ի յերգ եւ ըզնտսին :
- Որ 'ի դիւր եւ վայր պարարտ կարգաւ արնկեալ են մօտ առ մօտ ,
- Լը որ ոչ ընդ ամուսնեաւ նըշգարենեօքըն պատասին ,
- Ըլլ 'ի թումբս ախօսաձեւ ուռք տարածին գեղեցկաշար .
- Լը զողիւղս 'ի մայրենի հողոյն 'ի ծոց տան 'ի սընունդ :
- Յամարան սօթաժամու մինչ հարկանի շողն ըզնբօք
- Չէռանի մայրն 'ի նեքբոյ ջեռուցանէ զիւր ըզմանկունս .
- Լը սպիտակ նոցին մարմինք դառնան բնաւին 'ի թոյրաթուխ :
- Տէր սյգւոյն հրաւէր կարգայ բարեկամացն 'ի յայգեկուծ ,
- Ինձ վաղ դուք արդ յօգնութիւն , եկայք ասէ , սով սիրեմք .
- Օ ի ահա փափկիկ մանկունք այն սեւացեալ հասուն ողիւղք
- Պատառին անօրացեալ ծորի քաղցուն հողոյն 'ի ծոց :
- Ըրագէ մըշակն անդէն կողմն 'ի յուս երթայ յայգին ,
- Կըթեն ընուն այգեկուծք տանի թափէ նա 'ի հընձան .
- Լը ողիւղք միմեանց վերայ դիզեալք ճըմին ծանրանալով ,
- Նայիս անդէն 'ի նեքբուստ 'ի դուրս բըղխեն իբրեւ զաղբիւրս
- Շատ սիրուն կարմիր վտակս որ վազս առնուն բարակ բարակ .
- Լը անցեալ ընդ խողովակ փոյթ փոյթ կաթեն 'ի յաւազան :
- Ըլլ ոչ ըզգուք հընձանին կարեն ընուլ կաթուածք ըրիշա ,
- Սինչեւ ոչ մերկէ ըզբունս հընձանահարն եւ մրտանէ
- Իոկանի մէջ խաղողոյն կոխէ ճըմէ զփըխըեալ ողիւղս .
- Տես յայնժամ որպէս խաղան գինւոյն աղբիւրք 'ի հընձանին ,
- Լը զօրէն ջուրց խոխոջիւն ընդ ջըրորդան թափին 'ի գունն .
- Իարձրանան փըրփըրագէզ մինչեւ 'ի վեր բերան գըբոյն .

Լ'նդ ածեալ փութով նոր տիկ առեալ ընդոր գինին 'ի մէջ ,
Տարեալ 'ի զով ներքնատուն լինուն զկարասրս լայնափոր ,
Յամարան եղանակի խորեն 'նդ հողով ցրրտապահիկ ,
Լ'նու հետեւ 'ի խրախճանս յար զուարճանան Այսպուրականքն :

Հերիք է այսբան , մանկունք , ըզմրոգաբերս եւ զորթատունկ
Ինձ երգել , ձեզ 'ի նոսին ճեմել այդպէս զուարճացած :
Լ'րդ 'ի միջոյ այգեստանեայց ելէք 'ի վեր ընդ առապարդ ,
Լ'ւասիկ հանեմ աստէն ըզձեզ 'ի լեառն Այրապայ ,
39 Ուր 'ի վերին Այրապ նրստեալ 'ի գլուխ աղբերն սառնային
Լ'հ , սրբտիւ կարօտալից երգեմ զայն լեառն բսբանչելի :
Որ ընդ այգւոյն այգւոյն զուարթ շնչէր կենաց իմ աճման օդ ,
Որ եւ արդ եւս 'ի հեռուստ շնչէ եւ տայ շնչել երգով ,
Եւ մանկոտոյն հեռացելոյ զօդ հաղորդել հայրենասէր :

Սինչ երթայ ձրմեուն , եւ գայ գարուն բնուէցրն զարդարիչ
Եւ շնչեն քաղցրաշունչ հողմք եւ մերձենան ջերոտ առուք ,
Չիւնքրն հալին թանձրախուուն ուարգանդ փակեալ բանի հողոյն .
Ո՛վ , քանի գեղ ըզգենու յայնժամ այս լեառն ամենաբոյս :
Եղբերաց ակունք բանին ջուրքրն ելեալ շրջին ընդ մարգս ,
Ղեմ առնուն կարկաջահոս եւ տան համբոյր նոր ծիլ բուսոց :
Լ'ու եզեր ձեանց նախ ծաղկի վաղաթառամ ձիւնածաղիկ
Լ'եալ այլոցրն կաթապետ որ ըզինի նոր բանին զուարթ :
40 Եւ ծաղիկն անուշահոտ ըզքենէրփիւկն ասեմ սիրուն ,
Որ սիրէ կալ յարազուարճ վարձէ զվրտակ զուարթացուցիչ .
Խիտօրէն 'ի ճախճախուտ տեղիս ծաղկի կապուտափայլ ,
41 Ուր առ արմուլք իւր յաւէժ ջուրք ծաւալին զըզըզալով ,
Իսկ շուշանրն երփնափայլ ոչ սիրելով զլեռնային վայրս
Իջանէ եւ 'ի ցածուն ձորոց հովտաց 'ի մէջ փրթթի :
Սանիչակ մանրաթերթիկ տիպարն անձին խոնարհասէր
Օ՛իւր կարճիկ հասակն 'ի մէջ բարձր բուսոց թաքուցանէ .
Սակայն ըզհոտ իւր անոյշ բուրէ անդուստ 'ի վեր նոցին ,
Եւ յառապարս անջրդի ծաղկի կակաչ կարմրաթոյր ,

Գեղեցիկ տեսեամբ եւ եթ եւ 'ի հոտոյն անմասն եւ զուրկ ,
 Ի անաւոր մարդոյն 'ի տիպ , որ զարդարեալ է արտաքուստ ,
 Եւ չունի զհոտ գիտութեան առ 'ի ներքուստ բուրեալ յագւոյն :
 Ըն նովաւ իբր զբացի բանի ծաղիկն եւ անթաւամ ,
 Օ որ ոչ հոգմբն տապախառն եւ ոչ արեւ թօշնեալ խամբէ :
 Օրինակ հաստատուն եւ ժուժկալող ոգւոյն 'ի վեշտս :
 ԸՅ մի թէ հնար է աստէն ըզբիւրազան եւ զայլ ծաղիւունս
 Երգեւլ այսպէս մի առ մի , որ գարնայնի գունակ գունակ
 Սմն ըսպիտակ ոմբն կարմիր ոմբն կապոյտ ոմբն դեղին
 Գունովք իւրեանց գեղազէշ զարդարեն զայս լեառն Վարագ :
 Երջանիկ հովիւն հօսիւք խայտայ 'ի մէջ հովտայ լեբինս ,
 Ի զճակասան արեւակէզ պըճնէ յաւէժ ծաղկապլասկ :
 Պարբ մեղուացն երկասէր գիմեն յայս լեառն երամովին ,
 Ի նդ աշարոյս երբ ծաղիւնք շաղով շողին մարգարտափայլ
 Ի վերայ նըստեալ նոցին զիւթ ժողովն քաղցր մեղեր :
 Իսկ զմանկտեայց հայրենւոյս ես որպիսեօք նըւագեցից :
 Ար այն ինչ գայ Համբարձումն եւ նոր գեղով զարդարի լեառնս ,
 Եւ ճանապարհ ձիւնախից արձակ բանի Գալիլեային ,
 Սիրով ընկերացեալ յուխտ ելանեն նրմա յայնժամ :
 Եւ 'ի վարբս ծաղկաբեր եւ աւազուտ 'ի յառապարս
 Ս'ի զմիով վագեալ քաղեն ըղխաւարծիլ եւ ըզճաղիւունս :
 Երախան երախան աղբերակաց 'ի դլուխ նըստեալ
 Գոյն առ գոյն յարմարելով փրնջեալ շարեն ջրոյն 'ի յեզերս :
 Եւ ապա սեղան կազմեալ ակումբ անուն գեղաբուրբ ,
 Ի զբաժակ ընուն գինեաւ սառուցելոյ 'ի ցուրտ աղբեր ,
 Եւ սրբոխ զուարթառատ յօժար միմեանց մատրուակեալ
 42 Օայս լեառն ցանկալի երգեն տաղիւ գեղգեղաձայն :
 Ս'լ աստէն զիս , ո՛վ մանկունք , առեալ տարցի յակումբ նոցին ,
 Ըն սիրալիր սեղանոյն զիս արացէ ուրախակից :
 43 Ի զքեզ , ո՛քաջըդ Վ իրգիլ սէր անուշակ ընդ Պառնասեանն :
 ԸՅ զիս ո՛ւր , թէ ոչ 'ի լեառնն Վարագայ յափրշտակէ :
 Ար չէ տեղի դից Սուսայիցն այլ երկնաւոր սուրբ հրեշտակացն :

- Օայստոսիկ թողում ես արդ զաղբիւրս ծաղկունս երկրաւոր ձիրս
 Որ չեն խոյ պարծանք յաւէժ բնութիւն իւրեանց դիւրաթառամ .
 Օայն առնում երգել այժմիկ , որ սմա փառք են յաւերժական ,
- 44 Օգալիլեայն , յորմէ փայտին կենաց նըշան պարգեւեցաւ .
 Ըրիք հապա , սիլ մանկունք , ելցուք 'ի գլուխ նորին սիրով ,
 Տենչանօք տացուք համբոյր այն խաչակիր սրբոյ վիմին ,
 Եւ տեղւոյն ասպրնջական խաչին բեռամբ աշխատելոցն
 Թագազարմից կուսանացն , որ 'ի թագէն թարշամելի
 Փախուցեալ եկին այսէն զողեալ 'ի գլուխ Վալիլեայիս .
 Եւ կենատուր փայտին մասն , որ ձօն արեւալ էր Հռիփսիմեայ ,
 Ըստ վերին ակնարկու թեամբնն պահեցաւ իբրեւ յաւանդ .
 Ըյս պարգեւ 'ի տեառնէ գոլ պահապան երկրիս Հայոց .
 Ըյսու խոյ հանգունատիպ լեառն այս գլտաւ Վողգոթային
 Օօրհնեալ փայտնն տէրունեան կրրեալ 'ի գլուխ իւր պսակօրէն :
- 45 Իջեալ աստի մրտոցուք արդ եւ յանձուկ այր թողիկ սուրբ հօրն ,
 Ոյր անհատ աղօթիւք յայտնեցաւ փայտնն փրկական
 Երեւեալ 'ի գլուխ լերինս խաչանըշան լուսով պայծառ .
 Ուստ 'ի վայր ցորանայով անմահ զօրացնն նուրբ թեւօք
 Եկեալ եմուտ 'ի տաճարն , յոր աղօթէր հայրնն հրսկող .
 Բաբէ , քանի բազմահոյլ հանգէս լինէր այսրր յայնժամ .
 Իշխանք եւ ժողովուրդք 'ի քաղաքէն խուռն ընթացեալ
 Ի տես հրաշալից զարմացեալ սքանչանային ամենեքեան .
 Եւ զուարճախառն երկիւղիւ յերկիր անկեալ համբուրէին
 Բզմայլեալք փրկչին հոտովն , որ 'ի նմանէ բուրէր անոյշ .
 Եւ լնայր զեառնն ողջոյն որպէս երբեմն ըզՎողգոթա ,
 Բնդ յայտնիլ փայտին բոլոր պատանեկին նոր յարութեամբն ,
 Ըն այս պարգեւ գերագոյն խընդաց ողջոյն Հայոց աշխարհ ,
 Տընծացին յաւէտ նոքա որ զայս տեսին աչօք իւրեանց .
 Եւ անդէն 'ի տեղիս այս , յոր հանգեաւ խաչն աստուածաբարձ
 Նոր տաճար կառուցին խորանազարդ կամարաբերձ ,
 Եւ ըզնովաւ մենաստան , որ կուչեցաւ վերին Վարագ .
 Գուր սակայն արդ , սուր տաճարն , սուր մենաստան , հարցէք , մանկունք ,
 Կան ահա , ոչ տեսանէք , միթէ չժուժայք հայել 'ի կերպն ,

- կան ահա, ոչ 'ի կամարն, այլ 'ի յերկրի քարինք սըփ ուեալ
 Ինձ 'ի յողբ եւ ձեզ վերայ կոտորելոցդք հառաչել ։
- Օայս գիտէք թէ ո՞ւրար, յաջորդող դարն աշխարհասէր,
 Յորում ողջ լերինք Հայոց, ո՞հ, մերկացան 'ի միանձանցն ։
- 46 Յայնժամ եւ ոմն անրդգամ տեսեալ բնաւին ամայացեալ
 Ըն 'ի պէտս իւր շինուածոյն քակեաց ըզսա ոչ երկուցեալ
 Ի խաչէն, որ շոյտ նըմա ետ ըզպատիժն արժանահաս ։
- Ինդ երկայն եւ զսա 'ի վայր ձեմեալ 'ի ձորըդ ծաղկաբոյս
- 47 Իջեալ գնացուք, ո՞վ մանկտիք, եւ 'ի ստորին Վարաշէն մեծ,
 Որ փառաւորն է եւ պայծառ 'ի մեջ բոլոր մենաստանաց ։
 Եւ պարծի գալ հաւասար իջման տեղւոյն Այրարատայ
 Լուսով աստուածեղէն պատուեալ յերկնուստ որպէս ընա ։
 Քանզի այս է տէրունի տեղին յորում երկոտասան
 Լուսոյ սիւնքրն շողաձեւ երեւեցան յայտնատեսիլ ։
 Իսկ եւ իսկ այսքը հասեալ պաշտօնասէր իշխանաց խումբ
 Հիմնեցին եւ նոր աստէն պաճարքս եօթն հրաշանորոգ
 Ի յաւէժ յիշատակ մեծամեծացն աստուածայնոյ
 Անգուստ իսկըզբանէ միշտ երեւեալ 'ի Հայաստան ։
 Ի մեջ միում այս խորանաց շինեալ յանուն սուրբ Վէւորգեայ
 Հանգուցեալ կան գետադարձ Հայրապետին մերոյ նըչխաբք ։
 Որ նըշանաւըն հրաշաւոր արգել ըզգետըն յորդադէմ ։
- 48 Հուսոյ նըմին հանգչին ոսկերք եւ արքային Սենեքերիմ
 Կորուն, որ զայս մենաստան նոր նորոգեաց վայելապէս ։
 Եւ ելից բազմերամ պայծառ դասուք կրօնաւորաց ։
 Որ աւանդ, զիսրդ զարդիս նուազունք մնացին 'ի հարիւրոցն,
 Այդպէս, ո՞հ, սուգ ըզգեհուն սենեակք նոցին փակեալ գրօք ։
 Եւ 'ի ներքուստ աղօթից այլ ոչ լըսին քաղցր մըմունչք ։
 Ինայիչ եւ կարի ժլատ եղեր այդչափ, ո՞վ Հայաստան,
 Յանձնասէր դարոյս յետին թողեր թափուք ըզմենաստանս ։
 Այդպէս չէիր դու երբեմն, այլ յոյժ առատ եւ զուարթամիտ,
 Որոշեալ զընտիրսն 'ի քէն պարգեւէիր նոցին յօժար ։
 Թողում այժմ ըզպարգեւելը եւ 'ի նոցուց քարչեալ հանես

Եւ զսիրտ նոցին առ ՚ի քեզ յանգուցանեսս հակեալ յաշխարհ :

Ելէք արդ ՚ի Արագայ , զբարձրաւոր լերինս քերեալ
 49 Ըն Շուշանիւ կարմրորաւ անցեալ գնասցուք ՚ի Չորովանք
 Հիմնարկեալ ՚ի Վրիգորէն ՚ի մէջ հովտին շուշանաբեր ,
 Սինչ շրջեալ ինքնին անձամբ կանգնէր տաճարս ամենուրեք ,
 Եւ սրբոցն՝ սիրելի երեւելով ցանկալի վայրս
 Ոչ սակաւ եւ ինքն այսրէն մընայր վարուք ճգնողական ,
 Որ եւ կայ աւասիկ իւր մենարան ՚ի վեր վանիցս ,
 Սէրձ նրմին նորուն շնորհիւն աղբիւր բրխեալ յոյժ բարեհամ ,
 Տեսէք թէ զի՞ վայելուչ է վայր փոքրիկ մենաստանիս ,
 Ի յերկուց կողմանց լերինք հովանանան բարձրագագաթ ,
 Իսկ ընդ հարաւ եւ ընդ հիւսիս ծործոր է յոյժ երկայնաձիգ .
 Եւ աստի անտի ջրաբուխ լերանց կողից վիժեալ վրտակք
 Ի խոխոմբս միացեալ խուռն ընթանան կարկաջասահ ,
 Եւ շրվեալ թափ ընդ քարինս պարզեալ զբտին թեթեւանան :
 Տեսէք եւ զընկուզիս եւ զայլ բազում վարսաւոր տունկս ,
 Ինքնաբոյս անտառապէս ըզբորրիւք վանից բուսեալք ,
 Եւ ընդ լերանց բարձրագոյն եւ հովանիք լեալ են նոքին :
 Նա քանի զուարթաբեր է այդ ճախրահոս վրտակ ձորոյդ ,
 Սառնասոյր եւ սառնորակ ՚ի ձիւնեղէն լերանց իջեալ .
 Ընդ ձայնից սահանաց ջուրց եւ սոսափիւն ծառոց խառնեալ
 Օրհնէշտանս բերեն ունկան եւ զուարճութիւն սրբտի , մանկունք ,
 Երանի՛ ուխտաւորացն որ ՚ի տօնի սուրբ Վրիգորին
 Ի քաղաքէն եւ գիւղից ջերմըն սիրով դիմեալ գան յուխտ .
 Եւ բազմին դաս առ դաս առ հովանեօքս հեշտալի :
 Ըզպատիւ սրբոցն եւ զուխտս ոչ մոռանան համեստագոյնքն ,
 Ընհամեստքըն մոռացեալ մարմնով եւ եթ հեշտանան աստ :

Ըհա ՚ի լեառըն Արագայ եւ ՚ի նորին ՚ի մենաստանս
 Շրջեցայք , ո՛վ մանկունք , եւ զուարճալից եղէք սրբտի :
 յամ է դառնալ այժմ աստէն ՚ի հարաւոյ կոյս քաղաքիս
 50 Իխաջին վանս , ուր անգ եւս դադարեցան սուրբ Հովսիփմեանքն ,

- Ույ շնորհիւ բըժըշկութեան աղբիւր բըլետալ կայ անտանօր ,
 Եւ 'ի ջուր նորին՝ ջերմոտ թէ լըւացի ջերմ հաւատով՝
 Իսկ եւ իսկ թողու զնա ջերմն եւ գիւր լինի տաքնապելոյն :
- 51 Գեղեցիկ եւ կարճակամքն է որ հանդէպ շըւրտանայ ,
 Բարձրագահ բըլոյն 'ի գլուխ 'ի կրօնասէր հարցն շինեալ .
 Ուր ըզմեծ դէպ հրաշարուր պատմն զթըռնոյն ընկերասէր ,
 Թէ գինւոյն սուրբ խորհրդեանն 'ի պակասիլ յաւուր միում՝
 Շըւարեալ մընայր անդէն նըւիրական պատարագիւն :
 Լ'Ու որ 'ի ձեռն ագուաւոյն հաց աւաբէր Լ'ղլային ,
 Չգիտեմ նոյն խորդոյն 'ի կտուց ուստի՝ արեալ զողիտդ մի սուրբ՝
 Շոյտ յըզէր շըւարելոյն սպասաւորել իւր խորհրդեանն :
 Չեւ ըզձեզ յայլ վանորայս տարեալ աստուտ՝ ինձ կամ է նախ
- 52 Տանել 'ի Ա՛րտամեա Ա՛րտաշեսէն շինեալ աւան .
 Որ ահա մօտ է մեզ եւ երեւին ծովուն յեզեր
 Բուրաստանք իւր բերունակ պէս պէս արնկովք ոււճազարդեալ ,
 Եւ մըրդովք մեղրահամ դրախտին բերէ զնմանութիւն .
 Ուր ուսուցին յաղբերէն ակնավըճիտ եւ յորդարուխ ,
- 53 Օր բերան սըրբոյն երբեմն անպատկառիցն առ 'ի պատիժ
 Լ'նիծեալ ցամաքեցոյց , թէպէտ յետոյ ցոյց եւ ըզգութն .
 Ի մէջ պրողոց սորին բոլոր է պատուական եւ զգօտեցիկ
 Ղօխաձիր առաստուծեամբն եւ սեպհական ազնիւ ձըրիւքն
 Ի ոլորշի բուրազըւարթ ուանուշահամ կարմիր խընձորն :
 Որ յորժամ գայ Վարդափառն եւ արեւուն սաստկանայ շոզն՝
 Շիկինն հատունացեալ գառնան բնական յարկներանդ ,
 Եւ ճղալից ըւալ ըզձառոյն կարմիր կարմիր կախին 'ի վայր .
 Չանձրանայ պարտիզպան 'ի թօթափել եւ Տողովել ,
 Գան իըրնին նաւքն 'ի ծովու եւ կարաւանքն 'ի ցամաքի ,
 Պատարուն բեռնաւորեալ ածեն վաճառ հեռաւորացն :
 Լ'հա բերք շայոց երկրին արդար ազատ 'ի դըժբանայ ,
 Լ'յայպէս ամի ամի երկրագործին շնորհեալ 'ի պէտս :

Լ'էք , մանկտիք , Ա՛րտամիտու ելէք հասար 'ի շայոց ձոր
 Եստղարեզ յաղթողական մեծ գիւցազին մերում շայկայ

Դու ոգւոյն ամբարտաւան լեալ արգելիչ արշաւանացն :
 Եւ տեղին յոր վառեալ սիրտ կորովոյն քաջագանգուր՝
 Խաղացոյց ընդ երակունես արիւն ջերմիկ ՚ի քաջ բազուկն .
 Ըր զոյնալիճըն լի քարշեալ զնետըն սրացոյց ՚ի սիրտըն սէգ ,
 Եւ ամբարտակին կործանեալ կործանեցոյց եւ ըզգըտիչն .
 Եւ յաղթական իւր բազկին յաւերժանալ փառաց պարծանք
 Գերգաստան նոր գեղեցիկ աստէն կանգնէր յաղթողըն . Հայկ :
 Դուք նորին սիրուն սերունդք նախնայն ըզտիպ բերէք յանձինս ,
 Ըն նոյնպէս յաղթել Ելայ այլ գործակցին Ելիարայ .
 Եւ անժոյժ կրից եւ կամաց , որ բըռնագոյն են քան ըզԵլ :
 Թէ յաղթող լիջիք սոցին ոչ ՚ի յերկրի ձեզ գերգաստանք ,
 Եւ ՚ի յերկինս կանգնին անեղձ յաղթականաց ՚հանդիսագրէն .
 Տեսանէք Թէ որդիսի ջրաւէտ տեղի է Հայոց ձոր ,
 54 Ընկրդայ գետ քաղցրաջուր եւ մեծ առուն Շամիրամայ
 Լըցեալ գան դարիւ դարիւ յարբումն իւրոց դաշտարէից :
 Գարնայնի մինչ գայ Սայիս եւ ջուր գետոյս առատանայ
 55 Ի ծովէն ձրկունքն ՚ի մէջ խուռն խաղան երամօրէն ,
 Իբրեւ ՚ի քրօս ինչ ելեալ կայտիւ ածեն յանուշակ ջուր :
 Ըր ՚ի կողմս , որ ՚ի կախուղ ուռեաց հիւսեն ուռկանաւորքն ,
 Ընկանին ըսպրդեւոլ եւ լի ձրկամբք հանեն ՚ի դուրս .
 Պարգեւ առատ Սայիսին բաւեալ մինչեւ ՚ի գլուխ տարւոյն :
 Ը գետովս յայսկոյս յայնկոյս ՚ի դաշտավայրս պարարտահող
 Երբեմն շատ մօտ ՚ի մօտ շինեալ էին գեղաստանեայք .
 Ըք համակ փարթամ էին եզնամուօք եւ մըշակօք :
 Դուք յայնժամ տեսանէիք զայս ջրբարբի արտոց բուսակս
 Հասկագեղ եւ բարձրառձ մինչեւ ՚ի շափ մարդահասակ ,
 Սչ կարդայր մըշակն անձին , քաղցր էր վիժանք դառն բըրտանց ,
 Բաջաձիգ մերկաբազուկ ըզգերանդին յաջ եւ յահեակ
 Հարկանէր , եւ բարգ ՚ի բարգ միմեանց վերայ դիգէր զորայս :
 Օ՛ր՝ եզեն ս՛հ , ՚ի հազարաց հազիւ կան արդ քանի մի գիւղք ,
 Եւ այն յոյժ աղքատին տարակուսեալ անպիտայիւք .
 Կարօտ են զոյգ մի եզանց հերկել զիւրեանց կորդ արտորայս ,
 Կարօտ են նա եւ սերման Թէ եւ բահիւ բրիցեն դոյզն ինչ :

Օրվային ծիծաղձաւալ առ ծովախամբրդ ճեմելով
 Լըթիցուք յազատ Աստան մայրաքաղաքն Ըրշուունեաց
 Զարքայէն Ըրծրունեան շինեալ 'ի վայր բարձրագիտակ .
 Ընդ որ քաղցր օդոց փրշմունք շքնէն յաւեժ յամեն կողմանց :
 Ընառն Ըրտտ ձիւնապաճոյճ կայ 'ի կուսէ հարաւայնոց ,
 Ար զգալարիս եւ զձարկունս 'ի գարնայնէ մինչեւ յաշուն
 Կորոյ 'ի նորոց բուսուցեալ շնորհէր մերում թագաւորաց :
 Ի կողից իւր առ ձիւնովք 'ի դուրս բրդիսին առուակք հազար ,
 Իջանեն սահանհոս 'ի հրապարակրս Աստանոց .
 ԶՅուդու մն անդոց այգեաց նորին երբեմն ոչ բաւէին ,
 Ի գուր, ախսն, այժմ այդ ջուրք անցեալ գրնան թափին 'ի ծովն :
 Օտաւ 'ի յԱստան դարձուցեալ՝ քաջիկ բղղա նրշմարեցէր ,
 Այն թէ այդ իցէ , մանկունք , այն մեծ քաղցր արքայաճոխ .
 Աստան , որ շատ զստանիկս ծընեալ 'ի ծոց իւր սնուցանէր ,
 Աստան , որ էր բնակաւոր տեղի սպայից պաշտագունդ ,
 Աստան , որ գունդրս խրմբեալ յազատ տանէ յրդէր 'ի մարտ .
 Ըրդ 'ի սոցունց մերկայեալ եղեւ տեղի ստակահանաց ,
 Ըպաշուք դարձան բոլոր եւ հոյակապ շինուածքն իւր :
 Աւր են այժմ այն մեծաշէն բարձր ապարանք ձսխապաճոյճ ,
 Աւր որ անդ 'ի գազաթան իւր ամրոցին ծովահայեաց
 Ըյն տաճար եւ ճեմարան ոյր հրաշագուն էր յորինուածն .
 Արմունք համայն ոսկեգարդ եւ պաճուճեալ պերճ նրկարովք ,
 Իբունքն էին բարձրակամար հրաւէր տային օդոց 'ի ներքս
 Օրվ շքնչել արքային , որ անդ ճեմէր նախարարօքն :
 Ըստանցոյք շողախաղաց յարմար բացեալք 'ի ծովն կոյս ,
 Ընդ այգույն եւ ընդ երեկ յելս եւ 'ի մուտ արեգական
 Օրբանի նրշուք լուսոյն ծովուն վերայ մինչ ծագէին ,
 Ըւ անդուսա 'ի լուսամտից շող տաճարին 'ի սիրտ շողեալ
 Օր , մանկունք , այն գեղերփնեալ նրկարք սրմոց գունակ գունակ
 Փայլ 'ի փայլ շողողելով շրջաշրջին ակնախրտիդ :
 Ըյլ ուր են այժմ այսորիկ , ուր են քս շաւք , Աստան քաղաք ,
 Ընցին գնացին . սղբերգու , զի՞ գու յինէն հարցանես զայդ :
 Ըս որպէս ծաղիկ ծաղկեալ 'ի գարնայնի վայրիկ մի ժամ ,

Ի գաւառիս Վրչտուռնեաց երեւեցայ սրայծառաչէն .
 Եկրն աշուն , զի այսպէս թառամելով թօթափեցայ :
 Ընթարչամ էի փառօք երբ թեւ արծուոյն հովանանայր
 Ի վերայ իմ , եւ սրահէր զիս 'ի հողմոցն տապախարչ :
 Իսկ յորժամ յերկնից արեւն եւ 'ի յերկրէ թըշնամեաց նետք
 Օ թեւս արծուոյն բարձրապարու , որ մինչ ճախրէր հողաթեւեալ ,
 Հարին եւ թեւաթափ վայր ընկեցին 'ի բարձրութեանցն .
 Եղուկ զիս , յայնժամ եւ ես մնայի բնաւին անստորսպար ,
 Շընչեցին հողմուք հինից բախեալ սաստիկ բուռոյ արծուոյն
 Ընդուստ արկին 'ի վայր զեղեալս յաւէտ 'ի բարձրութիւնս .
 Օ ի չկարէ կալ հաստատուն , որ բարձրանայ յանիրաւի :
 Եյսպէս ահա , ողբերգակ , ծաղիկ փառացն իմ թափեցաւ ,
 Փոխանակ ապարանիցն եւ գեղաշուք տաճարին այն
 56 Եյդ ցածուն խրթիս խրթիթք յիս մընացին շինականաց :

Երէք մի յամէք յԱստան , օն ըշտասլով ելէք , մանկուք ,
 Օ ի մի եւ սա ընդ երկար հեծեալ զթառանչ հանցէ ցաւոց ,
 Կըրկին աստ ողբանըւէր նըսաջէք 'ի լաց իբրու յԱնին :
 Վասն որոյ ելէք մի մնայք եւ 'նդ Վընոսոյ անցեալ ընդ սարն
 Իջուք 'ի Հոգւոյ Վանք վաղակառոյց հին մենաստան
 Հիմնեցեալ 'ի նախուստ յառաքելոյն Վարթողիմէ
 Խորագոյն 'ի ծործորին եւ առ Տիգրիս դրախտին գետովն :
 Եւ 'ի նմա հանգուցաւ կուսին սրտիկեր կենդանագիր
 Կուսանայն առարինի լեալ կուսաստան այնուհետեւ :
 Մըտէք նախ , մանկուք , 'ի մէջ սուրբ տաճարիս մօրն Յիսուսի ,
 Պատկերին աստուածահուպ տենչիւ համբոյր նըւիրեցէք :
 Ելեալ ապա երթիցուք 'ի ցած մատուռն , որ երեւի ,
 57 Մեկուսի եւ 'ի բացէ շինեալ յայնկոյս առ գետակաւն .
 Ինքն փոքր , այլ զոմըն մէծ առ ընդ իւրեւ հանգուցանէ ,
 Ինքն անշուք , սակայն գըլխոյն ամենաշուք՝ հովանանայ :
 Եյսրը յայդ իսկ եկեալ եմք թողլով անդէն ըղմերձակայսն ,
 Եյլ ուր , ս մանկուք , զայդ իւրովի դուք իմասջիք :
 Խոնարհեալ ըղգլու խըս ձեր մըտէք 'ի ներքըս սուրբ մատրանդ ,

Այր է հարցէք աւասիկ , ո՞ր է շիրիմդ հըսկայաշուք ,
 Եւ ո՞վ ՚ի դմա եդեալն ՚ի դիւցազանցն Այրարատայ :
 Մեռեալ է , դեռ հասակին շունքն ՚ի վերայ շիրմին փայլի ,
 Գլուխն եդեալ ՚ի մատրան սրունքըն ձրգեալ դրանէն ՚ի դուրս ,
 Օ ՚ի մարմնոյն օխք սօսատիս ոչ սրարագրի յանձուկ տեղուջ ,
 58 Գոչցես հասակն է պերճ վեհ արքային մեր Տրդատայ :
 Հա՛ , մանկուհք , նորին է իսկ , շուրջ ըզդովաւ նըստարուք յողջ ,
 Սըրտիւ ես աղէկօտոր կոչեմ լալով ըզլուեցեարդ ,
 Մինչեւ դրմա տայ խօսել եւ զարթուցից ՚ի քնարանէդ
 Չայն տալ ինձ ողբերգակիս թէ լուեցո զքնարիդ քո ձայն :
 Իսկ դուք ՚ի հող տապանիդ պինդ մածուցէք վերեսըս ձեր ,
 Յօղեցէք կաթիլս յաչաց վեհին յոսկերսդ ածիւնացեալ ,
 Գէթ սիրով այսու զնոցին մեք հատուցուք այժմ ըզպարտիս
 Գող որդիք այնոցիկ , որ գտան առ դա ապախտաւոր :
 Մահ որո՞ւմ , բարերարին , ո՞հ , նիւթեցին տիրադրուժքն ,
 Ո՞ւմ դարան , սիրելոյն , բաբէ , թագոյց տուն Սիսակեան ,
 Եւ ուստի՞ դառն բաժակ , ա՛հ , յընտանի դաւաճանաց :
 Օյժ մարմնոյս այս վիմեղէն , զոր լուծանել չկարաց Պարսիկ ,
 Հայն՝ իւր համազգին դիւրաւ ելոյժ այսպէս ՚ի հող :
 Ե՛յն բազուկն անպարտելի գող թընամեացն ահացուցիչ
 Ի դրուժան տոհմից իւրոց , աւանդ , փութով դարձաւ նըկուն :
 Մոռացաւ Այրարատ ըզբացեալ գիրկ սիրոյ սորին .
 Արով զինքն եւ զիւր մանկտիս գըգուէր գըթով հայրանըման .
 Եւ զերդ ըզմայր որ ՚ի գիրկ զորդեակ տածէ գորովապէս ,
 Նայնպիսեօք եւ յանձանձէր ըզտուն Հայկեան մեծ Տրդատէս :
 Արսացան դարանակալքն առիւծ հըզօր զԱրշակունիս ,
 Ար ըզորջն առ Մասիսիւ եդեալ մըրնչէր ահեղադոչ ,
 Ի ձայնէն գաղանք երկրի խուճապէին առ ՚ի փախուստ
 Յայրարատայ սահմանէն ցորչափ լըսէր ձայն առիւծոյս :
 Ի ձեռն առին դաւողք հատու զտապարըն նենգութեան
 Հարին եւ հատին զճառըս բարձրացեալ ՚ի Հայաստան ,
 Այր ՚ի ստեղունս ամրոստեան , ո՞հ , թառէին Հայոց մանկտիք :
 Վասն այս դուք լացէք լացէք աստ , ո՞վ մանկուհք , մեծամըռունչ

Օջայն ոգիան ասլաշնորհ , որ այսպիսում բարերարի
 Օջայս փոխարէն հատուցին , ո՞վ հատուցմանս անօրինակ :
 Ը՞սարսափելի դառն յիշատակ միշտ անմուաց ,
 Սինչեւ յե՞րբ դարուց 'ի դարըս հոլովեալ զհետ մեր գայցես ,
 Սինչեւ յե՞րբ Հայոց ունկան բողոք ածես քրստըմնելի .
 Կայ անդէն , մի դար յառաջ ծածկեալ 'ի ծոց ժամանակաց ,
 Կայ , ժըտեմ , մի յաւելուր բասրանս բերել մեզ յաւիտեան :

Այլ ինձ դու ձայն տուր այժմիկ ինձ որ վերայ շիրմիդ անկեալ
 Թալկանամ ուշագնաց մինչ յուշ ածեմ զվախճան վեհիդ .
 Չայն տուր ինձ արեւդ Հայոց , որ սրբտառուչ մըտեր 'ի մայր ,
 Օչառաւիղըս քո բողոք ամփոփեցեր Այրարատայ ,
 Ճրագի մի չափ եւ նըշոյլ չթողեր 'ի լոյս տան Թորգոմեան :
 Օարթիր որ ծանրը քընով դու նինչ առնուս 'ի քնարանիս ,
 Բզհասակդ հըսկայակերպ 'ի նեղ մատրանս կըծկեալ այդպէս .
 Այդչափ 'ի քէն սիրեալ քո Այրարատ սիրեաց ըզքեզ ,
 Օջայս խոնարհ եւ նըւաստիկ մատուռ չափեաց շիրմիդ բաժին ,
 Չափողիդ նըմա զանբաւ տեղիս տիգաւըդ քաջութեան
 Բիւրաւոր ժողովըրդոց նորին լինել 'ի բնակութիւն :
 Վայելէր նըմա յաւէտ 'ի լայնածիր ծոցին իւրում
 Արժանւոյդ՝ հոյակապ եւ փառաւոր կանգնել տաճար
 Քանդակեալ 'ի ճակատին զանմահ անուներդ քաջապանծ ,
 Եւ հովանի տաճարիդ լինէր անդէն շուք Մասիսին :

Այլ թէ հարքըն մեր մեղան ըզսիրելիդ անկուշելով
 Յագեալ եւ պարարեալ 'ի ձեռըն մեծ բարերարիդ .
 Աք՝ որդիք նոցին այսօր առ քո տապան դիմեալ
 Ի դիմաց հարցըն մերոց ըզթողութիւն ժըտեմք լայով .
 Լէր ներող նոցին եւ մեզ քոյին ոգւովըդ վեհանման :
 Եւ դու , ո՞վ քրիստոսասէր հոգի մարմնոյս խաչազգեստեալ ,
 Տուն թէպէտ եղբօր մարմնոյդ անձուկ է յոյժ ուանփառունակ ,
 Քոյդ սակայն որ յերկինս անեղաշէն է եւ պայծառ .
 Հաշտ այտի հայեաց առ մեզ լեր բարեխօս առ այցելուն ,
 Սի մուանար մի մուանար ըզսիրելիդ քո զԱյրարատ :

Վարձիր որ յերկնից լեռան ոչ 'ի Սեպուհն փախեար 'ի մէնջ ,
 Հայրքը մի եւ այժմիկ դու գանգաւոր Վրիգորին յունկն .
 Փոխեցար մէք յանբարի բնութեանց մերոց միշտ բարձրայօն
 Հանուշակ բնութիւն սիրոց որ տայ սիրել զտէրբդ սրբաբա :
 Աչ այսուհետեւ խառնեմք ըզլծոյն քեզ մահառիթ .
 Վիտացար , մահուամբ գրկսոյդ մահ սրբուեցաւ ընդ որջ մարմինն ,
 Վիտացար , զի 'նդ քոյդ կենաց կարճել եւ կեանք մեր կարճեցաւ :
 Չայն ուրեմն այսի յերկնուստ արդ լըսեցս զներողութեանդ ,
 Լւ զըռութիւնդ թախծալից լըծ աւասիկ հարուստ ամաց ,
 Հայրարատ դարձո զերեսսդ , յորմէ ծածկեալ ելեր յայնժամ :

Օ ի՞ ձայնիւրդ յորդորիւն գոչես յերկրէ , այ սղբերգակ ,
 Օ ի՞ չթողուս եղբօրդ իմոյ նընջել հանգիստ 'ի ասպանիդ ,
 Լւ զի՞ զիմ , որ յերկնից գահն ընդ Վրիտասի թագաւորեմ ,
 Բ զփախճան յուշ անեալ դու թախանաս ուշամուաց :
 Լւս յոյժ ուրախ եմ ընդ այն , որ զիս հանիք յՆ՝ յրարատայ ,
 Տէրն ես ինձ փոխան նորին զգաւառն երկնից ամենատենչ ,
 Աւրանօր անարտում թագաւորեմ յաւերժաբար :
 Ընդ ոչ գոյ դաւաճանն ոչ տիրադրուժ երախտամու ,
 Աչ եւ բաժակ մահագոյժ եւ կամ աթոռ ժանտ եւ զբժրող ,
 Լ՝ յ զըւարճ անվիշտ վիճակ յաւերժակից ընդ հրեշտակացն ,
 Լ՝ յ անմահ երանալից փառք անպատում տիրապատրաստ :
 Օ ի՞ եւ քեզ կըսկիծ է յոյժ առ ասպաշուք շիրմիդ եղբօրս ,
 Շատ է այդ բաժին յերկրի մարմնոյդ իմոյ հողապատեան ,
 Թող առայժմ հանգիցէ դա 'ի մայրենի հողոյն 'ի ծոց :
 Պայ գարուն գամ ես յայնժամ եւ զեղբայրիկդ իմ բողբոջեալ
 Ըննում յանձուկ 'ի տանէդ հանեմ յերկինս լայնատարած
 Ի տուն հօրրն Վրիտասի ուր օթեւանք բազում են յոյժ .
 Ըրձակ արձակ 'ի նոսին թող ճեմ առցեն սրունքբդ շիրձկեալ :
 Աչ պիտին տաճար դըմա որ երկնայնոյս է ցանկացող ,
 Լ՝ յդ եւ եթ այնոցիկ , որ 'ի սմանէ վրիպեալ են յոյժ ,
 Լւ ըզոյս իւրեանց միայն լընուլ կամին երկրաւորօրդ :
 Իսկ որ արդ վասն իմ հողւոյս ուրախ լինել՝ ես ասացի

Բնդ հանել նոցին փութով 'ի հայրենիս այս անտրտում ,
 Ըլ երբ հայիմ եւ յերկնուս յիմդ Այրարատ շարժիմ 'ի լոյ ,
 Տեսանեմ ըզդս թափուր 'ի բիւրաւոր ժողովըրդոց ,
 Տեսանեմ խոսու մերկեալ յիւր ճոխ փառաց նախանձարիւ :
 Հեծեծեմ 'ի վերայ վանորէից , աւերակաց ,
 Օրս լուսատուին Հօր ճրգունք եւ իմ կանգնեալ զարդարեցին ,
 Հառաչեալ յոգւոց հանեմ եւ 'ի վերայ ճոխ գաւառացն ,
 Այց կառաւար էին իշխանք չորեքհարիւր արքայաշուք :
 Լամ եւ հոգիս մորմոքի զմէն մի զարմից նախարարացն ,
 Ըսաւեւ եւ յոյժ կարի զտոհմին իմոյ Արշակունեան ,
 Արոց ձեռք եւ շառաւիղք համայնաջինջ ըսպառեցան ,
 Եւ զանուանս աշխարհարուր , սհ , մոռացաւ մանկտին անգամ :
 Ես փանն այն սուգ ըզդ ենում եւ յողը նըստիմ թէպէտ յերկինս ,
 Ինձ այս տեղիք ուրախաբեր դառնան տրխուր սեսարանք ,
 Եւ ցօղեմ յամպոց սիրոյս շաղ 'ի վերայ երկրիդ Հայոց՝
 Հեղեալ արտօսը 'ի յերկինս առ աթոռով պետականին ,
 Երբ գուցէ զուարթացուցից ըղթառամեարդ իմ Հայաստան :
 Բըղխեցին եւ յիւր լերանցդ 'ի վեր աղբիւրք հայրենասէր ,
 Վրտակունքն եկեալ 'ի մի յորդոր գնացեն գետահետեալ ,
 Բնթասցին իբրեւ զԱջիրատ , Արասիս 'ի մէջ խոնարհ դաշտացդ ,
 Եւ երկրիդ ծարաւելոյ տացեն ըզջուր առատ առատ ,
 Օրծեալ փրխրին եւ բերուն հողոյդ 'ի դուրս բողբոջեցէ
 Ի ծոցոյն իւրոյ զցորեան սովեցելոյ մանկաւոյդ 'ի հաց ,
 Կերիցեն կըշտապինդ եւ յաւխտեան մի քաղցիցին :

Բնդ ձեզ արդ ժամ է խօսիլ , Հայկեան բողբոջք 'ի հող օտար ,
 Ար ըզճրագ լուսոյն մըտայ լուցեալ ելեալ էք 'ի խընդիր
 Գանձուն կորուսելոյ Արամեան տուն գիշերացեալ :
 Ա'ի կասիք մի կասիք 'ի ստէպ ըստէպ յորնեւելոյդ
 Կարծելով թէ ոչ 'ի տան կայ թաքուցեալ գանձ հայրենեաց :
 Ա՛չ , 'ի դմա խորեալ է այժմ հողով խաւար արգիտութեան ,
 Թէ միայն զիւղ 'ի ճրագիդ յաւելուցուք ըզսէրն ասեմ ,
 Շոյս ըզնա հարուստ լուսով դորին կարէք դուք գըտանել :

Այլ մի՞թէ ընդ այս գանձունն եւ զիս իրնդրէք լեառն 'ի Սեպուհ
 Ողբեալ նոր այդ սիրով ընդ փոխիլ ձեր բնութիւն յանոյշ .
 Բայց ոչ այլ իմ լուսատուն թողու զիս՝ պինդ գրկեալ 'ի գիրկն ,
 Ինձ 'ի գէմբո բերելով զհարուած նեախն եւ ըզբաժանն :
 Չէ պիտոյ եւ ձեզ այլ զօրեղ բազուկս գէմ թրշնամեսոյ ,
 Բարձան այժմ 'ի յերկրէ Շապուհ պարսիկ եւ Վեթուեհոն .
 Ընդ հողմոցն բբանաշունչ արդ շինչեն՝ օղբ խաղաղասիք .
 Յորում տէրրն երեւի Սասեսոյ 'ի գլուխ գրթով իւրով
 Ի Սեպուհ լեռնէն երկնից իջեալ կրկին յայցելութիւն :
 Եւ ոչ եւս պիտոյանան զէն եւ զըրեհ , վահան եւ տէգ ,
 Այլ հանձար , իմաստութիւն , որ տան ըզփառքս ժառանգել ,
 Եւ ընդ իմ ձեզ կառաւար տէրն է երկնից միահեծան ,
 Որ առանց Սաւուղայ հովուէր երբեմն զԱսրայէլ :
 Այս՝ Այրարատայ արժան ետես նախատեսուչն ,
 Որ թիւրէր զնթացքս իւր մինչ վեր առնոյր 'ի բարձրութիւն .
 Ուսցի գէթ խոնարհելովդ յանըստերիւր գընալ շաւիղ :

Տուր արդ լըռել , ողբերգու , քնարիդ լեզուի աշխարանուագ ,
 Եւ եւ առ ըզպարկան մանկոսիրդ քո հրաւիրեալ այդր ,
 Առ 'ի բաց գնա 'ի շիրմէդ մի տար ինձ շատ խօսել յերկնուստ ,
 Եւ ոսկերցդ իմ 'ի ներքոյ մահարձանիդ հեծել ողորմ
 Օրծեալ ըմպեալ դառնապէս զիջեալ կայալիս արտասուելոցդ :

;

Մայրամած զերեսքս ձեր 'ի վեր առէք արդ , ո՞վ մանկունք ,
 Եւ յետին համբոյր տըւեալ սուրբ տապանիդ՝ ելէք յուզի .
 Գարձուցեալ անդրէն ըզձեզ տանիմ՝ կրկին Մ՛ղբշուռնիս
 Դարեկեան 'ի մենաստան շինեալ հանդէպ Առտեր կըզզոյն
 Երկրբումբ խորանայարկ սուրբ տաճարօք վայելօրէն .
 Մին յանուն Աստուածածնի եւ միւս նախկին վըկայուհուհոյն
 Սանդրխոյ պարկեշտ կուսին հետեւելոյն թաղէտի ,
 Ուր եւ իսկ յիւր տաճարին կան հանգուցեալ մարուր նըշխարքն :
 Իսկ յետուստ խորանին 'ի սուրբ մատրանըն նուաստակերտ
 Ըւանդեալ են այն մատունք , որ զհրաշահիւս գրեցին մատեանն
 Չօնեալ ողջոյն միանձանցն աշակերտեալ 'ի կրօնաստանն :

Այլ շնորհաց հոգւոյն, մանկունք, որ եմք նիսազ եւ փափագող,
 Ի տապան դիմեալ սրբոյն առ այս կայցութիւնս օձան,
 Եւ պատմեցից անտանօր զմին 'ի հրաշից երանելոյն
 Առ 'ի փառս ներգործողին որ ըզձառայն պատուէ այնպէս:
 'Երմեայ ոմնն բարբարոս բնակեալ երբեմն 'ի գիւղս Աարեկ
 Եւ ըզհաւ մի դրնել թուխս կուսան կրնոջն որ էր տընտես.
 Եւ այն ինչ հաւըն նորեկ ճետովք ճեմէր 'ի բակ վանից
 Խուճապեալ 'ի մրբրկէ պատրսպարէր զձագս ընդ թեւօք
 Ապաւէն խընդրեալ ինքեան ղերկանաքարն յեցելոյ յորմ:
 Իւ, չգիտեմ, չարքն հնարիւք թէ իսկ վերին ակնարկութեամբն
 Անկանէր քարն ապաւէն զհաւըն ճըմէր ճետովք հանդերձ,
 Օայս տեսեալ տընտեսին սարակուսէր մեծ երկիւղիւ,
 Այլ յուշ ամեալ ըզ'Վրիգորն, ում ծառայէր սրբոի մըտօք,
 Եւ ըզնա, որ զաղաւնիսըն տապակեալ թըռոյց հրաշիւք.
 Հոյս անդէն լընոյր 'ի մաղ զնոսին տանէր 'ի դիր սրբոյն:
 Իմքէ, յետ պահու միոյ կենդանանայր հաւըն մեռեալ
 Երանէր եւ գըրգալով գայր առ տընտեսն առեալ ըզձագան:
 Կամիք զի զձեզ, ով մանկունք, հանից 'ի լեառն եւ քարանձաւն,
 Անդ ուր իբրեւ յառագաստ հարսըն հըսկէր աղօթանուէր
 Փեսային իւր անձկութեամբ մաշեալ ոգւովըն խանդակաթ,
 Եւ 'ի սեղան սիրոյ սրբաին յիշատակաւն ճենձերեալ.
 Տես մինչեւ ըզտենչալին առ 'ի սէր իւր իջեալ յերկնից:
 Բանդի մինչ երանելին 'նդ այգւոյն բանիլ նոր զուարթաբեր
 Եւ իրէր իւր փեսային զխորոց սրբաին սիրոյն նըւէր,
 Այն ինչ զաչս 'ի ծովըն կոյս դարձուցանէր յ'Առ տէր կըզզին,
 Տեսանէր ըզնա ողջոյն լըցեալ լուսով ծիրանափայլ,
 Եւ 'ի մէջ լուսոյն երկու արեգակունք հրաշաճաճանչ.
 Ուստի ձայն քաղցրիկ լսէր, եկ Վրիգորէ, էջ 'ի լեռնէդ,
 Մատիբ եւ առ ըզքո ատէր ըզտենչալին ում ցանկայիր:
 Ո՛վ, զինչ տարփաւոր հարսին յակճիռս կացեալ ընդ այս,
 Աչքն անքըթիթ 'ի կըզզին սիրոյն 'ի սէր յափըշտակեալ
 Օչքըն ծով ծիծաղախիտ գեղգեղելով իջանէր վայր.
 Եւ ծովուն վերայ ճեմեալ իբրու զՊետրոսն առ սիրելին

Սօտենայր եւ անկանէր 'նդ առաջ կուսին զըւարձախառն .
 Օմանկիկ Յխուս մօրն 'ի գրրկէն առնոյր ըզձիւ եւ համբուրէր .
 Տայր անդրէն եւ դու , ասէր , առ ըզքս տէրըդ կուսածին .
 Վ'աչ , լըցաւ սրբոտիս փափագ , գոհ եմ ըզքէն , մայր անարատ ,
 Լյսպէս երանելին տեսոյն եւ եթ չեղեւ արժան ,
 Լյլ եւ շքրթամբբ համբուրեաց զոիպ լուսագեղ Վճորդւոյն .
 Լյսպէս այրին եւս հովուաց լեալ զուգակիր փոքրիկ կրղզեակդ
 Երեւեալ 'ի դմա հրաշիւք կուսին որդւոլնն մանկացեալ :

Են եւ այլ շատ վանորայր 'ի գաւառիս Վըշտունեաց ,
 Լյլ գեղով զարմանալին զիս գրաւելով քարչեծլ տանի
 Ենաստան Վղթամարայ հրաշագընին 'ի Հայաստան :
 Լյն է որ անդ 'ի ծովուն զգլուխն ամբարձեալ վըսեմաբերձ
 Չեուն 'ի նըշմար հրաւիրէ , օն երթիցուք անդր , մանկախբ :
 Լայց , եղնկ ինձ , եւ աստէն զիս ըմբռնեն ցաւք 'ի ներքուստ
 Կըրկնակի տան 'ի սրբոտէս 'ի վեր հանել ըզհառաջումն :
 Լընկ այժմ որ իսկ աչօք հիաչքքնաղ զչինուած սորին
 'նըկատեր եւ քոյգ 'ի վէպ նըկարեցեր ճըքքրտապէս .
 Թէ զբաղում շէնրս նախնեաց՝ շքրջեալ տեսի յաշխարհս Հայոց ,
 Սակայն զիս ափշեցոյց յոյժ սրխրասարասն Վղթամար :
 Եկ եւ շքրջեաց դու այժմիկ տես զինչ կան արդ յայնց շինուածոց ,
 Եւ զինչ անցեալ գնացին ընդ շինողին փառացրն ճոխ :
 Ուր պարիսպն անհրակերպ հիմունքն 'ի խորս ծովուն եղեալ .
 Օարդարեալ աշտարակօք եւ գեղեցիկ բուրբ բըրգօք ,
 Ոյց 'ի գլուխ գահոյք էին խորանանման եւ տախտածեւ ,
 Ընդ 'ի զրօս նըստէր Վագիկ ազատակոյտ զօրքն ընտուաւ ,
 Եւ կապուտակ ծովուն գաշտ շուրջանակի կայր տեսարան ,
 Սեղմաշարժ այլքն ընդդէմ ծիծաղէին ծաւալ ծաւալ :
 Ուր քաղաքն ապաստանի պարըսպաւոր ամրակառոյց ,
 Եւ 'ի նմա փարթամագոյն ազատ իշխանք Վըշտունեաց ,
 Կամ պալատն , ոյր ըզտեղին նոյն ինքն արքայն չափեաց լարիւ
 Որոշեալ 'ի նմա փողոցս եւ բուրաստաննս ծաղկոցաց .
 Օոյս անթաւամ պահէր միշտ վըտակ աղբերն անհատահոս :

Լուսուր տաճարն զեհ շինեալ 'ի պէտս ըղբօսանաց ,
 նրկարովք գեղապատճոյճ գերազանցեալ քան զԱստանին .
 չորս երեւէր բաղմեալ 'ի գահ արքայն կերպիւ նազելագոյն ,
 Օ իւրեւ պար իբր 'ի սպասու գառք պատանեաց լուսատեսիկ ,
 Յանդիման 'ի մարտ ելեալք հոյլք ըմբըաց սուսերամերկ .
 Ընդ եւ ահեղ առիւծունք եւ այլ պէս պէս գազանաց խուճբ ,
 Սոսկալի տեսարան մարտից նոցուն երեւէին ,
 Հապա զինչ եւ զերամոց հաւուցն ասեմ գունակ գունակ
 Գեղով իւրեանց բնակաւոր ընդ երկնագոյն յորմ նրկարեալք .
 Գիտես թէ 'նդ օդ ճախրէին թեւապարեալ կենդանապէս :
 Աւր սքքին , աօս , պատմիչ , էրո՞ւմ եւ մի ոչ երեւին ,
 Ա'ի միայն նոյին տեղիք արդ նըմարին աւերակեալ :

Այդոքիկ , ողբերգու , երկրաւորին էին վայելք ,
 Լու մարմնոյ ունայնասէր բաժինք տրեւալ անտեւական .
 Լու գիւրեղճ աւազափուլ խախուտ շինուածք հիմունք 'ի հող ,
 Շոյտ վասն այն 'ի շնչմանէ հողմոց փլուզեալ տապալեցան ,
 Ի գոցունց միայնակ զարմանագործ Աթուղիկէն ,
 Որ բաժին գոլով հոգոյն , հիմունք յերկինքս կանդաղեալ ,
 Աինչեւ ցայսօր հաստատուն եկաց անշարժ միշտ 'ի հողմոց ,
 Այլ մի գու շերեւելեօք մեծագործին յաւելուր փառս ,
 Շատ է այն պարծանք նրմին եւ յիշատակ յաւերժական :
 Առ ուրեմն այսի զմանկունս տար տաճարին այն յանդիման ,
 Լսս ցուցից անտանօր զհանճար ոգւոյն մեծագործին ,
 61 Լու մատին Սանուէլի զճարտարութիւն ամենարուեստ ,
 Տեսէք ահա զարտաբուստ յորմոց վերայ նորին դրօշուածս
 Օ վեպ հրնոյն եւ ըզնորոյս ճըշգրիտ 'ի վեմբս քանդակեալ .
 Գոգջիր թէ նոր յանդիման բերեն աչաց զանցելոց գործ ,
 Եախաստեղճք տերեւապատ առ թըղենեաւ պատըսպարին ,
 Արարիչն 'ի վերոյ ծառոյն կացեալ ձայնէ զուրեսն .
 Ի վերայ ելեալ Այգէն ըսպանանէ զԱբէլն անմեղ .
 Սասեաց 'ի գլուխ կայ 'ի նիստ նաւրն Այցեան անառագաստ ,
 Աղանին շըղաբեր ընդ պատուհան մըտանէ ներքս .

Աբրահամ սուր 'ի ձեռին զենու զորդեակն իւր սիրելի,
 Առ նովաւ խոյն յեղջերաց 'ի Սարեկայ ծառոյն կախեալ,
 Իսահակ օրհնէ զՅակոբ զաջն 'ի վերայ գրիտոյն եղեալ,
 Փախուցեալն 'ի յեղբօրէն գբարն 'ի սընարս եղեալ նընջէ,
 Լը Անդուխքն առ ընթեր, սրով մարդիկ յերկրէ յերկինս,
 Յովսէփ՝ արեւ, լուսին եւ մետասան աստեղքն 'ի յասն,
 Սոխէս՝ եւ առ անթովք տախտակ քարանոյն աստուածադրոջմ,
 Ահարօն թագն 'ի գլուխ եւ 'ի ձեռին բուրվառ խընկոյ,
 Քահանայքն ըլտապանակն 'ի յուս բարձեալ ընդ Յորդանան,
 Վաւիթ պարսաքարիւ Վոդիաթուսն կայ 'ի ճակատ,
 Ապրստամբն Աբիսողոմ զվարսիցն 'ի կախ սրով պարձէր,
 Սողոմոն առ իւծադրօշ 'ի գահ բազմեալ շքեղակերպ,
 Առաջի նորին 'ի դատ երկու կանայքն եւ նոր մանկիկն,
 Լղիայ կառօքն յերկինս եւ Լղիակ հայի ընդ ելն,
 Լսայի, որ 'ի շքրթուսնս մատուցանի հուրն ունելեօք,
 Վանիէլ, եւ հին աւուր ծերն 'ի յաթոռ նրստեալ փառայ,
 Հիազարհուրն Ամբակում իբր 'ի վիմին կայեալ պահօք,
 Ընդ նոր գործ խաչեցելոյն անդուստ հայի զարմանալեօք,
 Ի կիտէն կրեալ Յօնան առ Վրդմենուոյն շքբով նրստի,
 Այսպէս եւ այլ մարգարէք եւ նահապետք Խորայէլեան
 Ի մի շար շուրջանակի կան պարաւոր զեկեղեցեալ,
 Թողեալ արդ զայդոսիկ տեսէք եւ նոր կտակին ըզլէպս,
 Աւետիս տայ Վարրիէլ հաւան կուսին խօսեցելոյ,
 Աբանչելի ծնունդն 'ի յայրին, հրեշտակք, հովիւք, խօսնայր Յովսէփ,
 Ընդ եւ մոգք աստղահրաւէր զընծայս ձօնեն արքայ ծնելոյն,
 Ընծայումն 'ի տաճարին Յիսուս 'ի գիրկըն ծերունոյն,
 Յովհաննէս ջուր ածէ զխոնարհ գրիտով մըկրրատելոյն,
 Տէրն իշով Աշբուսաղէմ, մանկախքն 'ի ձեռս արմաւենիս,
 Փըրկիչն 'ի վերնաստունն յընթերիս բազմեալ ընտրեալ դասուքն,
 Ի ներքոյ իբր 'ի պարտէզն 'ի ծունրո կայ խաչապատրասան,
 Հրեշտակն վերուստ կարկառէ զմահուն բաժակ յօժար ոգւոյն,
 Սասնիքն նենգաւոր հըպեալ 'ի հեզն համբուրիւ,
 Չեռակապ առեալ տանին զինուորքըն շար զտէրն 'ի յասեան.

Օփայտ մահուն անպարտակիրն առեալ դիմէ 'ի Վողգոթայ .
 Օխասլու սրգւոյն փարեալ Մայրն, անդ սիրելին եւ Յովհաննէս .
 Թաղու մրն կենդանւոյն, պատէ Յովսէփ զանպարագիրն .
 Յարուցեալն 'ի կոյս վիմէն եւ յաղթական դրօշն 'ի ձեռին .
 Համբառնայն 'ի վեր բանին ուաշակերտացըն կալ յակճիւս .
 Ընարեալք եւ բնտրեալ սուրբ հայրապետք եկեղեցւոյ
 Սէն մի իւրեանց նըշանիւք, որ առ նոսա յայտնեն ըզնորհան .
 Սասթէոս, Սարկոս, Վուկաս, եւ Յովհաննէս արծուաթընիչն
 Խորհրդեամբքըն կենդանեաց 'ի չորս կողմունքս քանդակեալ :
 Տեսանէք եւ արքայից Մըշակունի եւ Մըծրունեան
 Օկերպարանս անհրատես եւ ըզհասակս հըսկայածեւ :
 'Ես յաւէտ ընդ փառացի պատկեր Վազկայ նայեցարուք .
 Իր հաւատով մեծապարծուն բարձեալ յիւրում բազկաց վերայ
 Օբոլորակ տիպ տաճարին 'ի ձեւ փոքրիկ ճըշգրտահան
 Ինծայէ ձեռօք փրոկչին որ յանդիման իւր յօրինեալ :
 Ի թիկունս եկեղեցւոյդ անցեալ այտի տեսէք եւ անդ
 Օրթ եւ զուռս ողկուզազարդ այգեգործովք 'ի միասին ,
 Չիթենիս մանրապըտուղ եւ այլ պէս պէս ծառքս մըրգաց ,
 62 Օ՛ր՝ մանրամասին կերպացեալ են ճիւղովք պըտղովք :

Օարտաքին գեղեցկութիւն տեսիք ահա եւ սքանչացայք .
 Ըրդ եւ 'ի ներքս մըտեալ սրբաասահման վեհ տաճարիդ՝
 'Իտեցէք եւ ըզներքին շքեղութիւն փառաց դորա .
 Թէ ողջիկ կան տակաւին ոչ կողոպտեալ 'ի թըշնամեացն .
 Լըզուկ եւ զիս, ողբերգու, ես եւս ընդ քեզ ըզլալ առնում՝ .
 Վանզի ոչ որպէս յայնժամ արդ տեսանեմ ըզուք ներքին :
 'Իրունքըն իւր մայրատախտակ քերեալ գերփեալ են համայնիւ ,
 Իր պատեալ էին համբուն զուս արծաթեայ փայլուն թիթղամբք :
 Չերեւին 'ի յորմունս այն ծաղկածեւ ոսկեքանդակք .
 Ի պատկերս սնօրէնութեանց եւ ոչ ոսկով յեռեալ ակունքն :
 Հայրմ, սհ, եւ 'ի սեղան եւ տեսանեմ մերկ 'ի զարդուցն ,
 Ը աշտանակ ոսկեձոյլ շուշանագործ բազմաճիւղեան ,
 Կամ սրահակ մետաքսահիւս գունեան թելօք նարօտ նարօտ ,

Կամ՝ Օ՛ածկոյթ բազմոցին մարգարտաշար համատակեալ ,
 Օ՛սյսոսիկ , աւաղ , ողջոյն յաւար տարան հինից հրոսակք
 Լ՛յդպէս մերկ թողին ըզդա յիւր ՚ի ներքին հանդերձանայ .
 Օ՛գեցուցանել վերբոսին ձեզ բազասէ , Հայկեան մանկոււնք ,
 Վաջ հահ գիտեալ տեսիք ՚ի հոյակապ այս մենաստան
 Օ՛հրաշարուեստ ճարտարութիւն եւ ըզհանձար մատին Հայոց .
 Ո՛ր յորժամ այժ զօրավիզ տային բազուկքն քաջազօր ,
 Լ՛ւ արիւն յամէն սրբաէ խաղայր ցամաք մատին ՚ի ջիւս
 Օ՛սյսպիսի զարմանալիս մատրն ողջիկ այն քանդակէր ,
 Խցէ՛ , զի եւ դարձեալ խաղող առցէ յամէն սրբօրից ,
 Լ՛ւ մատանց մեռելութեան տացէ շարժումն կենդանի ,
 Յարիցեն եւ սյսպիսեաւ զհանձար Հայոց հանցեն ՚ի լոյս :

Ի նուազ վերջին , ո՛վ մանկոււնք , տանիմ՝ ըզձեզ ՚ի միւս կըզջիս
 Ի Լ՛իմ եւ Կըտուց սուրբ կրօնաստանըս միանձանց ,
 Թ՛ըռիք հապա թեւածեալ զծովուն հատեալ լայն ասպարէզ
 Շոյտ հասցուք անդ ուր կամիմ գիւր տալ սոից իմ վաստակեալ
 Լ՛ւ քնարիս թուլաղաշնակ՝ հանգիստ վայրիկ մի լըռութեամբ :
 Լ՛կաք , վա՛շ , յիմ սիրեալ տեղ եւ խաղաղիկ նաւահանգիստն ,
 Ուր փութան նաւքն խռովեալ՝ զերծեալք յայեաց կենցաղոյս այս
 Օ՛խաչին բացեալ զառաքատ հոգմով սիրոյ փրկչին վարեալք .
 Լ՛ւ ՚ի տապան իմն մըտաք անձեռագործ եւ հողանիւթ
 Ի փոքրիկ ծովակիս կաղմեալ վերին ճարտարութեամբ .
 Ուր պահին մաքուր երամ սուրբ աղանձաց մըշտամընչիւն ,
 Որ փախուցեալք ՚ի բաղէից ՚ի ծոց սորին թաքչին անբայթ :
 Լ՛սպարէզ է աստանօր խրմբից այլ իսին մենամարտ
 Վրօշու խաչին խրախուսեալք ընդդէմ շարին աներեւոյթ ,
 Լ՛ւ ոչ ՚ի զէն այլ յաղօթս փառեալ մարմնովքն մերկանդամ
 Սարսուցեալ ընդ բեւիար զգեանեն ըզնա շնորհիւ խաչին ,
 Լ՛ղբատին յանձնէկ խրցիւունս մըտէլ , մանկոււնք , արգ չըրջեսցուք ,
 Որ ՚ի սոսին շինեալք են անձուկ հետոց հետեւողացն :
 Օ՛հ՞ , տեսէք , մութ եւ անչուք գեղատրխուր են բընաւին ,
 Պատեալ որմովք դուզնաբեայ , ցած եւ խոնարհ են առաստաղքն ,

Սի եւ կամ երկու լուսանցս ունին միայն ՚ի յարեգդէմ ,
 Յոյց շողիկ կաթեն եւ լոյս առնեն անձանցն արգելական :
 Իսկ յատակք են անպաճոյճ լոկ խրսրիկ մի արկեալ եւ եթ ,
 Օարմանամ , իբր ՚ի խոնաւ գեանոյն մարմինք ոչ խօթանան ,
 Եւ միշտ առողջ մնան եւ ժիր թէ եւ լինին հարիւրամեայ :
 Սակայն ոչ ընդ այս յաւէտ այլ ընդ նոցին վարս հիանամ ,
 Ար այնչափ տաժանութեանց տանին ոգւով ժուժկալասէր .
 Սարմնով մեկնահանդերձ կըռուին սաստիկ ցըրտոյն ընդ դէմ ,
 Բազմօրեայ պահօք յաղթեն անժոյժ մարմնոյն ախորժակայ .
 Եւ արթուն հըսկողութեամբ աչաց քրնոյն ծանրացուցիչ :
 Են ոմանք որ երկնաւոր վարդապետին բերեն ըզտիպ
 Ընձանձրոյթ անյագ ձայնիւ զգիշերն ՚ի գլուխ հանեալ յաղթս :
 Կէսք թէպէտ կրճկեալ մարմնով զաղաբողոն առեալ վերայ
 Նընջեն այնպէս անմահիճ գօտին առանց լուծանելոյ .
 Բայց անդէն վաղայարոյց լինին յերկրորդ պահ գիշերոյն
 Սինչ ըտտուեր պատէ գերկրաւ բնութիւնք լըռեն տիեզերաց ,
 Եւ մարդիկ աշխարհի նիրհեն փափուկ ՚ի յանկողնոջ .
 Նոյնք արթունք եւ զըւարթունք ՚ի սուրբ աղօթըս կանխելով
 Պաշտեն ըզտէր անդադար զուարթնոց երկնից նրմանելով :
 Եւ յորժամ ձայն զանգակին կոչէ զոգիսըն տըքնասէր ,
 Եւ զնոսին , որ գող թէ նոր զաչըս տըւեալ են քնոյ անօր .
 Արպէս արագ եւ նոքին զբուն թօթափեն յարտեւանաց ,
 Եւ անեն լուրջ եւ զըւարթ փոյթ ժողովին յեկեղեցին :
 Ընդ բակիզըն առնուն հընջել զՎաւթեան քընար սաղմստերգութն ,
 Ոմանք լուռ կացեալ նոցա նըւիրեն ունկըն մրտադիւր .
 Եւ յէր յոտից վերայ անշարժ նդ երկիր հային միշտ ակընկոր
 Քաղցր ՚ի ձայն երգոյն զմայլեալք հրեշտակային նք օրհնուեցն ,
 Կէսք ըտտեպ ծունրր կըրկնեալ եւ մաճուցեալ զգեանով գերեսս
 Ի հանդէս ժուժկալութեան ջերմ արտասուօք հայցեն ըզնորճ :
 Եւ ըզձեռս , որ չէ լըցեալ արեամբ մեղաց աշխարհիս այս ,
 Տարածեալ միշտ պաղատին վասն աշխարհի խաղաղութեան :
 Իսկ յորժամ աւարտեն գերկար պաշտօն ճաշոյ ժամուն
 Ելեալ տանէն աղօթից երթան յառաջ ՚ի ճաշատուն .

Ոմն անդէն 'ի յամբիոն ելեալ կարդայ զՎ արբա հարանց ,
 Լուռ մընջիկ այլքն 'ի սեղան ընդ ճաշակելն 'ի միտ առնուռն :
 Օրինչ է սակայն զոր ճաշեն , այսրբ տեսէք զօրէն պահոց ,
 Լոկ հացիկ ընդ բանջարոյ զոր համեմեն աղին համով ,
 Կամ ապուր ընդեղէն ծերոցն 'ի պէտա եփեալ ջերմիկ :
 Եսր ոչ գոն խոհակեր եւ ամճաբեր կամ ծաղարար ,
 Ոչ գառինք խորովեալ կամ համադամ պէս պէս խորտիկք ,
 Ոչ գինի եւ կամ այլ քաղցր ինչ բմպելիք օշարակաց .
 Քանզի ազատ են սեղանք նոցին փափուկ յայս վայելից :
 Յանպաճոյճ սեղանոյն ելեալ ապա զուարթ անորորտունջ
 Գոհանան զպարգեւողէն , դառնայ մէն մի յիւր մենանոց .
 Վերձանեն այնուհետեւ անյագ ոգւով զհոգեմատեանս ,
 Որ քաղցեալ ոգւոց նոցին ճաշ է քաղցրիկ հոգեպարար :
 Սիրեմ ես , բազմահամբեր ճրգնաւորին վախճանելոյ
 Չեղ , մանկտիք , դոյլ ինչ տողիւք զհանդէս վարուցն երգել ասանն :

63

Որ ըզվարս Խոստովանող աշակերտին բերէր ճրչգրիս ,
 Օտոջ գիշեր իբրու զհանթեղ նա կայր անշէջ արթուն աչօր
 Եղօթիւք անհատական ընդ Լստուծոյ խօսեալ 'ի սիրտ :
 Բացօթեայ ճրգնէր յաւէտ 'ի մէջ կրղղոյն ուր եւ կամէր ,
 Եւ զօղեալ յորով անգամ 'ի դարափորն իւր խորագոյն
 Ընճաշակ անկերակուր պահէր անդէն զեօթնեակ աւուրս :
 Երգար , այլ արտասուէր իբրեւ ըզյոյժ մեղուցեալ զք ,
 Եւ կրկնէր շրթամբք անլուռ զխոնարհ մեղայն մաքսաւորին ,
 Յամենայն 'ի շաբաթոյ խոստովանէր զոչ գործեցեալսն ,
 Եւ ըզհացն իլեալ յերկնից միշտ ճաշակէր , ոչ յագենայր :
 Ոչ միայն էր ընչատեաց , այլ եւ շինդրէր ըզկարեւորսն ,
 Օրկէր գանձն 'ի պիտոյից տայր ընկերին կարօտելոյ ,
 Կենդանւոյն առ աշխարհ մեռեալ էր նա բոլորովն ,
 Ստիպցեալ 'ի յերկրէս եւ ըզգեցեալ զերկինս հոգւոյն
 Բզմարմինն 'ի խաչ հանեալ անտար վըշտօք ժուժկալուժեան
 Կարօտեալ կամովին նեղեալ մարմնով եւ շարչարեալ :
 Եսպէս երանելին իբրեւ զարեւ 'ի բոլոս աստեղոյ
 Փայլեցաւ 'ի մէջ եղբարց պայծառ լուսով ճրգնողական .

Եղբէ անհամեղոյ ալ համեմիչ վարութիւն խիտտ ,
 Եւ խըթան խաչակրօնից հեղեացելոյ 'ի նայն հանդէս :

Հաս ժամ ահա , զի ելցուք եւ առ ծովուս Վաջրերունեաց
 Բղվերջին քնար սղուանի , սհ , ես հարից սրտաաճըմէալ
 Յուզարկաւոր լեալ ձեզ անդ մէն մի անդրէն յօտար աշխարհս ,
 Դուք՝ մանկունք , որ խիլըլըան մըտանեւր զբախտին ընդ դուռն
 Շեմեցայք 'ի Հայաստան , ստահն եկեալ ելիք արտաքս :
 Այլ աստ վայրիկ մի դուր տուէք ձերու՛մ սոսից մի գնայք յառաջ ,
 Եւ քարութ թէ զինչ լալով ժըտէ 'ի ձէնջ ողբալի մայրն :

Այլ իմ որդեակք մայրասէր , զձեզ որ առ սէր իմ հայրենեացս
 Ողբերգութիւն հրաւիրեալ՝ երեր 'ի յիս եւ ձեմեցոյց :
 Արդ երթայք , այլ քաւ թէ զիս դուք մոռանայք մինչեւ խաղառ :
 Յուշ լիցի ձեզ Այրարատ եւ Վայրըն ձեր ամենամին .
 Աւազանըն Եփրատոյ ճնողին արգանդ յորդիս լուսոյ .
 Խոր Վիրապ եւ սիրեցեալ սուն՝ Վրիգորին լեառըն Սեպուհ .
 Եւ շիրիմք երանելի հարցըն տամիչ հոգեւորաւն :
 Յուշ լիցի ձեզ եւ Սասիս , ալեւ , որ ձերն եւ Արագած .
 Տենչալի սուն թորգոմայ , յորմէ ելեալ տարագրեցայք .
 Թեկն առ թեկըն շարեցեալ այն ապագոյն թօնուտ լերինք .
 Շոխարոյս հովիտք եւ ձորք եւ հովտին մարմանդավայրքն ,
 Վաղցրահոս ողբերակունքն , այն խոխովուն յորդոր առուաց .
 Այն սիրուն բազմաբուրեան ծաղկունք , որոց առիք լողնոտ ,
 Դիւր լայն սարարտ գաշտորայքն եւ այն կանաչ մարգագեալինքն .
 Բերրի եւ կորդ արտորայքն , որ լստասան արօրագրաց :
 Յուշ , նա իմ աւերակաց տեսիլ եւ կերպն աշխարելի .
 Այն հիմանց խախտեալ քարինք եւ այն նըշխարք մանրակատոր .
 Սարմարեայ սիւնք մամուսպատ եւ թաւալեալ այն մահարձանք .
 Այն փլուեալ եկեղեցիք եւ տաճարաց մնացեալ կամարքն .
 Այն ամայի վանորայքն եւ մոռացեալ ուխտատեղիքն :
 Դուք մի թէ զայստսիկ մոռանայէք 'ի յաւիտեան ,
 Կամ խաղառ ոչ յիշցէք զբաղըր այն տեղիս բնակասնունդ .

Կամ թողուցո՞ւք զիս այրի եւ զիմ երկիրդ անմարդ անայն :
 Յիս , ո՞վ իմ մանկունք , յիս դարձ առէք նախնայն նրման .
 Ոչ ասեմ տամբք եւ զարմօք , շատ է միայն սրբախ սիրով .
 Օհամասեռ Հայկեան սերունդս , յոր վայր իցեն թէ սիրեսցիք ,
 Ընդ եմ ես հայրենիս եւ զայն անշուշտ ինձ վարկանիմ :
 Չէ այն որ հայրենասէր , սր կայ առիս , այլ ոչ սիրէ ,
 Հուսկ կացեալ , բայց ոչ հայի յողորմ տեսիլ մերձաւորիս
 Օպքս յինէն ամեօպեալ զիւրեւ միայն դարձուցանէ :
 Հեռացելոյ սիրողին լերինք բարձունք շէն խոչընդակն ,
 Քաջ կարէ նա եւ անդուստ ըզհեռացեալսն նըմարել .
 Եւ զերդ արեւն 'ի բացուստ շող արձակել մըթագնելոցս :
 Գնասցիք բարեաւ արդ , մանկունք , եւ զիս այնպէս դուք սիրեցէք :
 Խոնարհեալ զհօղ հայրենայն համբուրեցէք վրդձիկեալ սրբախ ,
 Լսացէք եւ դուք նրմա մնասցիք ողջամբ , ո՞վ Հայաստան ,
 Լ՛հ , մեկնեալ սյժմ 'ի նմանէ երթայք արբտում ըզճանապարհ ,
 Ոմն 'ի հիւսիս ոմն 'ի հարաւ ոմն յարեւմուստս 'ի տարաշխարհս :
 Օքաղցր արեւըն հայրենեաց եւ զպարզութիւն թողեալ , աւանդ ,
 'Նդ այլ արեւով ջերմային եւ խառն օդով երթեալ սնանիք .
 Լը 'ի ձեր ծածկի աշաց Սասիս եւ լեառըն Վարապայ ,
 Լը ոչ եւս այլ զօդ նոյին ծըծէք որ իմ երգով շքնէր :

Լ՛յլ որ 'ի բէն ելեալ դու սրբախ գնացեր 'ի հայրենիդ .
 Ընդ ճեմեր , աւանդ , աստէն ' Լիւզանդիոն հարեր ըզքնարդ ,
 Ընդ ամպեալ ցօղեր արտօսր կաթիլքն իջին յերկիր պանդուխտ .
 Ընդ լացեր կականալի ձայնիկըդ ել յարեւմախից .
 Սակայն ո՞ր ես դու , գիտես , հէք ողբերդակ Լրարատեան ,
 Քեզ թըլի թէ հայրենւոյդ յանուշակ ճոց հանգուցանիս ,
 Օհ այդպէս բոյդ հրաւիրեալ մանկանց լինիս յուզարկաւոր
 Օպչարդ քո բաց , եկ 'ի միտս , ո՞հ , եւ դու կաս յուսար աշխարհ ,

Տ Ա Ն Օ Թ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ե Ք

1. Պատշաճ համարիմ զոչս ծանուցանել նախ բանասիրացոց առ 'ի ազից արշիւ ԸԸ- փոփոխուան գարծուածոց բանից լինելացս գրոյս : զի բառ սրում մեծ մասն երգացս երկրորդ զիմօք յարմարեալ են . որպէս թէ իմ հրաւիրակիս կոչեալ 'ի հայրենին անդ՝ մատասն ցուցանեմ հրաւիրեալ մանկուսն զանգիւնս : յոր ասնիմ զնասն : Քաստի սր ընթեռնուն՝ պարտին լինել անդ : ուր ենն եմ . ինչպէս եւ երբեմն զիս 'ի պանդրեւ սու թէ ան տեսեալ՝ փոխեմ զնայն զէնան . զոր զի բառ կարեն արշիւ ուշտոցոյնն :

2. Այլ էր ճոխագոյն նաւաբէլ զնիզի գրախտին եւ գրի բակնան յերիս եւ զաշ բիւրս . որ զուարձախ նիս իւ եւս ընծային : Սակոյն ոչ համարմակեալքս եւ ոչ միայն 'ի գրախտն . այլ եւ յամենայն տեղիս՝ փոքրիկ մակուկս մերով 'ի խորս ծախան նուսէլ . ուստի միայն հարեւանցիկ առ տփամբք քերեալ անդ . եւ զի փութամբ եւս 'ի նպատակն մեր հասանել :

3. Օչեզեցիտ իման Արարատան գաւառին եւ զարգաւանգութիւն հոգոյն եւ զբողմանցիս բարեաց լիութիւն՝ վայելուչ ինն բառ աննայն մասանցն ստորագրե զա զար Փարպէցին . զոր թէ քեզ ախորձիկ է ընթեռնուել . կարեն գտանել 'ի սկիզբն գրոց նորին :

4. Օչայս Եղեկիէլ մարդայէն եւս յոյստ առնել բակիւս : « Եւ 'ի ասան թորգոմոյ միով եւ հեծելովք եւ Նրբովք Լիւն ԸԸ- փամառս քոս :

5. Վիւզակներն Վասպուրական գաւառին՝ պերտեղ անուանեն զանգիւն . ուր 'ի ջերեկի 'ի ժամ կիմնն առեալ բերել հովիւն զնայնն . եւ թերեւս աղաւաղն իցէ այս բառիս փարսխատեղ . որ նշանակէ զգամն եւ զմարդասէղն . յորում փարսխեն 'ի

զիշերի զհօանն : Բաց 'ի սմանէ եւ յԸԸ սերեր եւս 'ի կիր արկեալ ենք աամկան կամ գաւառական բառս . սակայն չկամիմք այսու օրինակ լինել այլոցն եւ զգուշագուշ ցանեմք եւս զմանկիւր չաւնուլ զնասն 'ի կիր անխորի առանց սրահանջման հարկին . մի գուցէ եւ գուք ընդիս դասիցիք 'ի նախանձաւորացն լեզուիս մերում բաղմահարուսա :

6. Վանգի եզեն անհաւատ աղանդաւորքս անմք առ ժամանակօք սրբոյն Յակովբոյ 'ի Միջնագետս որ ուրանային զՔրիստոս . զիս այսու յայնի եւ ճշմարիտ վրայութեամբ յանգիմանեաց սրանչեղաբարձ հոյ բողման Մծբոնս :

7. Այս յանկործ եւ սաստիկ շարժ Ակուայ զեղն՝ եղև 'ի 1840 թուականին . յորն բառ վրայելոյ ակնստեսնոցն՝ չապրեցաւ որ բաց 'ի հալուէ միջէ :

8. Այս խրատ Մաղանին է . որ ասել 'ի զիրս առակացն : « խնամ կալ բանջարոյ 'ի գաւառի եւ հնձեպեւ զիտա . . . զի եզենցին քեզ ոչխորք ձարձարեք . դարմանեալ զիտաս . զի եզեցին քեզ գառներս :

9. Վահրամ որդի էր Գրիգորիոսի Պահլաւանոյ 'ի զարմել լուսաւորչին 'ի ժամանակս Գաղկոյ վերջնոյ արքային Բազրա սունան . որ քաջութեամբ սրութեան եւ մանուանդ պայծառափոյլ աստուածպաշտութեամբ՝ զերազանցեալ գաւառ քան ԸԸ- յորում եւ երկիցս ել ընդ զէմ թշմանու ջրն 'ի սրաշարման Անի քաղաքին սաստիկ հարուածովք հոք զնոսա . եւ յաթուան անայ ձերուէ ի բում մարտուցեալ ընդ զէմ Վաղարշտարոյ Պարսի՝ նահատակեցաւ նրն եւ որդին իւր . զորոյ զճամբօրն առաքինութեանց վարս . զոր քրտաստ Մագիտա բա՝ կարեն գտանել 'ի պատմութիւն Հայոց

յերկրորդ հատար 'ի կարգի Բագրատունեան թագաւորացն :

10. Գաղիկ եր վերջն թագաւոր ցեղն Բագրատունի հոգր երեւեալ 'ի քաջարութիւնս . այլ աւաղ , քաղիկ շարսեմեանն նմանեալ Վասակոյ Սիւնոյ՝ Վեստ Կարգիս նեղեացաւ դաւաճանութեամբ մասնեաց զայնպիսի տեր 'ի ձեռս Կայսեր Յունաց . որով աւելծն այն հոգր , որ իրբւս զվէնն Տրդատ սիգայր 'ի վերայ լեբանց Հայոց՝ 'ի մեջ աշխարհին շուտեց զան երեսուն փակեալ 'ի գաւազիլ՝ ցաւազիւս մեղէր փանն հայրնի աշխարհին եւ բարձման թագաւորս թեանն 'ի սահմէն 'ի սրբն :

11. Չայս ոճիր սակախ եւ զազանային վեճեմեղքութիւն՝ գործեաց Սրբաւրան արքայն Պարսեց ըստ պատմելոյ Վարդանայ յոր ժամ էաւ նա զՎնի քաղաքն :

12. Վերջն կործանուան եւ ստոյանոյն Վնի քաղաքին՝ շէ յայտ 'ի պատմեցրայն թե երբ արգեօք եղև . բայց այսմ պատճառ՝ Ղարբ Չահկեցին զերկրաշարժութիւնն առե՛ լեալ յանիկցն Յովնանու Երզնկոց . շայն՝ յորեւ երկուցեալ բնակայնն եկին եւ ցրեւեցան 'ի Տեառս ար աշխարհս . եւ միայն քան՝ որ 'ի 14 հարստս փոխեան 40 հարստսն եկն թողով զայնն :

13. Տրդատ եր հռչակեալ սնն ճարտարացեալ ազգու Հայ , որոյ ձեռամբ իսկ շէնեաց Բ Մերստ արքայն Բագրատունի լոշհրաշակերտ կաթուղիկէ եկեղեցին Վնայ . եւ պատմն եւս զմանն եթէ 'ի փռանդիկ շարժմամբ՝ զմեկեկին մեծ եկեղեցւոյն Սոփոնոյ , որ 'ի Կոստանդնուպոլիս . այն Տրդատ սնոց զամենլով՝ էնոց զձեռս զիւրաւ նորոգերոյ զայն :

14. Չայս չուն բերեղեն , զոր 'ի Հընդեկայ տաւեալ եր բերել Մերստայ տիեզերու կայն . եւ զայնտիկ իտայն . որ մարդաշարսն եր զմեծութիւն կանգնեալ 'ի գրեթե կաթուղիկէ եկեղեցւոյն Վնայ . ընկեց սնն 'ի փնտռորոց եւ խորտակեաց . ընդ որ ցաւեաց յայժ եւ նոյն ինքն Սրբաւրան արքայն Պարսեց 'ի տեսանելոյ զայն :

15. 'ի ժամանակն յորժամ գերեցան հըբեայցն 'ի Բարսիլն . էաւ Երեմիոյ մարտերն զձուր ողջակերպոց սկզբանոյն , որ փաւ պահելու մըշտ . եւ թորոցց զայն 'ի իջար մի ցամար . եւ 'ի գաւառն վերասին

'ի գերութեանն առաջորդութեամբն Չարարելի եւ շինեց զառանցն՝ 'ի խնայր եկեալ զտիտ զայն , բայց ոչ զձուր , ոչ զձուր թմանն , զոր իրբւս Տեղին 'ի վերայ ողջակերպոցն եւ ընդ մարտն արեւուն 'ի վերայ՝ իտայն բարբարեալ այրեցաւ ողջակեղն տեսուն զորութեամբ :

16. Ս . յաւաքարահան բանիւք , որ 'ի գիտեց մանկույնն ոչ եթէ հրաշարեալ եւ բղձադատու՛մ լինել կամիրք . այլ միայն 'ի լի յաւայն եւ 'ի ցաւալի բանիցն որ 'ի գիտեց քաղաքին . ստիպեցաք զրեւ զայնս . եւ առ այս երաշխուարե մեզ այս մի տող 'ի բերանոյ քաղաքին . « Սրապե թող եւ որպէս աւերն կամ նարստատալ » :

17. Չայս ծանուցանն Հարական 'ի Սեւ ծահրաշ օրհնս ինչն երկրորդ Ճազգիկար . զին 'ի տանս այս :

Իսկ 'ի շորթորքն դասն պաշտպան եղեալ լուսաւորին

Ի դաւանն իւր փութեցեալ աւարտութիւն տեսնելու իւր

Չար հարցեալ 'ի նմանն սեղեկանայր մարմնով հրեշտակն :

18. Առ այս սկնարիկ 'ի Հարական Երզնկայցին յայտ տանն , որ 'ի լերկեցն . « Խորհուրդ խաղելն գերանրաշ սեղեկայն Գողգոթեայ ծածկապէս 'ի սնն լերին տեսանի . զինն այրոյական սպանմանն գործի կենաց արքայն 'ի կենաց գործիս նախեալ . եւ այլն :

19. Մանի կայս եր ընկեր օրրոց Հոփոփոսանոց , որ զատեալ 'ի նոյնոց առ անձ նայաւ 'ի լեառն Սեբաս . եւ քարայրն յարու՛մ բնակեցաւ կայն՝ կոչեցաւ Մանեայ այրք :

20. Սրբաբերեւ պերճապոյնն եւ գերազանց՝ զովեաւ այն Պլուզ Յովնաննս վար . զապետին առ Լուսաւորինն եւ 'ի յորդիս նորին եւ թնատնս . յորում 'ի մեջ աւեալ զրուտան եւ զեւան Սեբաս թուլապիսի համեմատութեամբք . եւ համարանկեմ աւել . Եթէ մասամբ իւրք զլե զՆորեկան ճաւաթք , զոր գիտ յաւարտ Յամասապա տու՛մ մասնեկն յորինեալ 'ի Լուսաւորինն մերոյ եւ ընթերցեալ բննա 'ի զայն մարտք . տեսանես յայնժամ թէ բանի՛ խորացոյն բողջանք հանձարեղ Պլուզն բոցախառեալ 'ի սեր ցանկաւոյն 'ի սրովեկեց՝ վայելացոյն

բանիք ներքոզէ զերանկէին զԳրիգոր եւ զէղեալ յառտու թենէ սխալ սգւոն զառաւելեալ սէնն իւր թմովէ 'ի Սեպուհ :

21. Չայտ ցաւագին արտունջ եւ բողբ բառնայ խորենացին 'ի պատմուն անդ ԸԼԺժան սրբոյն Տրդատայ՝ այտախի բանիւ : Ո՞րք 'ի ձենջ թռչակս յազգա մեր : ո՞վ որ վարդապետացն մաղթանս : ո՞վ որ բան յօժարեցուցանող կամ յորդորական : ո՞վ որ յերթացո մեր բեռնարարն : ո՞վ որ 'ի գառն մերում՝ հանգիտ : ո՞վ որ տուն կամ օթմանոց մեզ պատրաստեալ :

22. Ըստարշան է առաջին անուն Ըբտող գաւառին, առ որ հուպ է Ըարայրի գաշան ուր եղև նահատակութիւն սրբոց Վարդանանցն :

23. Քանցի յառաջագոյն ցուցա տեսլեանք սրբոյ հօրն մերոյ Գրիգորի, եկի 'ի հատէ գառանոց անտի լինելոց են սմանք գայլք եւ յարձակելոց են 'ի վերայ գառանցն կրտսրել զնոսին եւ հանել արեան ճագարին : որ կտարեցաւ իսկ Տչգրիտ 'ի մեծ եւ հագեւոր պատեւազմիս այտիկ :

24. Կտիարարն Հայոց իբրև արտաբուստ մատուցին երկրպագութիւն հրոյ եւ արեգակն՝ սկսան իւրարանիւր նոցին սուտակատուս բանիւ շնորհակալութիւնս մատուցանել Յազիկրտ արքային անդ 'ի յառեան Պարսից : եւ սուրբն Վարդան եւս իբրև յազգմանէ հոգւոյն խօսեցաւ անդաւոր : եւ յետ 'ի մեջ բերելոյ զթիմօտ եւ սիրտեթ ծառայութիւն իւր՝ յարէ զհինի : « Ի՞նչոց արդ յայտնհտե սյապէս կամբ են, ջանամ : զի եկի ճոյժմ գործեալ ինչ իցէ (իմ) եւ ոչ արժանի անուան կամ գովութեան, յայտնհտե հնարիմ ամենայն զօրութեամբ եւ ուժով՝ օգնակամութեամբն Ըստուծոյ գործել գործ այնպիսի, զոր ոչ միայն առաջի ձեր արեաց, այլ եւ 'ի կուսեր զբանն եւ յայլ ազգս պատմեսցի համբաւն այն մինչև յախտան : Եւ զյայտիսի բանն իբրև լուս թաղաւոյն եւ անշնայն աւագանին Պարսից զամիցին զՎարդան եւ ոչ ծանան ազգութիւն բանիցն առացելոց : որպէս պատմէ Ղազար Փարպեցին : զոր Ըմթեղցիր 'ի գիրս նորս :

25. Վասն զի սովորութիւն է Հայաստաննայց, ցորտի նոգմին տալոյն 'ի յորտոցի ննջ 'ի ներքոյ նորն զըտուցեալ մանր

հոգ 'ի վերայ շորի տարածեալ գնեն :

26. Ըլանոց, կամ ազգացոյն եւս աւան կամ աւանք՝ է նաւահանցիտ քաղաքին Վանայ միով ժամաւ հեռի 'ի նմանէ յարեմուստ հիւսիսակազմանն :

27. Ը յգետանք կամ արտարձանք քաղաքին՝ մեծատարած են յոյժ 'ի գիւրավայր գաշտի, յորում առաւել բնակիչք գան մեբաղնեկց բան 'ի քաղաքն : Ընշնափ զուարճախ եւ զեղեցիկ են այս այգետանք : պտղատու եւ անդտու զ ծառովք զարդարեալ եւ մանուսնոց յարագնոց առաջ : որ յամենայն հրապարակս գնան առ ծառովք առեւեկաց, մինչև կարեմ առել : եթէ շնաշարհիկ են 'ի մեջ հանուրաշխարհիս :

28. Հին եւ Նոր, ըստ տաճիցն (եակի եկնի) է յորդատատ սարեր միայ անուն : սրոյ ակն է յընդարձակ հրապարակին, որ ազգուկի երանն ի քաղաքն մինչև է 'ի զիւզն Սղկոյ : Եղբք վտակի սարին եւ այլ աղբերաց՝ զարդարեալ են կանաչագեղ եւ մանաւանդ լախուր կամ կարօս անուանեալ բուսովք, զոր տեղացիքն՝ յի կարօս կոչեն եւ է տարեր 'ի միւս երկուց անակացն եւս, զորս 'ի կերակուր արեաննն :

29. Վլլուանք կամ զլլուան տի ձայն ջուրոց, որ 'ի նկարերան յամանայ ինչ եւ կամ յականն սարիւրոյ 'ի գուրս հոսի սաստիպակն՝ ճնշելով յօղոյն :

30. Քաղցր է եւ հոգեւոր ինն անուշաութիւն եւ ազգեցութիւն ուժի ձայն փայտիս այտիկ կոչնակ անուանեալ, զոր տեսալ 'ի շորտոց պահու զիշերոյն ժամանարն ելուան 'ի հրապարակս եւ փողոց 'ի փողոց հարեալ շրթ, յորոյ ձայնն կարժուցեալ գնան յեկեղեցին, Եւ այս սովորս ի իւն ոչ միայն 'ի քաղաքին եւ այլ եւ 'ի համօրեն վանորոյս եւ զիւզորեն Վասպուրական գաւառին : իսկ յայլ տեղիս Հայաստաննայց, եկի զո՞յ այս սովորս ի իւն, ոչ զիտեմ :

31. Ըլուշայ, յայս անուն եւս կոչն Վասպուրականքն զարարն :

32. Ըստանհոս կոչի այն ազգ տանձից, որ ընդ ձիրանցն հասունանայ : Սեղուկ կամ մեղրիկ տանձ, յայտ է վասն մեղրահամ լինելուն առեալ է զանուան : Գեղին տանձ, մեծացոյն է սա քան զայլ ամերային տանձս եւ կարի քաղցր : ԿՔ

մասն մասն սրբարեւոյ շորացուցանեն ընդ ա-
րեւոյ եւ զշիրն պահեն 'ի ձմրանի :

55. Թխու առանձ . յայտանէ եկել ու-
տից' որ յիսուն հաս' շատ ոչ ասե սրբայն
ստիտ թխուահատ' եւ իրայն ընենուն . իսկ
կիկ Էրբայնի իցե սրբին' զհարգարն միսն
զամայն շատ սրբ :

Տըրտըկտանձ . փորք է սա եւ բոլոր
է . եւ զիւրացիստ ստացոք' որովհետեւ
յաճախ գտանի յամենայն այգիս :

54. Տարգրեքան ինձոր . քանզի 'ի հա-
սունանայն եւս զճաղկին 'ի բերան պահե
նման փորակելի :

55. Մշայտի տանձ . հասանական է թէ
այս այգ ամենայն իցե եւ այն . զոր Վեր-
գիկես 'ի Մշայտանուն բունայի կոչե . ըստ
որում մեծութեանն ըստ գրուան մարգոյ :

56. Մշայտի տանձ . յարգի է սա քան
զայլ ձմեռայնի տանձս . զոր զգուշութիւ
սա ետայ 'ի ծառայն եւ կախուան սրբարեւոյ
'ի ներքնաստան կամ 'ի ջերմին սենեակս
կարեն յառատացոց . որով զխմանայ 'ի
ձմեռան :

Դանկի կամ 'նորնիձաճե տանձ . յա-
ղացո նմանեւոյ ձեւայն սա ետայ զայս անուն .
եւ ստաւել եւս սովան է սա քան զայլ
ձմեռայնի տանձան :

57. Երկարատակ ինձոր . 'ի մէջ ամենայն
ձմեռայնի մրգացն մի միայն պատուակա
նայն համարեալ է սա . զորս մի մի քա-
ղեալ 'ի ծառայն . այլ եւ այլ հնարիք պա-
հեն . որ զխմանայ զբարում ժամանակս . եւ
զամուն սորին բնակիչքն' Վըլսիճ ինձոր
կուչեն :

58. Գեղեղեղի է յայտ կերպ տնկազոր
ծառիկան այգեացս այսոյնի . քանզի ոչ 'ի
հարմի գտանի անկեղս են ըստ այլ գաւա-
սաց ստիտութեան . այլ 'ի մէջ խորացոյն
ստաւաց եւ սրբատար սրկոյն յաջ' եւ յա-
հեակ թէ եւս բազմաթ խառնման' ջանեալք
են 'ի վերայ բարձր թմբոյն . որ շայնմիտտ
եւ ուղղաձիգ շինեալ են սա իւրացանչիւր
ստաւօք . եւ ուսն արձարեալ զան խառ-
նին ընդ միմանն եւ զըտրոք թմբով' ծած-
կեալ տարձարանի սկսածաճե . փասն այն ոչ
կըտքն ոչ այնչափ յուսայն կարին . որչափ
'ի վերայ հարց թմբին անկեալ հասունա-
նան . որ բազմաթոյն եւս ինինն եւ կոչին
արեահատ :

59. Մասնայն կամ առկորին պող աղ-
բիւր . բիբի սա սա բնիկեր վերին Վարս
զայ հուպ խմորհնեալ տանայն . որոյ
ջուրն արգարեւ շիրտն զխմանայ ստա-
մանք մարոյն :

40. Ազիլի եւ անու շահտ է ծաղկեա
այս քան զայլ ամենայն ծաղկաւն լիբին Վա-
րացոյ . զորն ասին անար թէ չգտանի
յայլ ուրիք . սակայն մարթ է գտանիլ 'ի
բիւրակենան լիբին կամ յայլ ջրարու ի
մարտանայ այսոյն :

41. Չնչոստն մեղիկ խախիլեւ ջուրց .
որ խաղան մանու ծառայ աւ արմատաք
ծաղկոյն' զըզըզուլ կամ զըլըլու մե կա-
չեն Վասպուրակոյն . եւ թաս թէ 'ի
բաւեւ սոջակե մե կամ սոջակուս' աղա-
ւաղեալ իցե այս . փասն զի նմանայն է
ձայնիցն հնչման :

42. Աղաւմ սրմունիկ եղանակաւ որ տա-
ղան յարինեալ կան 'ի վերայ լիբին Վարս-
զայ . յարց . ասոյ . շահմ' սա իս եւ ոչ
զի եւս զնել ստատար 'ի գուպիւն թխե
բանասիրաց եւ 'ի ցոյ սենանայ սրբ
տալու կըտղին :

43. Պատնաստ կոչեր լիբին բանա-
տն զձուլիկան յարւմ կոչին ինն Մասայք .
ոչք համարելն գտերք Արամազոյն շառ
տաճոյն . եւ սա ստարտով լիբին այնմիկ
կըտր աղբիւր մի նախեալ Մասայց . որոյ
ջուրն քրթիկոս տանին գիւ . որ բարկեր :

44. Վարկեալ կոչի այն մասն գաղտման
լիբին այնմիկ' որ փորք ինչ ստարին է քան
զայտ բարձրացոյն մասն ստարտերք կո-
չեցեալ 'ի բնակացն . եւ անդ իսկ ինայու-
ցա 'ի Հախիթիմայն մասն կենաց փայտին .
որով սա զանուն Վարկեալայն . որ Արա-
տաղմ' :

45. Ի խմորհնեալ եկեղեցոյն փորք մի հե-
ռի է թողիկ ճգնաւորին այս . զխմանափոք
եւ անձուկ յայտ որ կայ մինչեւ ցայտոք :

46. Էր սա ճառաւիճ օշաւ շալի օշաւ
մի 'ի բանագուճիցն Վանայ կեղոս յայնժ
ժամանակի . որ յանդ կենցաւ քակել զզբո՛
բեկն ամառացեալ կեղեղեայն սա 'ի պէտ
բազանեաց շինու թէեան սան իւրում . եւ
յորժամ փոյլ սա զպատմին ծախտեալ
մարմնով' զըջացաւ ակամայ շինել զայն միւս
անգամ :

47. Թեպէտ ըստ պատմեոյ յայտաւա

86L

բաց՝ երկատանն սիւնք երևեցան ատա-
նօր . այլ բոս աւանդութեան բնակչացն
եօթն միայն երևեալք են . վասն այն բոս
խուսց լուսեղեն սեանցն՝ եօթն եկեղեցիք
կառուցանայր . իսկ ձեռքտալքն՝ ի վերայ
վերին վարձարի և Էլայնկոյ ձորոյ կոչե-
ցեալ սարք Լատուածածին եկեղեցւոյն երե-
ւեալ են . որ է յարեւելս հիւսիսակողմանն
այգեատանեաց Վանայ :

48. Վեներեթիմ արքայն Լւրծբունի թե-
պեա ՚ի Ներատիս վարձանեցաւ . բայց
յետոյ զմարմին նորա ևս զրիկնոն խաշու
կոչեցեալ՝ փոխադրեցին որդիքն իւր ՚ի Վա-
րագ . որպէս պատկերեալ էր իրքն :

49. Հուշան կամ շուշանց . է անուն
գեղջն . որ մերձ է Կարմրաւոր կոչեցեալ
Վանից . և ևայ ՚ի նոնն փոքրիկ եկեղեցի
մի . զոր Հուշանից սուրբ Գեորգ կոչեն :

Այս մեծատան յայն սակո՝ կոչի Կար-
մրաւոր սուրբ Լատուածածին . քանզի անգ
երևեալ է Լատուածածին ծիրանի և կար-
մրատեպէ հանդերձիք . սրով առեալ է
զայս անունս :

Չորովանք ՚ի յեօթն ժամանակս կոչե-
ցաւ Սարնապատու վանք ևս ունի զերես
տաճարս կից միակնոց շինեալք յանուն
Լատուածածին : Եւհաննուս մկրտչին ևս
սրբոյ Լուսաւորչին :

50. Կառուցեալ է սա ՚ի վերայ գեղջն
Գառուցեալ . որ է յառեւելս հարաւակողմանն
Վանայ :

51. Չուռատան . զիւղ է սակաւ ինչ
հեռի ՚յառամիտու ևս մօտ Կարնիկանից :

52. Չգեղեցկութիւն զիւղ Լատամիտու
ևս զտաւջին շինութիւնս . սրովք վայելու-
ցոյց զնա Բ Լրատչեա՝ քաջ նկարագրէ
Թովմոյ Լւրծբունին . զոր թէ քեզ փափա-
գելի է ընթեռնուլ . թէ ոչ ՚ի զիրս նորա՝
կարես գտանել զայնս ՚ի ստորագրութիւն
շին Հայաստանեայց Ինժինան շար զա-
կաս հոյրեմասեր վարդապետն . յերես 188 :

53. Եանջանիւն սրբոյն Եակովբոյ սա-
այս աղերսաւ՝ աղջկունք գեղջն նստեալք
լուսնային զձորսն ևս ոչ պատկառեցան ՚ի
սրբոյն ևս ծագք ևս սրարբն զնա . վասն
որոյ անէծ զաղբիւրն ևս սա ժամայն ցա-
մաքեցաւ . ևս զտես հերս աղջկանցն սպի-
տակացոց . զայս տեսեալ բնակչացն զիւղին՝
ընթացան աղջանօք զինի սրբոյն ևս նորա

զեմացեալ կրկին բղտեցոյց զաղբիւրն . իսկ
զհերս աղջկանցն և թեպէ՛ս այնպէս ՚ի յերկեւղ
անպատկառաց :

54. Մեկ . է անուն միոյ գեղջն ՚ի Հայոց
ձոր սա գեաուս . որոյ յանուն կոչի ՚ի
բնակչացն Լճկոյց գեա . իսկ մեծ տանն
Համբրամոյ՝ է գեաայն յայտնոյս ՚ի հիւսի-
սակողմն . ևս այնչափ յարդարոյն է չուր
սորին . մինչև բաւական իննի քառասուն
չբազացոց . որ շինեալ են կարգաւ սա իւ-
րեւ :

55. Չարմանոյ արգարեւ ամենայն ոք
վասն բարձրութեան ձկանոցն . որ ՚ի Սախին
խաղան յայս գեա ևս ՚ի միւսն . որ անկանի
՚ի հիւսիսակողմն Վանայ սա զիւղս Սար-
մեա : Եւ այնչափ իննի ստորագրութեան ձկանց
յերկուսին ևս . մինչև բաւել ոչ միայն քա-
ղաքին ևս չընկալոյ գեղարեկց . ոչ ևս հե-
ռաւորաց . որ գան կարաւան կարաւան ևս
ցամաքեցուցեալ աղի բարձեալ ամսին :

56. Ինքաք ևս զաւարձանք զիրս հասա-
նոյ ևս զչքեղութիւն ծախհայեաց տաճա-
րին . զոր շինաց արքայն Կաղիկ իւր ձե-
մարանոց զբօսանոց՝ ճարագոյն ստորագրէ
նայն պատմագիրն . զոր գրտ ՚ի սարս՝ շին
Հայաս՝ յերես 167 :

57. Վեառիս այս անցանի սա հիմարք
վանից ևս երթեալ խառնի ՚ի Տեղբիս գեան :

58. Պատուական մարմին արքայն մերում
Տրդատոյ թեպետ նախ ՚ի Թորոյն թաղե-
ցաւ . բայց զինի ժամանակոց կամ անբաշ
մարմին կամ մասն ինչ նորա՝ բերեալ է կէտ
՚ի Հոգւոց Վանք :

59. Նարեկ գիւղ հեռի է ՚ի Ծովակեն
Վանայ միով ժամուս ՚ի հարաւակողմ նա-
րին . սա որ մերձ է մեծատանս այս . ո-
րում վանահայր է կէտ հրեշտակաբուն վար-
դապետն Գրիգոր Նարեկացին : Հուոյ այս
գիւղիս ՚ի յարեւմուտս հիւսիսակողման նա-
րին գոյ լուսն մի տպաւածուս յորում
են վեց բարձրք . երեքն ՚ի վերայ ևս երեքն
՚ի ստորեւ . ևս ՚ի մէջ միտն շինեալ կոյ
սեղան . որ էր տեղի աղբիւրց Նարեկացոյն
ևս անպուտ իսկ ՚ի ծովն հայրեալ ևս
զկոյն ևս զԲիտուս ՚ի զրկին :

60. Չնարեկ ձագա հաւոյն՝ ձեա ևս կա-
լեն ՚ի Հայաստան . որ ՚ի զիրս սրու զա-
ւակ նշանակէ :

61. Չանուն ճարտարապետին ևկեղց-

ւայն Ազիթամարայ՝ յիշատակէ թափեց Արծ-
բունին այսպէս : « Եւ քանզի ճարտարացեալ
արուեստին էր Մանուէլ . . . այր լի խնա-
տախճամբ եւ զրուսոր ՚ի գործս իւր .
հրաշակերտէ զեկեղեցին զարմանազորմ ա-
րուեստիս . եւ այն ո :

62. Մի այնպէս կարծեացէ ուշմ ընթեր-
ցողն , եթէ ճիշտ այսպիսի իցեն ամենայն
քանդակեալ գորումք յարտարին կող-
մանս տաճարիս այս , թերեւս առաւել ինչ
իցեն կամ պակաս ՚ի նստին , ըստ որում շեմք
ակամտտես . եւ թէպէտ (ժողովոյ Արծբունին
պատմէ զնոցանէ , այլ ըստ մասին եւ եթէ
ժամս որոյ եւ մեր էր ինչ , զի ըստ
պատմեաց նորին ճիշդ նկարագրեցաք եւ էր
ինչ , զի աղատախճամբ յաւերք ՚ի մենջ :
Տես զըստմանէ եւս ՚ի ստորս՝ շին Հայասն՝
Երես 175 :

63. Խոստովանող աշակերան՝ նայն ինքն
է Արթուրամ ընկեր խորեանց վախճանեաց
Արարեստան եւ աշակերտ սրբոց Վահան
գեանցն , որոյ գերեզման կայ այժմ ՚ի Հայոց

ձոր եւ է ուխտասեղի . որովհետեւ յետ
տանն ամաց արբանեկութեանն՝ զարմաւ
կրկին նս ՚ի Հայաստան ըստ պատմեաց Ա-
զիէնն որ ներքալէ զնորին սրանդէն վարս :

64. Մի ինքն էր Գեորգ Վարդապետ
եւ խոսակցան ճգնուորն հռչակայն առ
հետաւորս վարաքն անգուղական . որ կը-
րմուտեղեւ էր ՚ի Ախմանայտան եւ վախ-
ճանեալ յառաջ քան զից ամ՝ թաղեցաւ
առ հախանեա սուրբ տաճարին Գեորգեայ :
Արժան էր բազում գրուատիս յորինել
զառարներն վարաց նորին , բայց անտեղեակ
գոյով համարէն ճգնողական հանդիսին .
միանգամայն եւ ճննդեան եւ կրծուտե-
լոն յոյս անապատ , ժամն այնորիկ այրափ
միայն պատուեցաք զբանելոն առարմու-
թիւն :

65. Քաջբերունի կոչէ գաւառն Արմի-
շոյ , որ է հանդէպ Ախ կղզուն յարեւ-
մաւոս հիւսիսակողմանն . ժամն այն եւ մեք
զայն մասն ծոփուն Վանայ՝ Քաջբերունեաց
ծով կողեցաք :

798

ՎՐԻՊԱԿՔ՝ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԵՐԵՍ	ՏՈՂ	ՍԻԱԼ	ՈՒՂԻՂ
6	14	Եղեգնասէր	Եղեգնասէր
7	2	յաւետ	յաւետ
9	26	լատափայտն	լատափայտն
17	տեղեկ. 58	յիբինուածոյն	յօրինուածոյն
18	տեղեկ. 15	⁵ Մեծահրաշայտ խորհուրդ	⁵ Մեծահրաշայտ խորհուրդ
25	28	բարեբարիշտ	բարեպարիշտ
54	1	Յայժնամ	Յայնժամ
41	9	թընթիւն	թընդիւն
41	15	յԵԻՐՈՍԱՂԷՄ	յԵՐՈՍԱՂԷՄ
58	4	տատարոսին	տարտարոսին
66	5	ձիւղըն	ձիւղքըն
69	22	հրաշալից	հրաշից
74	7	Նարայ ՚ի նարայ	Նար ՚ի նարոյ
89	21	աղբերակունք	աղբերակունք
95	ձան. 50	թիւ. յաւեւէլ	յարեւել